ΤΕΥΧ· ΛΓ· ΤΟΜ· Β· 1853.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ.

Τί ἦτο ἄρά γε ὁ περιθρυλλούμενος χρυσοῦς αἰών; εὐδαίμων περίοδος χρόνων, ὅτε ἔπληθε πανταχοῦ ὁ χρυσός, ἡ γῆ προσέφερε χρυσᾶς βώλους εἰς τὸν γεωργόν, τὰ δένδρα ἐκαρποφόρουν χρυσᾶ μῆλα εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἑσπερίδων, αἱ πεδιάδες ἔλαμπον ἀπὸ τοὺς χρυσοῦς στάχεις. οἱ ποταμοὶ ἐκύλιον τὸν χρυσὸν ὡς ἄμμον, ἴσως καὶ αἱ ὄρνιθες αὐταὶ ἔτικτον πᾶσαν ἡμέραν χρυσᾶ ὠά· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἔζων εὐτυχεῖς, διότι ὄντες αὐτάρκεις εἶχον ὀλίγας χρείας, ἔπειτα ἦσαν πάντοτε συνδεδεμένοι δι' ὁμονοίας καὶ ἀγάπης.

Ὡς τοιοῦτον χρυσοῦν αἰῶνα παρίστανον εἰς τοὺς λαοὺς οἱ δημοκόποι σοφισταὶ καὶ τὴν συνταγματικὴν πολιτείαν· ἀλλὰ πόσον ἀπέχουσι τῶν λόγων τὰ πράγματα, ἀπέδειξεν ἀποχρώντως ἡ πεῖρα. ἀφ' οὗ ἔπαυσε παντελῶς νὰ στίλβῃ τὸ ἐρατεινὸν χρῶμα τοῦ χρυσοῦ, Διότι οὐ μόνον ἡ γῆ, ὡς ἂν ἦτο κατάρατος, σημαντικῶς πανταχοῦ ἐξηντλήθη καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς, ἢ ἐξέλιπον, ἢ κατὰ πολὺ ἠλαττώθησαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι διεφθάρησαν καὶ ἀλλήλους ἐπιβουλεύονται· ἀλλὰ καὶ τὸ μεγα μεταλλεῖον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν προϋπολογισμόν, ἀντὶ νὰ μεταδίδῃ εἰς πάντας ἀναλόγως, λαμβάνει ἀκαταπαύστως παρὰ πάντων καὶ τὰ περιλειπόμενα λείψανα τοῦ χρυσοῦ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν ἡμερῶν τῆς πολυαρχίας καὶ τῶν ἐπαναστάσεων, προσέτι δὲ καὶ ὅσα συλλέγουσιν οἱ πολῖται διὰ πολλῶν ἱδρώτων καὶ κόπων ψήγματα ὡς γεωργοί, ὡς τεχνῖται, ὡς ἔμποροι, ὡς θαλασσοπόροι, ὥστε ὅλος ὁ χρυσὸς διὰ πολλῶν ἑλικοειδῶν καὶ κρυπτῶν, ἢ φανερῶν ῥυάκων συμβάλλει καὶ καταταλάζει ὡς εἰς μέγαν τινὰ Πακτωλὸν· ἐπειδὴ παντοῖοι φόροι, ἡ δεκάτη, τὸ χαρτόσημον, τὸ τελώνιον, ὁ δασμὸς τῶν οἰκοδομῶν, τῶν ἐπιτηδευμάτων, τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος, τῶν ἁμαξῶν, τῶν ζώων, τῶν ξύλων, τῶν ὀρυκτῶν, τοῦ ἅλατος, τῶν ἰχθύων, τὰ μελισνομόμια, τὰ προβατονόμια, τὰ δικαστικὰ πρόστιμα, τὰ ποίνιτρα, τὰ διαβατήρια, τὰ ναυτιλιακὰ, τὰ ἐλλιμένια, τὰ διαγώγια, τὰ ὁπλοφορικὰ, κλπ. ἐπιστωρεύονται εἰς τὸ κεντρικὸν ταμεῖον· αὐτόθεν δὲ, ἐκτὸς τῶν γνησίων λειτουργῶν τοῦ δημοσίου τρέφονται, ὡς κηφῆνες καὶ πλῆθος ἀργῶν ἢ τριοβολιμαίων, οἷον ἐπήλυδες ξένοι καὶ ῥαδιοῦργοι καὶ κατάσκοποι καὶ συκοφάνται, καὶ κόλακες καὶ προδόται καὶ ἀγύρται πάσης τάξεως καὶ πάσης θρησκείας καὶ παντὸς γένους, ταλαιπωροῦνται δὲ ἐξ ἐναντίας καὶ παραγκωνίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς κοινῆς τραπέζης καὶ λιμώττουσιν οἱ τίμιοι, οἱ εἰρηνικοί, οἱ χρήσιμοι καὶ ἀγαθοὶ πολῖται

Τὸ κακὸν ἐξακολουθεῖ ἀθεράπευτον ὡς λοιμὸς καὶ χολέρα. Διὰ τοῦτο πολλαχόθεν τῆς Εὐρώπης οἱ ἄνθρωποι εἰς δημοκρατικὰς χώρας προτροπάδην καταφεύγουσιν, ὅπου βασιλεύει μόνον ὁ νόμος, ὁ δὲ χρυσὸς διανέμεται ἀδιαφόρως καὶ ἰσομερῶς κατ' ἀξίαν εἰς πάντας.

Ὁποία πραγματικῶς ὑπάρχει ἡ δυστυχία, ἥτις ἀναγκάζει ἀπό τινων ἐτῶν τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης νὰ καταδικάζωνται εἰς ἑκουσίαν ἐξορίαν μεταναστεύοντες μὲν εἰς ξένους καὶ μακρυνοὺς τόπους μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων, ἀποχωριζόμενοι δὲ διὰ παντὸς τῆς πατρίδος των! Οὐδὲν ἄλλο καταδεικνύει τὴν φαυλότητα τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος, οὔτε θλίβει δικαιως πλειότερον τοὺς ἀληθῶς πολιτικοὺς καὶ φιλοσόφους ἄνδρας, ὅσοι κήδονται τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐπιθυμοῦσι τὴν εὐημερίαν της. Ἐπειδὴ ἐκ μόνου τοῦ Βρεττανικοῦ βαστιλείου ἔφυγον ἀπὸ μὲν τοῦ 1847 μέχρι τοῦ 1851 ἔτους 1,422,672 ἄνθρωποι, κατὰ δὲ τὸ 1851 μετανάστευσαν 335,966. αὐτόθεν· 69,885 ἐκ τῆς Γερμανίας, 6,945 ἐκ τῆς Γαλλίας, 4,449 ἐκ τῆς Ἑλβετίας ἔκτοτε ὅμως ὁ ἀριθμὸς ηὔξησεν εἰς χιλίους καθ' ἡμέραν καὶ βαθμηδὸν ἔτι μᾶλλον προσδεύει.

Ποῦ δ' ἄρά γε φέροντκι κότα πλήθη ὡς πτηνῶν ἀγέλαι, τὰ ὁποῖα διώκει βαρὺς χειμὼν εἰς εὐκραέστερα κλίματα; Ποῦ θέλουτι πῆξει καλιάν; Ποῦ θέλουσι εὕρει ἄσυλον; εἰς τὴν χώραν τῶν ἀντιπόδων, εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Ὁμόσπονδον, εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, εἰς τὴν Αὐστραλίαν, τὴν νέαν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Βανδιεμένειαν. Θέλουσι λοιπὸν διέλθει οἱ μὲν ὅλον τὸν Ἀτλαντικὸν, οἱ δὲ καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Γαληνὸν Ὠκεανόν! μετὰ δύο δὲ καὶ 4 μῆνας ἐνίοτε μόλις θέλουσι καταντήσει εἰς τὸν πρὸς ὃ ὅρον. Ἀλλ' οἱ μὲν, ἴσως δὲ καὶ τὰ δύο τρίτα αὐτῶν θελουσι ῥιφθῆ καθ' ὁδὸν εἰς τὰς ἀβύσσους τῶν ὑδάτων διὰ νὰ γείνωσι βορὰ τῶν κητῶν· διότι ὀλίγα παιδία, ὀλίγαι γυναῖκες ἀντέχουσιν εἰς τόσῳ μακρὰν καὶ ἐπώδυνον θαλασσοπορίαν· σπάνιοι δὲ ἐκ τῶν Ἰρλανδῶν φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἀρμόδια ἐρόδια, τροφὰς δηλ. καὶ ἐνδύματα καὶ τοσαῦτα ἄλλα· οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων οὔτε τὸν ναῦλον ἔχουσιν· Ἀλλὰ κερδοσκόποι ἑταιρίαι ἀναλαμβάνουσιν ὑπὲρ αὐτῶν ὅλην τὴν δαπάνην διὰ νὰ ὠφελῶνται ἔπειτα ἀπὸ τοὺς κόπους εἰλώτων τοσούτων, ἀφ' οὗ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν ξένην γῆν καὶ ἀρχίσωσι νὰ ἐργάζωνται. Τὸ ὑπολειπόμενον δὲ τριτημόριον θέλει διασωθῇ καὶ αὐτὸ ὁλόκληρον; Θέλει διανύσει τοὐλάχιστον ὀλιγότερον ἀθλίως τὸ ἐπίλοιπον τῆς πολυωδύνου ζωῆς! Πόσον θέλει κινδυνεύσει ἐκ τοῦ νέου κλίματος, τῶν νέων γειτόνων καὶ τῶν νέων θεσμοθετῶν!

Ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Αὐστραλία ἀνεφάνησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν ὁρίζοντα τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ὡς δύο ἀστερισμοὶ, ἢ ὡς δύο νέοι κόσμοι, προορισμένοι νὰ δεχθῶσι τοῦ παλαιοῦ τὰ ἐρείπια· Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἀγγλία φερομένη εἰς πάντα τὰ παράλια ὡς ἡ ἀρχαία Τύρος καὶ Καρχηδὼν, ἀφ' οὗ δὲν ἠδυνήθη νὰ περιποιηθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ ἴδια αὐτῆς τέκνα, ἐπιμελεῖται ἤδη νὰ καταστήσῃ πανταχοῦ ἀποικίας ἀποδίδουσα κἂν εἰς αὐτὰς τῆς ἐντελοῦς ἰσονομίας τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων στεροῦνται εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἐκ τῶν δύο τούτων μεγάλων χωρῶν ἡ Αὐστραλία καθὼς καὶ ἡ Καλλιφορνία, ἔμελλε κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὴν τοὺς ἀπόρους καὶ πλανήτας καὶ διὰ τῆς ἀφθονίας τοῦ χρυσοῦ, ὅστις αἰφνιδίως ἀνέλαμψε κατὰ διάφορα αὐτῆς μέρη.

Ὁ χρυσὸς εὑρίσκετο τὸ πάλαι ἄρθονος εἰς τὸ Πάγγαιον ὄρος τῆς Μακεδονίας καὶ ἄλλα πολλὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἐκεῖθεν μάλιστα ἐπήγαζον οἱ χρυσοὶ στατῆρες τοῦ Φιλίππου, οἵτινες ἐβοήθησαν τοσοῦτον τοὺς σκοπούς του καὶ ὑπεδούλωσαν τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ Τοσκανοῦ χημικοῦ Fabroni αὐτοὶ εἶχον 979 χρυσοῦ καὶ 21 ἀργύρου. Σπανίως εὑρίσκεται καθαρώτερος χρυσὸς εἰς τὴν φύσιν. Ἐπὶ Ἡροδότου δηλ. 500 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ὁ χρυσὸς εἶχον ἑκκαιδεκαπλάσιον ἀξίαν τοῦ ἀργύρου· ἀλλ' ἐπὶ Σωκράτους, ὅτε οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας ἔπεμπον μυριάδας δαρεικῶν διὰ νὰ διαφθείρωσι τὰς Ἑλληνικὰς δημοκρατίας, ἐπλήθυνε τοσοῦτον, ὥστε ἀντηλλάσσετο πρὸς δεκαπέντε μόνον ἀργύρου· ὕστερον δὲ ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἠλαττώθη ἔτι μᾶλλον· ὅθεν περὶ τὸ 300 πρὸ Χ. ὁ χρυσὸς εἶχε πρὸς τὸν ἄργυρον ἐν λόγον ἔχει τὸ 1 πρὸς τὸ 10 (Lefronne).

Ὑπῆρχε χρυσὸς καὶ εἰς τὴν ἄνικμον Ἀττικὴν μεταλλευόμενος περὶ τὸ Λαύριον· ἀλλὰ κατὰ τὸν Στράβωνα (Βιβλ. Θ.) ἐπλεόναζεν ὁ ἄργυρος, ἂν καὶ ὡς ἐκ τῆς περὶ τὴν καμινείαν ἀπειρίας, δὲν ὠφελεῖτο ἀναλόγως ἡ δημοκρατία.

Εἰς αὸν Πλίνιον ὅμως εὑρίσκομεν ὅτι αἱ μεταλλουργικαὶ γνώσεις τῶν ἀρχαίων ὑπερέβαινον πολὺ ὅ,τι κοινῶς περὶ αὐτῶν πιστεύομεν. «Ὁ χρυσὸς, λέγει, εὑρίσκεται αὐτοτελὴς εἰς τὴν φύσιν, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα μέταλλα καθαρίζονται διὰ τοῦ πυρός. Οὔτε σκωριάζει, οὔτε μεταβάλλεται κατὰ τὴν ποιότητα καὶ τὸ βάρος· ἀντέχει δὲ καὶ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὀξέων, τὰ ὁποῖα προσβάλλουσι τὰ ἄλλα μέταλλα, καὶ νήθεται ὡς μαλλίον· ὥστε κατασκευάζονται ὑφάσματα ἐκ χρυσοῦ ἀπέρθου. Εἶδον αὐτὸς ἐγὼ τὴν αὐτοκρατόρισσαν Ἀγριπίναν γυναῖκα τοῦ Κλαυδίου εἰς τὸ θέαμα ναυμαχίας τινὸς ἐνδεδυμένην πέπλον ὁλόχρυσον ἄνωθεν ἕως κάτω» (Hist. nat. XXXIII). Ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι κατήντησαν εἰς τοσαύτην πολυτέλειαν, ὥστε μετεχειρίζοντο τὸν χρυσὸν, καθὼς ὁ Μάρκος Ἀντώνιος, καὶ εἰς τὰ εὐτελέστατα σκεύη, διὰ τοῦτο δὲ ἐρυθρία καὶ αὐτὴ ἡ Κλεοπάτρα.

Μία οὐγγία χρυσοῦ ἐκτείνεται εἰς ἐπέκεινα τῶν 750 ἐλάσματα λεπτότατα τεσσάρων δακτύλων τὸ πλάτος καὶ μῆκος. Ὁ χρυσὸς κολλᾶται εἰς τὸ μάρμαρον διὰ τοῦ λευκώματος τοῦ ὠοῦ, εἰς τὰ ξύλα διὰ τοῦ ἀραβ. κόμμεως, τοῦ ἐλαίου, ἢ τῆς κόλλας, εἰς δὲ τὰ μέταλλα διὰ τοῦ ὑδραργύρου, καὶ τῆς γαλβανοπλαστικῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον ὅτι ὁ χρυσὸς σπανίως εὑρίσκεται καθαρὸς (ἄπυρος)· πάντοτε δὲ σχεδὸν ὑπάρχει μεμιγμένος μετὰ τοῦ ἀργύρου. (ἤλεκ.ρον). Εὑρίσκονται, λέγει ὁ Διόδωρος, εἰς τὴν Ἀραβίαν βῶλοι χρυσοῦ ἀπύρου φλογοειδοῦς, ἔχοντες ὄγκον καστάνου (βιβλ. β.) Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον ἄριστα νὰ καθαρίζωσι καὶ τὸν ἑτερόμικτον χρυσὸν διά τε τοῦ μολύβδου καὶ ἄλλων μέσων· ὁ δὲ οὕτω καθαρισθεὶς χρυσὸς ἐλέγετο ὄβρυζος (Σχολ. Θουκυδ. βιβλ. II.) Διὰ τοιούτου χρυσοῦ ἤλελεν ὁ τύραννος Νέρων νὰ πληρόνωνται οἱ φόροι τῶν λαῶν exigit aurum ad obrussam (Σουετ. ἐν βίῳ Νέρ.) Τὸν κοινὸν τρόπον τῆς καθαρίσεως τοῦ χρυσοῦ διὰ

τῆς πλύσεως ἀναφέρει καὶ ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ὡς συνήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον (ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ).

Φρίττει ὁ ἀναγνώστης βλέπων εἰς τὸν Διόδωρον πόσα ὑπέφερον οἱ μεταλλευταὶ εἰς τὴν Αἰθιοπίαν καὶ Ἀραβίαν· ἦσαν δὲ οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατάδικοι· ἐὰν ὅμως ἐφαίνοντο ὀλίγοι, προτετίθεντο εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ συγγενεῖς των! εἰργάζοντο ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀδιακόπως ἐπιβλεπόμενοι ὑπὸ βαρβάρων καὶ ἀλλογλώσσων στρατιωτῶν διὰ νὰ μὴ μαλαχθῶσιν οὗτοι ὑπὸ ἱκεσιῶν. ἢ ὑποσχέσεων· συνέτριβον τοὺς βράχους διὰ σφηνῶν σιδηρῶν καὶ ἠκολούθουν τὰς φλέβας τοῦ μετάλλου φωτιζόμενοι μόνον ὑπὸ ἀμυδρῶν λύχνων τὰ σκοτεινὰ καὶ βαθύτατα ἄντρα. Οὐδέποτε οἱ δυστυχεῖς ἔμενον ἀργοὶ, ἀλλ' ἐβιάζοντο πάντοτε εἰς τὴν ἐργασίαν διὰ μαστίγων. Οὔτε δὲ εἰς τὰ παιδία ἐγίνετο χάρις· διότι καὶ αὐτὰ μετέφερον, ἢ ἐκοπάνιζον τὰς πέτρας εἰς ἰγδία σιδηρᾶ. Τὰ κοπανίσματα δὲ ταῦτα ἀλήθοντο εἰς χειρομύλους, τοὺς ὁποίους ἐκίνουν γέροντες καὶ γυναῖκες. Ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ τις τὰ πάθη τῶν ἀθλίων ἐκείνων ἐκτεθειμένων εἰς τὸ ψῦχος, τὴν βροχὴν καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς· οὐδὲ ὁ πυρέσσων αὐτὸς καὶ ὁ ἄῤῥωστος ἠξιοῦτό τινος οἴκτου.

Ὁ χρυσὸς εὑρίσκεται πολλαχοῦ συγκεντρωμένος, καθὼς καὶ ἄλλα μέταλλα, ἐντὸς τῶν πετρῶν, ἢ καὶ εἰς τὰς ἀργίλλους, τὴν ἄμμον καὶ τοὺς χάλικας, ἐν εἴδει ψηγμάτων κόκκων, ἢ βώλων· τοῦτο δὲ συνέβη ἀφ οὗ τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐσκέπαζον κατ' ἀρχὰς ὅλην τὴν γῆν ἀποσυρθέντα, ἔσυραν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ συντρίμματα τῆς λιθώδους ὕλης. Κατὰ τὸ τρίτον μάλιστα τοῦτο εἶδος, ἢ σχῆμα, τὸ προκείμενον μέταλλον εὑρίσκεται ἀφθονώτερον· διότι ὡς ἑπτάκις βαρύτερον ἐν γένει τῆς πέτρας κατεκάθισεν εἰς τὸ βάθος, ἐν ᾧ τὰ ἐρείπια τῆς πέτρας ἐκυλίσθησαν ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Οὕτως οἱ ποταμοὶ σύρουσι πολλάκις τὸν χρυσὸν ἀπὸ τὰ ὄρη, ἢ τὰ σπλάγχνα τῶν βουνῶν, ὅθεν διαβαίνουσιν, ἢ πηγάζουσιν. Ὅσῳ δὲ μακρυνόμεθα ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἐνεφώλευε κατ' ἀρχὰς ὁ χρυσὸς, τόσον οὗτος ἀποβαίνει καθαρώτερος καὶ λεπτομερέστερος. Ἐξάγεται δὲ σήμερον πολὺς καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ἰδιαιτέρως μεταλλεύεται ἄφθονος εἰς τὰ Οὐράλια ὄρη τῆς Ῥωσσίας· ἀπό τινων δὲ ἐτῶν ἀνακαλύφθη καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν.

Ἡ χώρα αὕτη ἐκτεινομένη ἐν μέσῳ τοῦ Γαληνοῦ λεγομένου Ὠκεανοῦ, ἀνευρέθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ περιφήμου περιπλεύστου Ἄγγλου Κοὺκ, ἔπειτα δὲ ἀποικίσθη παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του. Ἐπειδὴ δὲ κεῖται εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον, ἀναγκαίως οἱ ἄνθρωποι ἐξυπνοῦσιν ἐκεῖ ὅτε ἡμεῖς πλαγιάζομεν, ἢ δὲ ἡμέρα τῶν Χριστουγεννῶν κατὰ τὴν νέαν χρονολογίαν καταντᾷ ἡ θερμοτάτη σχεδὸν τοῦ ἔτους.

Διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ κλίματος ἀνηγέρθησαν αὐτόθι πόλεις κομψόταται ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, καθὼς ἡ Σιδνεὴ καὶ ἡ Βαθούρς. Εἰς τόπον τινὰ τῆς νήσου ταύτης λεγόμενον Botany Bay ἀρκούντως ἔρημον καὶ μελαγχολικὸν ἀποπέμπονται οἱ κατάδικοι παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἰδιαιτέρως αὐξάνει ἤδη ὁ πληθυσμὸς διὰ τὸν μεταλλευόμενον χρυσὸν εἰς τὰ Κυανᾶ καλούμενα βουνὰ, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ὡς ἔχουσι δὲ πάντῃ ἀνωμάλους καὶ ἀποκρήμνους τὰς κορυφάς των. Εἷς μόνος σχεδὸν μικρὸς ποταμὸς ὑπάρχει· ἀφανιζόμενος μᾶλλον εἰς τελματώδη τινὰ λίμνην Ἀλεξανδρινὴν λεγομένην, ἢ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ὠκεανόν. Τὰ πλείστα τῶν ἄλλων ὑδάτων ἔχουσι γεῦσιν ἁλμυρά. Τὰ δένδρα φαίνονται σπάνια, ἀκανθώδη καὶ ξηρὰ, καθὼς καὶ ὁ ἀὴρ ὅλος αὐχμώδης· πρὸς ἀνατολὰς ὅμως κομῶσι καὶ πλήθουσι τὰ φυτὰ· εὑρίσκονται μάλιστα καὶ δάση ὁλόκληρα, ὅπου ἡ ἑλίξινη ἀναῤριχωμένη συνδέει τὰ δένδρα δι' ἀνθοπλόκων στεφάνων. Πλῆθος πτηνῶν ψάλλουσιν ἐπὶ τῶν κλάδων· ἀλλ' ἡ μουσική των ἐν γένει ὑπάρχει κακόφωνος καὶ δυσάρεστος, ἁρμονικῶς δὲ (τὸ ἀνάπαλιν) ψάλλουσιν οἱ βάτραχοι.

Οἱ κατοικοι τῶν χωρίων μισθωτοὶ, ἢ ἰδιοκτῆται, διάγουσι ποιμενικὸν καὶ βουκολικὸν βίον, μὴ ἀμελοῦντες ὅμως παντελῶς καὶ τῆς γεωργίας καθ' ὅσον ἔχουσιν αὐτῆς ἀνάγκην. Ὁ βίος οὗτος φαίνεται ἴσως εἰς πολλοὺς μονότονος· ἀλλ' ἡ ἀλήνη τῆς ψυχῆς, ἡ ἀσφάλεια, ἡ ὑγεία, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐλπὶς τοῦ μέλλοντος ἐνισχύουσι τὸν ἄνθρωπον, ἐν ᾧ σπανίως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν Εὐρώπην Ἂν ὁ ἄποικός ποτε μελαγχολήσῃ ἐπιβαίνων τοῦ ἵππου τρέχει νὰ εὕρῃ τὸ πρῶτ τινα τῶν γειτόνων του εἰς ἀπόστασιν εἴκοσιν, ἢ καὶ τριάκοντα μιλίων· οὗτος δὲ ἀγαλλόμενος προετοιμάζει δωδεκάδας ἐπανθρακίδων (κοτιλέτας), ἢ φέρει εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ὁλόκληρον πρόβατον καὶ βοῦν, ἢ τοὐλάχιστον μόσχον ὀπτὸν κιρνῶν καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας τὸ τέ, καὶ συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ οὐ μόνον ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀπὸ ἑσπέρας μέχρι πρωΐας.

Ἐπειδὴ, ἀφ' ὅτου ἀνεκαλύφθη ὁ χρυσὸς, τὰ σιτηρὰ διὰ τὴν συμφόρησιν τῶν μεταλλευτῶν ἀπεδείχθησαν ἀναγκαιότατα, ὑπάρχουσιν ἤδη καὶ ἀγρονομεῖαι ἐκταταμένα, ἀγροὶ δηλ. ἀρότιμοι περιωρισμένοι ἀποφέροντες τοιαῦτα προϊόντα· ἡ δὲ ἀνεύρεσις γαιανθράκων ἔδωκέ τινα κίνησιν καὶ εἰς τὰς τέχνας

Ὅτε ἔλαμψεν ὁ χρυσὸς εἰς τὴν Καλλιφορνίαν, πλῆθος Αὐστραλιανῶν ἔδραμον νὰ πλουτήσωσιν ἐκεῖ, ὀλίγον φροντίζοντες, ἢ διαλογιζόμενοι πῶς ἀπεκτᾶτο, ὥστε κατὰ τῶν Μαΐου τοῦ 1851 ὅλη ἡ ἴλυς, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἀποίκων ἐξεκενώθη εἰς τὰ χρυσωρυχεῖα τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Ἐν τούτοις ἠκούσθη φήμη ὅτι καὶ τῆς Αὐστραλίας τὸ ἔδαφος περιεῖχε χρυσὸν, ὁ δὲ θρυῦς αὐτὸς ἐπαναλαμβανόμενος ἐβεβαιώθη. Διότι ἄποικός τις Χιγρίβη λεγόμενος ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Καλλιφορνίας ἀφοῦ εἶδεν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς τῶν ἀγρῶν του ὡμοίαζε πρὸς τὴν τῆς Καλλιφορνίας· ὅθεν σκαλλίζων εὑρῆκε πραγματικῶς τὸ μέταλλον εἰς τὴν κοιλάδα πλησίον τῆς Βαθούρς, ὥστε μετ' ὀλίγον κατήντησεν ὁ ἐργάτης νὰ κερδαίνῃ 75—100 φράγκα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἴτε τρεῖς καὶ τέσσαρας λίρας.

Ἡ ἀγγελία αὕτη ἐξηπλώθη ὡς ἀστραπὴ πανταχοῦ· πανταχόθεν δὲ βοσκοὶ καὶ γεωργοὶ καὶ ὑπηρέται καὶ γραμματικοὶ ἀνεφάνηταν ἐργαζόμενοι εἰς τὰ μεταλλεῖα· ἀλλὰ πάντες σχδὸν ἔδραμον ἐκεῖ οὔτε ἐφόδια, οὔτε ἐργαλεῖα φέροντες.

Εὐθὺς τότε ἐξύπνησαν οἱ ἔμποροι καὶ οἱ κάπηλοι προσφέροντες εἰς ὑπέρτιμον ἀξίαν τὰς ἀναγκαίας τρο-

φᾶς, ὥστε διὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐχαλαρώθη πρὸς καιρὸν ἡ ἐπιχείρησις, ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐταράχθη τοσοῦτον ἐκ τῆς αἰφνιδίας ταύτης κινήσεως πάντων τῶν πνευμάτων, ὥστε εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν, ὡς μὴ ἔχουσα πλέον τῶν 400 στρατιωτῶν καθ' ὅλην τὴν ἀποικίαν, ἐκτὸς τῆς ἱππου καὶ πεζῆς ἀστυνομίας. Ἔπειτα ἐλέγετο ὅτι καὶ ἡ χρυσῖτις γῆ ἐκτείνετο εἰς μεγίστην ἐπιφάνειαν· ἦτο δὲ ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλισθῶσι δι' ἐνόπλου δυνάμεως καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικὰ κτήματα, ἐμποδιζομένων τῶν τοιχοδιωκτῶν νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀνασκαφὰς ἐπὶ ξένου τόπου

Ἐν τούτοις γεωργὸς τυχὼν εἰς τὰ πέριξ τῆς Βαθούρς ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἀρχὴν ὅτι τῷ ὄντι εὑρέθη χρυσὸς καὶ τετρακόσιοι ἤδη ἄνθρωποι τὸν ἀνεζήτουν, μὴ ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας ἄλλο παρὰ κασσιτερίνην δοίδικα (χουλιάραν).

Ἀμέσως τότε ὁ Τοπάρχης ἐξέδωκε τὸ ἀκόλουθον θέσπισμα.

« Ἐπειδὴ κατὰ τὸν νόμον τὰ χρυσᾶ μεταλλεῖα, καθὼς τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς νέας Καμβρίας, εἴτε ἐπὶ ἰδιοκτήτων γαιῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸ στέμμα (!)

Ἐπληροφορήθην δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὑπὸ τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ Βαθούρστ καὶ ἄλλων τόπων ὑπάρχει χρυσὸς, καί τινες ἤρχισαν ἤδη, ἢ θέλουσιν ἀρχίσει νὰ ἐξορύξωσιν αὐτὸν πρὸς ἴδιον ἑαυτῶν μόνον ὄφελος ἄνευ ἀδείας τῆς Βασιλίσσης.

Διακηρύττω δημοσίως διὰ τοῦ παρόντος ὅτι ὅσοι ποτὲ μεταλλεύσωσι χρυσὸν, ἢ χρυσῖτιν γῆν ἐπὶ τῶν εἰρημένων τόπων ἄνευ προηγηθείσης ἀδείας θέλουσι καταδιωχθῆ ὡς ἐγκληματίαι.

Ἀναγγέλλω δὲ προσέτι ὅτι προσεχῶς θελουσι δημοσιευθῆ οἱ ἀναγκαῖοι ἐπὶ τῆς παρούσης περιστάσεως κανονισμοί.

Κάρολος Φιζρόα ἀντιναύαρχος.

Τούτων γενομένων ὁ Νομάρχης δὲν ἐδύνατο, οὔτε σύμφερε νὰ ἀπαγορευσῃ τὴν μεταλλείαν, ἐσκόπευε δὲ νὰ λάβῃ παρὰ τῶν μεταλλευτῶν ἀνάλογόν τι ποσοστόν. Ἐπειδὴ δὲ τούτοις ἀνεφανίσθη καὶ ὁ Χιγρίβι προτείνων νὰ φανερώσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοὺς χρυσοφόρους τόπους καὶ ἀπαιτῶν ὡς βραβεῖον 500 μόνον λίρας, ὁ Νομάρχης οὐ μόνον εἰς τοῦτο ἔστερξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστάτην τῶν τόπων τὸν διώρισε καὶ μισθὸν μίαν λίραν καθ' ἑκάστην ἀπεφάσισε, καθὼς καὶ τὴν ἀναγκαίαν εἰς δύο ἵππους νομήν.

Μετὰ ταῦτα συμβουλευθεὶς τοὺς νομικοὺς περὶ τοῦ πρακτέου ἐθέσπισε νὰ ἀγοράζηται τῆς χρυσωρυχίας ἡ ἄδεια διὰ 30 σελινίων (40 περίπου δραχμῶν.)

Ὁ διορισθεὶς εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τῆς εὐταξίας ἀστυνόμος Χάρδυς μόλις ἔχων δέκα ὑπαλλήλους ἀστυνομικοὺς ἐξέδωκεν ἐντὸς τῆς πρώτης μόνον ἡμέρας ὡς διακοσίας ἀδείας, ἔβλεπε δὲ καὶ ἐζόγιζε καθ' ἑκάστην τὸ ἐξαγόμενον μέταλλον ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ἀκατέργαστον χρυσίον. Ἐν γένει δὲ ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν περιστάσεων ἀπήντησεν ἄκραν εὐπείθειαν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Τόσον οἱ Ἄγγλοι ὑπάρχουσι συνειθισμένοι νὰ σέβωνται τοὺς καλοὺς καὶ δικαίους νόμους καὶ νὰ ἐντρέπωνται τὴν ἀρχήν.

Ἰδοὺ δὲ τί ἀποδεικνύει μάλιστα ἠθικὴν καὶ θεόφοβον Κυβέρνησιν. Ἂν τὸ πρᾶγμα συνέβαινεν εἰς ἡμᾶς, ὁ ἔφορος τοῦ ὑπουργείου ἤθελεν ἐπιμένει νὰ εἰσπράξῃ αὐστηρῶς τὸ τίμημα τῶν ἀδειῶν εἰς χρήματα, καὶ πρὶν ἐγχειρίσῃ αὐτὰς τὰς ἀδείας· ἤθελε δὲ τὸ ἀπαιτεῖ ἀδιαφόρως παρὰ πάντων, διὰ νὰ δίδωνται πάντοτε παραπόνων ἀφορμαὶ εἰς τοὺς δυστυχεῖς πολίτας καὶ νὰ αὐξάνῃ πᾶσαν ἡμέραν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδικημάτων καὶ καταχρήσεων, ἕως οὗ πληρωθῇ τὸ μέτρον. Ἀλλ' ὁ Ἄγγλος τί ἔπραξε, νομίζομεν; Εὐχαριστήθη νὰ λαμβάνῃ ἀντὶ χρημάτων καὶ ἁπλοῦν ἀκατέργαστον χρυσίον τοῦ αὐτοῦ βάρους μὲ τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ λάβῃ. Ἔπειτα, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐργάται ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ ἀποτύχωσι, δὲν ἐνόμισε δίκαιον, οὔτε φιλάνθρωπον, οὔτε πολιτικὸν νὰ τοὺς γυμνώσῃ, ἀφ' οὗ οὐ μόνον οὐδὲν ἐκέρδισαν, ἀλλὰ καὶ κόπους καὶ ἱδρῶτας κατέβαλον καὶ χρόνον πολύτιμον ἐδαπάνησαν. Κατέγραφε λοιπὸν τὰ ὀνόματά των ἁπλῶς, ἂν δὲν εἶχον χρήματα· ἐλάμβανε δὲ τὸ τίμημα τῆς ἀδείας μετά τινας ἡμέρας, καὶ τοῦτο πάλιν ὅτε ἐπληροφορεῖτο ὅτι ὁ ἄνθρωπος πραγματικῶς ἐκέρδιζεν.

Πόθεν προέρχεται ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ ἄλλης τινὸς ἀδίκου καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τοῦτο; Βεβαίως πρῶτον ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς Ἀρχῆς, ἡ ὁποία φιλοτιμεῖται καὶ σπουδάζει νὰ εὐχαριστήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ νὰ εὐκολύνῃ τοὺς πολίτας· ἀλλὰ πηγάζει οὐχ ἧττον καὶ ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τῶν καλῶν ὑπαλλήλων. Ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, καθὼς καὶ πᾶσα ἄλλη τιμία καὶ συνετὴ, δὲν προσφέρει τὰ δημόσια λειτουργήματα εἰς τοὺς τυχόντας, μόνον διότι συνιστῶνται ὑπὸ δυνατῶν καὶ δωροφάγων, οἱ ὁποῖοι πωλοῦσιν ἐνίοτε καὶ τὰ ἱερὰ αὐτὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν συνείδησιν καὶ τὴν πατρίδα καὶ ὅ,τι γνωρίζομεν ὅσιον καὶ σεμνὸν· ἀλλὰ ψηφίζει ὑπαλλήλους ἀνθρώπους ἀνεγνωρισμένους ὡς ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ ἔχοντας εἰδικότητα περὶ τὸ ἔργον Ὅθεν οὐδέποτε βλέπεις νομοθέτην τὸν ναύτην διδάσκαλον τὸν κλητῆρα, ἐλεγκτὴν τὸν κάπηλον, καθηγητὴν τὸν ἐμπορομεσίτην, συνταγματάρχην τὸν ἀστράτευτον, ὑπουργὸν τὸν ἀγράμματον τεχνίτην, ταμίαν καὶ διαχειριστὴν χρημάτων τὸν προδήλως κατάχρεων, οὔτε δικαστὴν τὸν ἄδικον καὶ πλεονέκτην.

Διὰ τοῦτο ἐκτὸς προνομίων τινῶν ἀριστοκρατικῶν, τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν ἐκλείπουσιν, ὑπάρχει παντοῦ δικαιοσύνη, ἐπικρατεῖ ὁ νόμος, δὲν περιθάλπονται οἱ ἀνάξιοι, δὲν ἀνταμείβονται οἱ κακοῦργοι, δὲν ἐγκαταλιμπάνονται οἱ λαοὶ εἰς τὴν τύχην διὰ νὰ λιμοκτονήσωσι, καθὼς εἰς τὴν Κίναν καὶ ἄλλα τοιαῦτα δεσποτικὰ βασίλεια· ἀλλὰ γίνεται πρόνοια περὶ αὐτῶν ὡς περὶ τέκνων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ φιλόπονος καὶ νοήμων ἐργάτης εἰς τὴν χρυσωρυχίαν τῆς Αὐστραλίας ἐκέρδαινε καθ' ἑκάστην πέντε τοὐλάχιστον λίρας· ὅσοι ὅμως ἦσαν ἀδύνατοι, ἢ ἀνεπιτήδειοι ἤρχοντο καὶ ἀνεχώρουν 15, ἢ 20 φράγκα καθ' ἡμέραν ἀποφέροντες.

Ἰδὲ ὅμως καὶ ἄλλην πρόνοιαν καλῆς κυβερνήσεως· Ἐκτὸς τῶν παντοίων ἀταξιῶν καὶ κακουργημάτων εἰς τὴν Καλλιφορνίαν ὑπερτιμήθησαν καὶ τὰ ὤνια πάντα τόσον, ὥστε οἱ ἐργαζόμενοι σχεδὸν ἐλίμωττον, ἢ ἐδαπάνων

ὅ,τι ἐκέρδαινον εἰς μόνην σχεδὸν τὴν ζωοτροφίαν καὶ τὴν συντήρησιν τῆς ὑπάρξεώς των. Ἡ Ἀγγλικὴ ὅμως Τοπαρχία τῆς Αὐστραλίας κατώρθωσε τοὐναντίον νὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ διατηρήσῃ ἐξ ἀρχῆς σχεδὸν τὴν τιμὴν τῶν σιτίων εἰς τὸν συνήθη τῆς ἀγορᾶς ὅρον. Ἂν δὲ καὶ ἦτο ψύχος δριμύτατον κατὰ τοὺς χειμερινοὺς ἐκεῖ μῆνας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, οὐδεμία ὅμως νόσος ἐλύπησε καὶ ἀπησχόλησε τοὺς μεταλλευτάς, πᾶσαι δὲ αἱ σκηναὶ εἶχον κλίνας καὶ στρωμνὰς καὶ δάπιδας.

Ὁ ζητούμενος χρυσὸς ἐμεταλλεύετο μάλιστα εἰς χαράδρας καὶ κρημνοὺς καὶ φάραγγας, ὅπου ἔρρεον δύο ῥύακες συναπτόμενοι ὕστερον διὰ νὰ ἀποτελέσωσι μικρὸν ποταμόν. Ἐπὶ τῆς συμβολῆς λοιπὸν τούτων τῶν δύο ῥείθρων εὑρέθη τὸ πρῶτον ὁ χρυσὸς καὶ εἰς μεγίστας βώλους, ἰδιαιτέρως δὲ ὅπου ἡ χαράδρα, ἢ ὁ κρημνὸς, καὶ ἡ φάραγξ ἐσχημάτιζον γωνίαν, ἢ ἀγκῶνας, ἡ δὲ ἀντικρυνὴ ὄχθη προχωροῦσα ὡς βράχος ἐμπόδιζε τὴν εὔκολον καὶ ταχεῖαν τοῦ ὕδατος ῥύσιν. Διηρεῖτο δὲ τόπος εἰς ἴσα λαχεῖα, ἢ τεμάχια κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χρυσωρύχων.

Τὰ ἔργα ταῦτα παρηκολούθει ἐπιτηρῶν καὶ ἐπιστήμων ἄνθρωπος δηλ. ὀρυκτολόγος· ὅθεν ἐρευνῶν ἀνήγγειλε μετ' ὀλίγον ὅτι εἰς τὴν κοιλάδα τινὸς ποταμοῦ (Μάκαρι) καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ὄχθας ἄλλου τινος (Τουρὸν) εἰσβάλλοντος εἰς αὐτὸν, τὸ μέταλλον ἐφάνη ἀφθονώτατον (30 μίλια μακρὰν τῆς Βαθούρστ) διότι τόσῳ ἑλικοειδὴς καὶ ἀπόκρημνος ἦτο ἡ κοίτη τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ὥστε μόλις εἰς μίαν ὥραν ἠδύνατό τις νὰ βαδίσῃ ἑκατὸν βήματα ἵππος· ἔφερε δὲ σχιστώδεις φάραγγας καὶ τὰ βράχη αὐτοῦ εἶχον φλέβας εἰς τὰς σκληρὰς πέτρας· Καὶ κατὰ μὲν τὴν κοιλάδα εὑρίσκετο ὁμαλῶς διεσπαρμένος ὀχρυσὸς καὶ εἰς λεπτομερῆ ψήγματα γαιοῦχα, ὥστε τὸ ἡμερούσιον κέρδος περιωρίζετο εἰς 12—15 δραχμὰς περίπου· τοὐναντίον δὲ ὅπου τὸ ῥεῦμα ἦτο στενοπόρον καὶ σκολιὸν, ἐκεῖ καὶ τὰ τεμάχια τοῦ χρυσοῦ ἦσαν βῶλοι ὀγκώδεις καὶ καθαρώταται. Τοιαῦτα εὑρέθησαν καὶ εἰς τὰς πηγὰς αὐτὰς τοῦ ποταμοῦ ἐντὸς κλεισωρειῶν καὶ ἀποσφάγων βράχων. Συνήθως δὲ δεκαπέντε ποδῶν ἐμβαδὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης ἐδίδοτο εἰς τρεῖς ἀνθρώπους, οἵτινες οὐδέποτε ἦλθον εἰς ἔριδας, ἢ ῥῆξιν. Καὶ ὅμως οἱ πλεῖστοι οὗτοι ἦσαν κακοῦργοι εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τόσον ἡ εὐπορία τῶν ἀναγκαίων ἑνωμένη μετὰ τρόπου μαλακοῦ καὶ φρονίμου τῆς διεπούσης Ἀρχῆς μεταβάλλει τὰς κακὰς ἕξεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ἀγαθὸν πολίτην· Ἐξ ἐναντίας δὲ μοχθηρὰ καὶ ἀνόητος Κυβέρνησις εὐχαριστουμένη ἀπαθῶς νὰ τὸν βλέπῃ λιμώττοντα καὶ παραπονούμενον, διαφθείρει καὶ ἐκτραχύνει αὐτὸν ἠθικῶς μέχρις ἀπελπισίας.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου ὁ πυρετὸς τῶν χρυσωρύχων ἀπὸ ὀξέως κατήντησεν ἤδη χρονικὸς· ἀλλ' ἐπῆλθεν αἰφνιδίως παροξυσμὸς αὐτοῦ, ὅστις κατετάραξε βιαίως πάντας. Ἐπειδὴ διεθρυλλήθη ὅτι κατὰ τὴν συμβολὴν δύο ἄλλων ῥυάκων εὑρέθη παρά τινος βοσκοῦ εἰς ἓν μόνον βράχος ἐκ πυρίτου λίθου 275 λιτρῶν βάρους ὄγκος χρυσοῦ ἕλκων 100 λίτρας, ἔχων δηλ. ἀξίαν 4,000 λιρῶν, ἢ ἑκατὸν δέκα χιλιάδων δραχμῶν. Οὐδέποτε ἀπὸ καταβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀνεκαλύφθη τοσοῦτον μέγας ὄγκος τοῦ ζηλωτοῦ τούτου καὶ περιμαχήτου μετάλλου.

Ὁ κύριος τοῦ ποιμένος Δόκτωρ Kerz δὲν εἶχεν ἄδειαν μεταλλείας, ὅθεν ἡ ἀρχὴ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ ἕρμαιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ὑπεσχέθη νὰ καταβάλῃ ὅ,τι τέλος ἐκρίνετο εὔλογον, ἀπεδόθη ἐν τῷ ἅμα εἰς αὐτὸν ὁ θησαυρὸς· ἦτο δὲ οὗτος ὡς μέγας σπόγγος, (ἢ κηρήθρα μέλιτος) ἐκ κρυστάλλων χρυσῶν καὶ ἀκτινοειδῶν συγκείμενος· χωρισθέντος δὲ αὐτοῦ εἰς τρία τεμάχια, ἐθαμβοῦντο τόσον ὑπὸ τῆς λαμπρότητος τοῖ ὀφθαλμοί, ὥστε μόνον στωϊκός τις φιλόσοφος, (καὶ πάλιν ἀμφιβάλλομεν) ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος.

Κατὰ μίμησιν τῶν κατοίκων τῆς μεσημβρινῆς νέας Καμβρίας καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἀρχαίας Βικτορίας ἐδοκίμασαν καὶ αὐτοὶ τὴν τύχην των. Εὑρέθη τῳόντι καὶ ἐκεῖ χρυσὸς εἰς ἀναλόγους κατὰ τὴν φύσιν τόπους καὶ πρῶτον εἰς προχώματα συγκείμενα ἀπὸ πυρίτου τεμάχια· ἦτο δὲ τὸ μέταλλον ὑπὸ γαιώδους καλύματος περιτυλιγμένον. Ἀλλὰ καὶ εἰς σχιστώδεις πέτρας ἐνεφώλευον κόκκοι χρυσοῦ. Κατ' ὀλίγον δεηύξησεν ἡ παραγωγή, ὥστε οἱ μεταλλωρύχοι ἐκινδύνευον νὰ παραφρονήσωσιν ὑπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐλπίδων· διότι ἡ ἀφθονία τῶν μεταλλείων τῆς Βαθούρστ δὲν ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ νέου Πακτωλοῦ· Ὅθεν ἐρημώθησαν τῶν ἀνθρώπων πᾶσαι αἱ ἐπιχειρήσεις, εἰς τὰς πόλεις ἔμειναν μόνον γυναῖκες, συνέῤῥεον δὲ παμπληθῶς καὶ ἐκ τῆς Καλλιφορνίας αὐτῆς οἱ τυχοδιῶκται. Ὁ θησαυρὸς ἐφαίνετο ἀνεξάντλητος· τὸ ἡμερούσιον κέρδος ἦτο 50—300 δρ. καὶ 10,000 τοὐλάχιστον ἄνθρωποι εἰργάζοντο ἤδη ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1851· ἐξήγοντο δὲ 2 καὶ 3 χιλιάδες οὐγγιῶν καθ' ἑκάστην, ὥστε εἰς τρεῖς μῆνας συνήχθη 700,000 λιρῶν χρυσὸς. Ἔμπορός τις δραστήριος ἐπέστρεψε μετὰ 250 οὐγγιῶν χρυσοῦ. Κατὰ μέσον δὲ ὅρον ἐμεταλλεύετο παρ' ἑκάστου ἐργάτου ποσότης ἀξία 270 δραχμῶν καθ' ἑκάστην. Ἐξεῖχον δὲ μάλιστα κατὰ τοῦτο δύο θέσεις, ἡ μὲν Mont Alexandre, ἡ δὲ Ballarat λεγομένη.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἠναγκάσθη καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ αὐξήσῃ τοὺς μισθοὺς τῶν λειτουργῶν τοῦ δημοσίου διὰ νὰ προλάβῃ τὴν λειποταξίαν· ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀστυνομικοὺς ὑπαλλήλους νὰ φύγωσιν.

Νεωστὶ εὑρέθη χρυσὸς καὶ εἰς ἄλλην Ἀγγλικὴν ἀποικίαν τὴν Βανδιεμενίαν καλουμένην.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς πλύσεως ἀπόλλυται πολὺς χρυσός, ὕστερον εἰσήχθη ἐπιστημονικωτέρα μέθοδος, ἡ χρῆσις δηλ. τοῦ ὑδραργύρου, ὅστις συνάπτεται μετὰ τῆς ἐλαχίστης κόνεως τοῦ πυρίτου τῆς χρυσίτιδος γῆς· ἐξατμιζόμενος δὲ διὰ τοῦ πυρὸς ἀφίνει καθαρὸν τὸ μέταλλον. Ἡ δὲ κυβέρνησις ἠγόραζε τὸ μὲν μίγμα τοῦ ὑδραγύρου 66—70 δραχμὰς κατ' οὐγγίαν, τὸ δὲ διὰ τῆς πλύσεως 70—100 δραχμάς.

Τούτων γινομένων συνεκροτήθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἑταιρίαι καὶ μηχαναὶ προτάθησαν διὰ τὴν μεταλλωρυχίαν· ἡ δὲ Ἀρχὴ ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν λαμβάνουσα ἐπὶ μὲν τῶν ἐθνικῶν γαιῶν 10 τοῖς 0|0 ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν μόνον 5 (Dublin s'University magazine).

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ νέου τούτου πλούτου εἰς εὐτυχίαν ἄρά γε πραγματικὴν, ἢ δυστυχίαν τῶν Ἄγγλων θέλει ἀπολήξει;

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἱσπανίας, ἥτις ἐπτώχευσε μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν μεταλλείων τῆς Ἀμερικῆς, ἐμπνέει ἴσως τινὰ φόβον· ὑπάρχει ὅμως τις διαφορὰ, καθότι ἐνταῦθα ἐργάζονται ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ἐνῷ οἱ Ἱσπανοὶ μετεχειρίζοντο δούλους εἰς τὴν μεταλλωρυχίαν· Ἔπειτα πόσος χρυσὸς ἄρά γε χρειάζεται νὰ ἀναπληρώσῃ ὑλικῶς τὴν ἀξίαν τοσούτων ἑκατομμυρίων, τὰ ὁποῖα πριστάνει τὸ ἐν χρήσει χαρτονόμισμα, ἐνῷ μόλις ὑπάρχει εἰς ἀνταλλαγὴν αὐτοῦ πολλοστημόριον μετάλλου πρόχειρον; Ὅταν λοιπὸν πλουτυνθῇ τοσοῦτον ὁ χρυσὸς, ἐξ ἀνάγκης θέλουσιν ἐλαττωθῇ ἕως οὗ καὶ ἐκλείψωσιν ἐντελῶς τὰ ρυπαρὰ καὶ κατεσχισμένα αὐτὰ ῥάκη, τὰ ὁποῖα τό γε νῦν ἔχον ἀναπληροῦσι τὸ σπανίζον καὶ ἀναλόγως πολύτιμον μέταλλον.

Ὁποίους θησαυροὺς εὗρῆκαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ Ἱσπανοὶ ἀφ' οὗ ἐγύμνωσαν τοὺς ἰθαγενεῖς ἐξ ὅλου τοῦ ὑπάρχοντος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἄρχισαν νὰ ἀναζητῶσι τὰ πολύτιμα μέταλλα καὶ εἰς τῆς γῆς τὰ σπλάγχνα. Πρώτη δὲ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐμεταλλεύθη παρ' αὐτῶν ἡ Ἱσπανόννησος (Ἅγιος Δομίγκος) ὅπου καὶ πρῶτον ἀπέβη ὁ Χριστόφορος Κολόμβος· Ὅθεν κατὰ τὸ 1506 ὁ Ῥοδρίγος ἐξ Αλκασαρ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας τὸ προνόμιον τῆς μεταλλωρυχίας προσφέρων ἓν μόνον ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, ὥστε τοιουτοτρόπως ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀπεταμιεύσεν ἄπειρον πλοῦτον, ἂν καὶ ἔπειτα ἀφῃρέθη τὴν ἄδειαν. (Herrera hist. gén. des voyages des Custillans).

Ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸν χρυσὸν ἐζήτουν πανταχοῦ οἱ ξένοι, μόνον δὲ ἐκ τῆς εἰρημένης ταύτης νήσου ἐξήγετο κατ' ἔτος χρυσὸς ἀξίας 690,000 φράγκων.

Κατὰ τὸ 1519 ὁ Φερδινάνδος Κορτεζ κατέπλευσεν εἰς τὸ Μεξικὸν μετὰ ὀλίγων τυχοδιωκτῶν. Τὰ ἐκαλέντα ποὸς τὸν στρατηγὸν τοῦτον παρὰ τοῦ μοναρχου Ματεζουμᾶ δῶρα ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ Μεξικανοὶ οὔτε ἄγριοι, ὡς νομίζεται, ἦσαν, οὔτε ἀμαθεῖς τεχνῶν.

Μεταξὺ τῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἐθαυμάζοντο μάλιστα 1) κάτοπτρα ἐκ περικαλλοῦς ἀργυροστίλπνου μετάλλου, στρογγύλα τὸ σχῆμα καὶ χρυσοῦν ἔχοντα τὸν γύρον 2) πέτραι χρυσαῖ παριστάνουσαι βατράχους καὶ ἄλλα ζῶα 3) μικρὰ καὶ μεγάλα νομίσματα, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία καὶ σπανιότης εἶχον πλειοτέραν ἀξίαν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἐξ ὧν ἦσαν κατεσκευασμένα. 4) δύο τροχοὶ ἔχοντες μέγεθος συνήθους τροχοῦ ἁμάξης, ὁ μὲν ἐκ χρυσοῦ, παριστάνων τὸν ἥλιον ἀκτινοβολοῦντα, προστέτι δὲ τύλλα καὶ ζῶα, ὁ δὲ ἐξ ἀργύρου παριστάνων τὴν σελήνην. 5) περικεφαλαῖαι ὁλόχρυσοι φέρουσαι κώδωνας ἐκτῆς λοριᾶς προσηρτημένους. 6) θυσάνοι ἐκ διαφόρων πτερῶν, ἐξ ὧν ἐκρέμαντο χρυσοῖ βρόχοι. 7) πανοπλίαι ἀργυραῖ καὶ χρυσαῖ πεποικιλμέναι διὰ πτερῶν ἐπὶ δέρματος ἐντελῶς βυρσοδεψημένου. 8) μυστόβα ῥιπίδια ἐκ στιλπνοτάτων πτερῶν. 9) κρηπῖδες καὶ σανδάλια ἐκ δέρματος ἐρραμμένα διὰ χρυσονήματος. 10) χρυσόπαστα ὑφάσματα παντοῖα. (Herrera).

Ἅπασα ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Μεξικανῶν περιλαμβάνεται καὶ εἰς μόνα ταῦτα τὰ δῶρα. Ἀλλ' ἡ λαμπρότης τοῦ ναοῦ τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μονταζουμᾶ, ἀποδεικνύουσιν ὁμοίως τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους ἐκείνου, τόσῳ δὲ ἐμείνεν ἔκπληκτος ὁ Κορτέζ ὥστε πρὸ πάντων περὶ τῶν μεταλλείων τοῦ χρυσοῦ ἔσπευσε νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ Μοντεζουμᾶ.

Πόσον ἠπατήθη ὅμως ὁ δύστηνος ἡγεμὼν ἐλπίζων ὅτι διὰ πολυτελῶν δώρων ἔμελλε νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν ἀπροσδοκήτων τούτων πλωτήρων! Διὰ χρυσῶν καὶ οἱ δυστυχεῖς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἤλπιζον νὰ δυσωπήσωσι τοὺς ἐπερχομένους βαρβάρους τοὺς Σκλαβούνους, τοὺς βουλγάρους καὶ τοὺς Οὔνους· ἀλλὰ πανταχοῦ ἐφάνη ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ χρυσοῦ ἐξάπτει τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ τοῦ αἵματος ἐξαγριοῖ μᾶλλον τὴν τίγριν ἀντὶ νὰ τὴν τιθασσεύσῃ. Ἡ δὲ κατάκτησις τοῦ Μεξικοῦ συνετελέσθη ἐξ αὐτῶν τῶν ἰθαγενῶν δυσαρεστημένων ἐκ τῆς καθεστώσης κυβερνήσεως· ὅθεν οἱ ὕπαρχοι ὠφελούμενοι ἐκ τῆς περιστάσεως ἐνόμισαν ἁρμόδιον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγόν.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ Πιζάρου γενομένη ἐκπόρθησις τοῦ Περοῦ οὐδόλως διαφέρει τῆς τοῦ Μεξικοῦ. Διότι καὶ ἐκεῖ μικρὸς ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐξουσίασε μεγάλην καὶ πολυπληθῆ καὶ παμφορον ἐνταυτῷ χώραν.

Τίς δὲν ἤκουσε τοσαῦτα θρυλλούμενα περὶ τῆς πολυτελείας τῶν ἀνακτόρων τῶν Ἴγγᾶ (1) καὶ τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν ἥλιον ναοῦ, ὅστις ἀποστίλβει ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου;

Ὁποῖον ἔδαφος τιμαλφῶν μετάλλων. Ἰνδός τις Γκουάλπας τοὔνομα κυνηγῶν ποτε ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ κινδυνεύων νὰ ὀλισθήσῃ ἐσπούδασε νὰ πιασθῇ ἐκ θάμνου τινός, τούτου δὲ ἀνασπασθέντος εἶδεν ὅτι αἱ ῥίζαι ἦσαν κατάσκεποι ὑπὸ λαμπροῦ ἀργύρου.

Ἔριδος τινος τότε ἀναφυείσης μεταξὺ τοῦ κυνηγοῦ, ἑοὸς ἀλλ' ἐγχωρίου καί τινος Ἱσπανοῦ Βιλλαρεάλ λεγομένου ἀνευρέθησαν τὰ περιβόητα ἀργυρωρυχεῖα Ποτόζι 21 Ἀπριλίου 1545.

Τὰ μεταλλεῖα ταῦτα ἔχουσι κυρίως τέσσαρας μεγάλας φλέβας· ὅλον δὲ τὸ βουνὸν (κατὰ τὸν Οὐλλίαν) ὑπάρχον ὑποκάτωθεν διάτρητον καὶ σηραγγῶδες διὰ τὰς αὐτόθι γενομένας ἕλικας καὶ διεξόδους μεταλλείαν παριστάνει, οὕτως εἰπεῖν, κηρίθραν μέλιτος.

Κατ' ἀρχὰς τὸ ὀρυκτὸν ἐκαίετο εἰς κλιβάνους ἐνωμένον μετὰ μολυβδούχου γῆς. Ἐν κεντυνάρον πλουσίου ὀρυκτοῦ ἀπέδιδε 30, 60 καὶ 75 φράγκ. ἀργύρου, τὸ δὲ λιτὸν μόλις περιεῖχεν 6. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα εἰσήχθη ἄλλη μέθοδος οἰκονομοῦσα τὸ ἀποσκυβαλιζόμενον μέταλλον. Διότι λειωθὲν τὸ ὀρυκτὸν ἐμβάλλεται εἰς σκάφας χαλκίνας, ὅπου προστίθεται καὶ δέκατον μέρος ἅλατος κοινοῦ καθαρίζοντος αὐτὸ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἄλλων τοιούτων ἔπειτα ἐπιχυθέντος ὑδραργύρου ὡς λεπτῆς βροχῆς ταράττεται καὶ ἀναδεύεται· ἀδιακόπως τὸ μίγμα. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ ἄργυρος ἀπομάξῃ τὸν ὑδράργυρον καὶ ἀποτελέσῃ μονοειδὲς φύραμα, θερμαίνεται μετρίως ἐντὸς κλιβάνων· ἀκολούθως μεταφέρεται εἰς

(1) *Μονάρχαι, ἢ ἡγεμόνες τοῦ Περοῦ.*

δοχεῖα πλήρη ὕδατος κινούμενα καὶ ταραττόμενα διὰ τροχοῦ τοιουτοτρόπως, ὥστε τὸ μίγμα καταχάθηται καθαρὸν παντὸς ῥύπου· ὕστερον πλύνεται πάλιν εἰς κάδους πλήρεις καὶ τούτους ὕδατος, τελευταῖον δὲ συνθλίβεται ἐντὸς πανίου, ἢ δέρματος, ὥστε ὁ ὑδράργυρος ἀπορρέει διὰ τῶν πόρων, ἀλλὰ διὰ νὰ καθαρισθῇ ἐντελῶς τὸ ζητούμενον μέταλλον ἐκ τοῦ ὑδραργύρου, χωνεύεται ἐπὶ τοῦ πυρὸς, ὅπου ἐξατμίζεται ὁ ὑδράργυρος.

Ὁποία πραγμάτων μεταβολή! Ἡ Ἱσπανία, ἥτις ἔπεμπεν ἄλλοτε ἀποικίας εἰς τόσῳ μακρυνοὺς τόπους, ὥστε οὐδέποτε ὁ ἥλιος ἔδυεν εἰς τὴν ἐπικρατειάντης, σπουδάζει σήμερον νὰ ἑλκύσῃ τοὺς ξένους διὰ νὰ κατοικήσωσιν αὐτήν· Ἐπειδὴ ἐνῷ ἐδύνατο νὰ θρέψῃ 60000000 ὡς εὐρύχωρος καὶ πλουσία καὶ εἰς μέταλλα καὶ εἰς διάφορα ἄλλα προϊόντα, μόλις ἔχει 12—13,000,000 κατοίκους. Ἡ ἐρήμωσις αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς ἀνοήτου φιλοδοξίας τῶν βασιλέων αὐτῶν, τῆς λύσσης τῶν κατακτήσεων, τῆς ἀγάπης τοῦ ἐτερόχθονος χρυσοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνεκαλύφθη ἀφθονώτερος εἰς τὸ Περοὺ καὶ τὸ Μεξικόν· Διότι ἀφ' οὗ ὅλη ἡ φροντὶς ἐξηπλώθη ἐκεῖ, παρημέλησε πάντας τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἐγχωρίου εὐημερίας, τὴν γεωργίαν, τὰς τέχνας, καὶ τὸ ἐμπόριον, ὥστε ἄκανθαι καὶ τρίβολοι μετέβαλον εἰς χέρσους τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ἦτο τοσοῦτον εὔφορον ἐπὶ τῶν ἀλλοπίστων Σαρακηνῶν· Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἀγγλια, Γαλλία καὶ Γερμανία κατεσπαράττοντο ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας πρώτη ἐντολὴ ὑπάρχει ἡ πρὸς τὸν πλησιον ἀγάπη, ἡ Ἱσπανία ἐστερεῖτο καὶ τῆς Ὁλλανδίας, διὰ τὴν δεσποτείαν Φιλίππου τοῦ Β. ὥστε συνεπληρώθη ἡ ταπείνωσις καὶ καταστροφή της.

Πόσον ὅμως δύναται εἰς μόνος ἄνθρωπος νὰ μεταβάλῃ τὴν τύχην ὁλοκλήρου ἔθνους, νὰ τὸ καταστρέψῃ δηλ. νὰ τὸ ἐξαχρειώσῃ καὶ νὰ τὸ ἐξανδραποδίσῃ, ἢ τοὐναντίον νὰ τὸ ἀνυψώσῃ, νὰ τὸ ἠθοποιήσῃ καὶ νὰ τὸ ἀναδείξῃ ζηλωτὸν εἰς τὰ ἄλλα, ἔχομεν παράδειγμα αὐτὴν πάλιν ταύτην τὴν Ἱσπανίαν. Διότι ἐσχάτως εἷς μόνος ὑπουργὸς, δικηγόρος τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλὰ φιλελεύθερος καὶ γενναῖος καὶ μεγαλεπήβολος ὁ **Bravo Murillo**, ἀνεδέχθη νὰ ἀναζωώσῃ τὴν νεκρωθεῖσαν, οὕτως εἰπεῖν, Ἱσπανίαν· καθότι οὐ μόνον διαφόρους βελτιώσεις ἄλλας ἐπεχείρησε καὶ κατώρθωσε, δηλ δρόμους σιδηροῦς συνάπτοντας τὰς ἐπαρχίας, καὶ διώρυγας καὶ κρηπιδώσεις ποταμῶν, οἵτινες πλημμυροῦντες ἔπνιγον τὰς παιδιάδας, καὶ ὑδραγωγεῖα ἄξια τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀτμοκίνητα πλοῖα, ἀλλὰ καὶ ἀποικίας ξένων ἐθνῶν προσκαλεῖ εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε εἰς κινδύνους θαλάσσης καὶ νοσταλγίας καὶ ἐκτερώδους πυρετοῦ (1) θέλουσιν ἐκτεθεῖ, οὔτε ναύλων καὶ ἄλλης δαπάνης ἔχουσιν ἀνάγκην, οὔτε ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ἐπαπειλοῦνται διὰ παντὸς νὰ ἀπογωρισθῶσιν, ἐλπίζεται ὅτι οἱ βιαζόμενοι νὰ φύγωσιν ὡς δυστυχοῦσαν τὴν πατρίδα των λαοὶ θέλουσι προτιμήσει νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὰ τερπνὰ τὰς ἀρχαίας Ἰβηρίας παράλια τὴν Βαιτικὴν (Ἀνδαλουσίαν,) Μωρχίαν κτλ.

Μακάρια τὰ ἔθνη, ὅπου ἀναφαίνονται ἐκ διαλειμμάτων ὡς χλοεραὶ δάσεις ὑπὸ ἐρήμων περιστοιχούμεναι φιλάνθρωποι καὶ δίκαιοι καὶ ἐπιχειρηματίαι ὑπουργοί, ὡς ὁ **Murillo**· διότι αὐτοὶ καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι καὶ τὴν ἀρχὴν στηρίζουσιν, ὁποιαδήποτε τύχῃ βασιλεία, ἢ δημοκρατία. Αἶσχος δὲ καὶ ὄνειδος αἰώνιον εἰς ἐκείνους, ὅσοι ἀπατῶσι τοὺς ἡγεμόνας, θεραπεύουσι τὰς ἀδυναμίας των, ἀποσιωπῶσι τὴν ἀλήθειαν, συσκιάζουσι τὰ ἐλαττώματα τῆς Κυβερνήσεως, κρύπτουσι δὲ τὴν δυστυχίαν καὶ ἀγανάκτησιν τῶν λαῶν. Διότι αὐτοὶ καὶ εἰς τούτους γίνονται ἀποτρόπαιοι καὶ εἰς ἐκείνους ἐπὶ τέλους μισητοὶ καὶ ἀξιοκαταφρόνητοι.

Ι. Ν. Λεβαδεύς.

(1) *Ὁ ἰκτερώδης οὗτος πυρετὸς, εἶδος λοιμοῦ ἐνδημικοῦ τῆς Ἀμερικῆς θερίζει τοὺς πλείστους τῶν αὐτόθι ἐπιδημούντων Εὐρωπαίων.*

ΕΡΓΑ ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΔΥΡΕΡ

Ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς φιλομούσους τῆς Μνημοσύνης ἀναγνώστας ἰδέαν τινὰ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Αλβέρτου Δύρερ, ζωγράφου Γερμανοῦ, κατὰ τὴν 16ην ἑκατονταετηρίδα διαπρέψαντος καὶ τὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ τιμηθέντος, ἀναφέρομεν περικοπὴν ἔκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου Βυπρεχτίου, ἐκ Βιέννης, σταλείσης περὶ τὸ 1528 πρὸς τὸν ζωγράφον Ἀντώνιον, ἐκ Φλωρεντίας.

. . . . . .

Ἀπεχαιρέτησα κάτεσπευσμένως τὰ σεβάσμια ἐκεῖνα πρόσωπα, διότι ἔσπευδον νὰ φθάσω εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Δύρερ, αἵτινες, ὡς γνωρίζεις, μοὶ ἐνέπνεον αἴσθημα περιεργείας καὶ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος. Ἐσταμάτισα ἐπί τινας στιγμὰς ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, τῆς θελκτικωτάτης ἐκείνης συνθέσεως ἣν χιλιάκις ἐθαύμασα ἐν τῷ ὡραίῳ ἀντιγράφῳ τοῦ *Βεῖτ Στόζου*. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀξιοθαύματον προϊὸν τοῦ πνεύματος τοῦ Δύρερ ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ παράστασις τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἐζωγραφημένων ἐπὶ δύω ξυλίνων πτυχίων ἀντιμετώπων, ἅτινα ἀρχῆθεν εἶχον ἀφιερωθῇ εἰς σχηματισμὸν εἰκόνος προωρισμένης διὰ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. Τελειώσας ὁ καλλιτέχνης τὰς δύο ταύτας εἰκόνας, καὶ προσθέλψας ἐπὶ τοῦ ἡμιτελοῦς ἔργου του, τοῦ τόσον ἁρμονικοῦ καὶ ἀπολύτως ὡραίου, ἠσθάνθη ἐκλεῖπον τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμίν του ὅπως προχωρήσῃ περαιτέρω· ἀπελπισθεὶς δὲ νὰ δυνηθῇ ποτὲ οὐχὶ μόνον νὰ ὑπερτερήσῃ, ἀλλὰ κἂν νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος εἰς ὃ εἶχεν ὑψωθῇ, παρῃτήθη τῆς εἰκόνος ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ἔργου, καὶ ἀφιέρωσε παρευθὺς εἰς τὴν πατρίδα του τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα ἀριστουργήματα, δι' ὧν, ἀκουσίως αὐτοῦ, ἡ μεγαλόνοιά του ἀπετέλει ἔργον ἀπολύτως ἐντελές. Ἐφ' ἑκατέρου τῶν πτυχίων παρίσταντο δύο ἀπόστολοι φυσικοῦ μεγέθους. Ὁ Δύρερ παρέστησεν ἐν αὐτοῖς τὰς τέσσαρας κράσεις· ἰδὲ τὸ νεανικὸν καὶ πρᾶον πρόσωπον τοῦ Ἰωάννου, τοῦ ποιητοῦ τῶν

Εὐαγγελιστῶν, παριστῶντα τὴν μελαγχολίαν, τὸν Πέτρον κρατοῦντα τὰς κλεῖς εἰς τὰς χεῖρας καὶ κλίνοντα τὴν γαλήνιαν καὶ σοβαρὰν αὐτοῦ κεφαλὴν ἐπὶ τῆς βίβλου τοῦ Ἰωάννου, ἐκφράζοντα τὴν ἀπάθειαν τὸ Ψλέγμα, Ἰδὲ τὸν ἰσχυρὸν ἐκεῖνον γέροντα, οὗτινος τὸ μέτωπον ἀνυψοῦται μεθ' Ἱεροῦ μὲν ἀλλ' ἐπιφόβου ἐνθουσιασμοῦ, αὐτὸς εἶναι ὁ Παῦλος, οὗτινος ὁ ὀρθαλμὸς ῥιπτει ἀκτῖνας πυρωδεστέρας καὶ αὐτῆς τῆς σπαθης του. Ὁ Μάρκος ἀπεναντίας, ἱστάμενος ὄπισθεν αὐτοῦ, και προσηνῶς μειδιῶν, ἐκφράζει τὸ Αἱματῶδες τῆς κράσεως, ἐνῷ ὁ Παῦλος τὸ Χολερικόν. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ παρήγαγεν εἰς ἡμᾶς ἡ εἰκὼν τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν εἶναι ἀπερίγραπτον, καὶ μόλις αἱ χαρμόσυνοι φωναὶ τῆς πληθύος, κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ αὐτοκράτορος, ἠδυνήθησαν νὰ μὲ ἀποσπάσωσιν τῆς ἐκστάσεως ἐν ᾗ εἶχον βυθισθῆ. Ὁ Δύρερ καὶ ὁ Στρεῖέρος, οἱ δύο μου συντροφοι, ἐπιληφθέντες μου τοῦ βραχίονος, μ' ἔσυραν ἀκουσίως μου μακρὰν τοῦ ἀριστουργήματος. Εἰσήλθομεν λοιπὸν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου, ἔνθα ἡ πληθὺς ηὔξησε γιγαντιαίως ἐν ἀκαρεῖ· χάρις ὅμως εἰς τὴν ἐπῤῥοὴν τοῦ ἐνδόξου μου ὁδηγοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς διεσχίζετο ὡς ποτὲ ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα ἐνώπιον τοῦ Προφήτου, ἀνέλαβον τὴν θέσιν ἣν προηγουμένως εἶχον ἐγκαταλείψει.

Μετ' οὐ πολὺ ἐπαρουσιάσθη ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ἀκολουθούμενος, ὑπὸ πολυαρίθμου θεραπείας. Ἔφερε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐλαφρὸν σκιάδιον ἐκ μεταξοπτίλου καὶ χιτῶνα ἐκ πορφύρας ἄνευ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων· ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἁπλοϊκῶν αὐτοῦ ἐνδυμάτων ἀπεκαλύπτετο ἀρκούντως τὸ μεγαλεῖόν του. Τὸ Ἱππότικὸν ἦθος καὶ ὁ πρὸς τὰς ὡραίας τέχνας ἔρως του ἀπέσπων αὐτὸν συχνάκις ἀπὸ τὰς μερίμνας τοῦ Κράτους. Τὸ πρόσωπον του ἐξέφραζεν εὐμενειαν, πραότητα καὶ γενναιοψυχίαν· καὶ μὲ φαίνεται ὅτι ἠδύνατό τις ἀκόμη ν' ἀναγνώσῃ ἐπὶ τῶν χαρακτήρων του τοὺς λόγους οὓς εἶπε ποτὲ πρὸς τὸν πατέρα του, ὅτε οὗτος τὸν ἐπέπληττε διὰ τὸ φιλοδάπανόν του. « Δὲν ἔχω ἀνάγκην θησαυρῶν, ἀπεκρίθη, διότι καθῆκον τοῦ αὐτοκράτορος εἶναι νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθρούς του δι' ὅπλων καὶ οὐχὶ διὰ χρυσοῦ » Παρ' αὐτῷ ἵστατο ὁ βαρῶνος Ἰωάννης Σβατζεμβέργ, ἀνὴρ γιγαντιαίου ἀναστήματος, φέρων τὴν σιδηρὰν αὐτοῦ πανοπλίαν, ἣν οὐδέποτε ἐγκατέλειπε. Ἡ δύναμις αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὸ κολοσαῖόν του ἀνάστημα.

Ἐν τούτοις ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιληφθεὶς τοῦ βραχίονος τοῦ Ἀλβέρτου Δύρερ, διευθύνθη μετ' αὐτοῦ πρὸς τὴν αἴθουσαν τῆς Δικαιοσύνης, αἴθουσαν εὐρυχωροτάτην, οἵαν οὐδέποτε ἀπήντησα ἐπὶ ζωῆς μου· ἡ δὲ πληθὺς ἐκείνη, ἡ τοσοῦτον πρό τινων στιγμῶν συμπεπυκνωμένη, ἐχάνετο σχεδὸν εἰς τὸ ἀπέραντον τοῦτο διάστημα· τρία ὑψηλότατα παράθυρα διέδιδον ἄφθονον φῶς, φέροντα ὑέλους, ἐφ' ὧν ὁ *Χιρισβογιὲλ* εἶχε ζωγραφήσει παντοῖα ἀριστουργήματα, γαιρετισμὸρ ἀγγέλων, παχείας δέσμας ἀνθέων μαρανθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὁπλοστάσια καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπαντα διαλάμποντα εἰς τὸ φῶς. Φαντάσθητι ἴριδα ἐφ' ἑκάστης κεφαλῆς ἀνθρώπου, καὶ λαὸν ὁλόκληρον κινούμενον ἐντὸς ἀρθόνου χρυσοῦ, σμαράγδων καὶ τοπαζίων. Μεγαλοπρεπές τι ἐφαίνετο τῳόντι εἰς τὸ ἄνθος ἐκεῖνο τῶν εὐπατριδῶν τῶν ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ διερχομένων δι' ὠκεανοῦ φωτὸς πρὸς ἀνακάλυψιν νέας τινὸς εἰκόνος τοῦ καλλιτέχνου· διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐζητοῦμεν τὴν ἡμιτελῆ σύνθεσιν, ἥτινος τὴν ἰδέαν εἶχε δώσει τῷ Δύρερ ὁ πρωτοσύμβουλος *Πιρκάϊμερ* ἀριστούργημα ἐκπληκτικὸν καὶ ἀνταξιον τῆς δόξης τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀνδρῶν.

Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀρκτικοῦ τοίχου παρίστατο ὁ θρίαμβος τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ. Ὁ αὐτοκρατωρ περφορτισμένος διὰ τῶν σημάτων τοῦ κράτους του, κρατῶν τὸ σκῆπτρον διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας τὴν δάφνην, κάθηται ἐφ' ἅρματος διαχρύσου συρομένου ὑπο δώδεκα ῥωμαλέων ἵππων, ἐζευγμένων ἀνὰ δύω· ἐπὶ τῶν τεσσάρων τροχῶν τοῦ ἅρματος ἀνεγινώσκετο ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, κεχαραγμένη χρυσοῖς Λατινικοῖς γράμμασι « Μεγαλεῖον, Τιμὴ, Ἀξία, Δόξα » Παρ' ἑκάστῳ ζεύγει τῶν ἵππων, προπορεύονται δύο νεάνιδες φέρουσαι τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν στεμμάτων αὐτῶν· ἡ μὲν τούτων εἶναι ἡ *Ἐμπειρία* ἡ δὲ ἡ *Ἐπιδεξιότης*, ἄλλη ἡ *Μεγαλειότης* ἡέτέρα δὲ πάλιν ἡ *Φρόνησις*. Ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ θρόνου ἀντανακλᾶται ὡς ἀστὴρ τὸ αὐτοκρατορικὸν σύμβολον « *ὅ,τι ἐν οὐρανῷ ὁ ἥλιος, τοῦτ' αὐτὸ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῆς γῆς* » Ἡ θεὰ *Νίκη*, ἧς ἡ πολύπτυχος αἰσθῆς κυμαίνεται ἐν τῷ ἀέρι, κλίνει ὄπισθεν αὐτοῦ ὡς διὰ νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιον του, καταθέτουσα στέφανον ἐπὶ τῆς κρατειᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς. Ἐπὶ τῶν ἀναπεταμένων αὐτῆς πτερύγων ἀναγινώσκονται αἱ ἀκόλουθοι λέξεις *Γαλλία*, *Ὀυγγρία*, *Ἑλβετία*, *Βοεμία*, *Γερμανία*, *Λομβαρδία*. Περιβάλλει τὸ ἅρμα χορὸς ἐξ ὡραίων νεανίδων παριστῶσῶν τὰς ἐπιγείους ἀρετὰς, ἤτοι τὴν *Πραότητα*, τὴν *Εὐσπλαγχνίαν*, τὴν *Δικαιοσύνην* κλπ. καὶ κρατουσῶν ὑπὲρ κεφαλὴν στέφανον ἐξ ἀνθέων

Ἡ Θεὰ τοῦ Ὀρθοῦ Λόγου, προκαθημένη τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁδηγεῖ τὸ ἅρμα κρατοῦσα εἰς χεῖρας ἀντὶ ἡνιῶν τὴν *Εὐγένειαν* καὶ τὴν *Ἰσχύν*. Εἰς ἑτέραν ἄκραν τῆς εἰκόνος φαίνεται συνοδεία μουσικῶν ἐμφυσώντων σάλπιγγας καὶ βαρυαύλους. Ὁποία ζωηρὰ ἔκφρασις ἐφ' ὅλων τούτων τῶν προσώπων, ὁποία ἀληθὴς παράστασις τῶν ἁπλοϊκῶν αὐτῶν ἀνθρώπων!

Ἑτέρα σύνθεσις τοῦ Δύρερ, οὐχ ἧττον ἀξιοθαύμαστος, φαίνεται ἐπι τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ τοίχου· ἤδη ὅμως δὲν πρόκειται περὶ θριάμβων, ἀλλὰ περὶ Δικαιοσύνης. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἡ τόσον συνᾴδουσα πρὸς τὸν περίβολον ἐν ᾧ εὑρίσκεται, λαλεῖ περὶ καθηκόντων τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος τοῦ μέλλοντος ν' ἀπαγγείλῃ ἀπόφασιν καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν δικαίαν τοῦ Θεοῦ ἀμοιβὴν ἐν περιπτώσει ἀσυνειδήτου καταδίκης· ὁ ἄδικος Κριτὴς κάθηται ἐπὶ τῆς ἕδρας του, ἔχων ὡς συμβούλους τὴν *Ὑπόνοιαν* καὶ τὴν *Ἀμάθειαν*, αἵτινες ἐμφυσῶσι τὴν φαρμακερὰν αὐτῶν πνοὴν εἰς τὰ *Μίδεια* αὐτοῦ ὦτα· καὶ μάτην ἀναγινώσκει τις τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο « *Μὴ ἐκφέρῃς ἀπόφασιν πρὶν κρίνῃς περὶ ἑκάστου πράγματος κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Δικαιοσύνης* » ὁ ἀθῶος καταδικος γονυπετεῖ ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, καὶ ἀνυψοῖ τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐνῷ ἡ *Διαβολὴ* σύρει αὐτὸν ἀπὸ τῆς κόμης

Ἰδὲ τὸν *Δόλον*, τὸν *Φθόνον*, τὰ ἀποτρόπαια αὐτὰ πλάσματα τοῦ Ἅδου, πῶς καταδιώκουσι τὸν δυστυχῆ· Ἰδὲ προσέτι εἰς τὸ βάθος τὴν *Ταχύτητα*, τὴν *Ἀπροσεξίαν*, τὴν Ποινὴν, πῶς σπεύδουσι πρὸς ἀπώλειάν του, ἐνῷ ἡ *Μετάνοια* μελανείμων, στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν Ἀλήθειαν· ἀλλὰ Φεῦ! πολὺ βραδέως! τὰ ἐπὶ τῆς γῆς χόρτα μόλις καλύπτουσι τὸν πέλεκυν καὶ τὴν αἱμοσταγῆ ῥομφαίαν.

Δὲν ἠδυνάμην νὰ κορεσθῶ θαυμάζων· μετά τινα μάλιστα συναισθήματα θλίψεως ἔστρεφον κατὰ διαστήματα τὴν κεφαλήν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διὰ νὰ ἴδω ὁποίαν ἐποίει ἐν αὐτῷ ἐντύπωσιν ὁ μέγιστος οὗτος πίναξ· διότι ὅπως ὁ θαυμασμὸς μας ὑπάρχῃ ἐντελὴς, πρέπει νὰ ἐκφράζεται καὶ εἰς τὰ πρόσωπα ὅλων· θθαυμασμὸς ὁμοιάζει τὸν ἦχον ὅστις ὀρεῖλει, πρὸς ἁρμονίαν, νὰ ἑνοῦται μετ' ἄλλων. Ἰδοὺ διατί τὸ ἔργον ἀριστοτέχνου εἶναι ἁρμονικὸν· διότι διεγείρει ἐφ' ὅλων ὑμοῦ τῶν θεωμένων αὐτοῦ ἀνθρώπων ἀληθῆ μουσικήν. Ὁ Μαξιμιλιανὸς ἐξέφραζε τὴν γνώμην του συμφώνως καὶ εἰλικρινῶς, οὐδόλως φειδόμενος τῆς κριτικῆς ἢ τῶν ἐπαίνων. Ἤρξατο ὁ αὐτοκράτωρ συγχαιρώμενος τὸν Ἀλβέρτον Δύρερ διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, τῶν ὁποίων τῷ ἔδωκαν τὴν πρώτην ὑπογραφὴν, — Ἐντεσοῦτῳ, ἐπρόσθεσε, τὸ ἄθροισμα περὶ ἧς τοῦ θριαμβευτικοῦ δίφρου ἧττον τοῦ λοιποῦ μὲ εὐχαριστεῖ· νομίζω ὅτι ὑπάρχει τι ἐπιλήψιμον. Παρευθὺς ὁ Δύρερ, χαρτόνιον θεὶς ἐπὶ τῶν γονάτων του ἤρξατο μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος νὰ ζωγραφίζῃ δύο ἕτερα πρόσωπα, ἐρωτῶν τὸν Αὐτοκράτορα ἐὰν ταῦτα τῷ ἤρεσκον τυχὸν περισσότερον. — Ὁ Μαξιμιλιανὸς, ὅστις εἰσέτι δὲν εὐχαριστεῖτο, ἐπιληφθεὶς τῆς μαλυβδίδος, ἡτοιμάζετο ὁ ἴδιος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν του, ὅτε αἴφνης τὸ ὄργανον, κακῶς κρατούμενον, ἐθλάσθη μεταξὺ τῶν δακτύλων του, ὡς εἰς χεῖρας ἀγροίκου, ἀγνοοῦντος νὰ σύρῃ καὶ μίαν μόνην γραμμήν. Ὁ Μαξιμιλιανὸς δυσαρεστηθεὶς καὶ δάκνων τὸ χείλη, ἠρώτησε, τί ὤφειλε νὰ πράξῃ, ὥστε ὁ τοσοῦτον εὐπειθὴς συνήθως χρεωστεῖ νὰ τῷ ὑπακούσῃ.

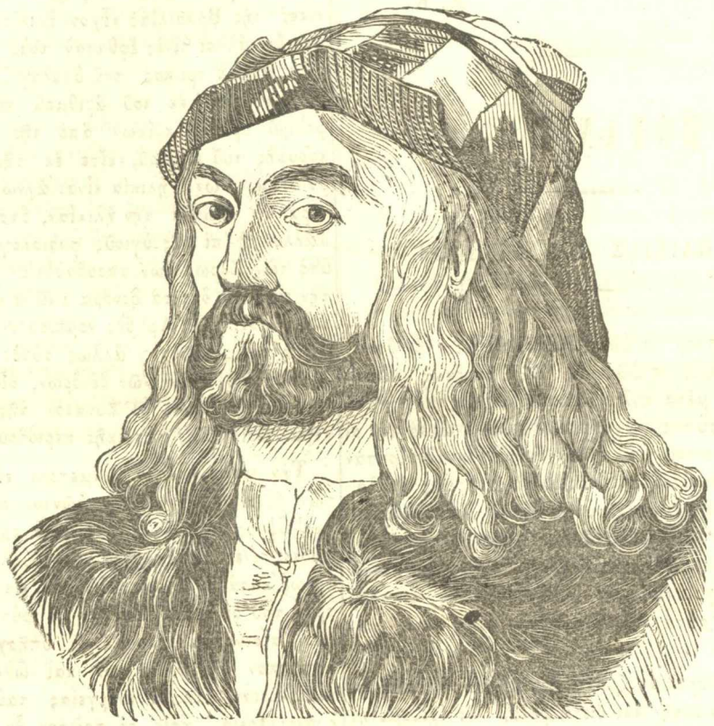

Ἀλβέρτος Δύρερ.

— Μεγαλειότατε, ἐπανέλαβε μειδιῶν ὁ Δύρερ, αὐτὸ εἶναι τὸ βασίλειόν μου, *ἄλλῳ τὸ σκῆπτρον, ἄλλῳ τὸ πλῆκτρον*. — Τέλος ὁ ἀριστοτέχνης, καταννοήσας τὸν στοχασμὸν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐζωγράφισε δύω πρόσωπα ἅτινα τὸν κατέθελξαν. Ἐπεθύμουν, ἀνέκραξε· οὗτος, νὰ ἴδω τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νέου τούτου συμπλέγματος ἐπὶ τοῦ πίνακος. Ἐν τῷ ἅμα ὁ Δύρερ διέταξε νὰ φέρωσι κλίμακα, ὅπως σχεδογραφήσῃ ἐπὶ τοῦ τοίχου, κατ' ἀναλογίας φυσικὰς, τὰ δύω εἰκονισθέντα πρόσωπα. Ἐν ᾧ ὁ Δύρερ ἐτοποθέτει τὴν κλίμακα, ὁ Μαξιμιλιανὸς προσεκάλεσε διὰ χειρονομίας ἕνα τῶν εὐγενῶν του διὰ νὰ κρατήσῃ τὸν πόδα τῆς κλίμακος· ἀλλ' ὁ εὐγενὴς, στρέψας τὴν κε-

φαλὴν, ὑπεκρίθη ὅτι δὲν ἤκουσε τὴν πρόσκλησιν, φοβούμενος βεβαίως μὴ, βοηθῶν ἄνθρωπον τοιαύτης κλάσεως, ἐκπέσῃ τῆς ἀξίας του· ὁ Αὐτοκράτωρ κατανοήσας τὸ πρᾶγμα ὠργίσθη

—Ἡ ὑψηλοφροσύνη αὕτη δὲν σοὶ ἁρμόζει· ἀνέκραξε, Κ. Κλειδοῦχε, γίνωσκε ὅτι ἐξ ἀγροίκου δύναμαι νὰ κάμω εὐγενῆ παραχρῆμα, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐξ εὐγενοῦς νὰ καταστήσω ζωγράφον ἴσον ἐκείνου. . . . . Τοῦτο συνετέλεσε πολὺ, ὥστε ὁ Αὐτοκράτωρ, διὰ νὰ προφυλάξῃ εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ παρομοίαν προσβολὴν τοιοῦτον ἀριστοτέχνην, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Βιέννην τῷ ἀπέστειλεν δίπλωμα εὐγενείας μὲ τὸν τίτλον Ζωγράφου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς.

Α. Κ.

ΒΟΤΑΝΙΚΑ.

ΠΕΡΙ ΗΛΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ.

Τὰ φυτὰ, ὥσπερ τὰ ζῶα, ὑπόκεινται εἰς τὸν θάνατον, καὶ πολλάκις ἡ διάρκεια τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν προσδιορίζεται μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, ὡς καὶ ἡ τοῦ ἐντόμου. Ἐν τούτοις, οὐχὶ μόνον ἡ ὑφὴ, ἀλλὰ καὶ αἱ ζωϊκαὶ αὐτῶν λειτουργίαι ἔχουσι τοσοῦτον ἰδιάζουσαν φύσιν, ὥστε δυσκολωτάτη ἀποβαίνει ἡ εὕρεσις ἀναλογίας μεταξὺ τοῦ τελειοτάτου ἐξ αὐτῶν καὶ τοῦ βασιλείου τῶν ζώων· φαίνεται δὲ ὅτι τὰ πλεῖστα τούτων ἤθελον ὑπάρχει ἐπ' ἀόριστον χρόνον, ἄνευ τῆς ἐπενεργείας τινῶν περιστατικῶν καὶ ἀσθενειῶν ἐπισυμβαινουσῶν εἰς αὐτὰ, ἀνεξαρτήτων ὅλως τοῦ γήρατος.

Ὡρισμένην διάρκειαν ζωῆς ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰ μονοετῆ καὶ διετῆ φυτὰ, ὡς ὁριζομένης τῆς διαρκείας ταύτης ἐκ τῆς παραγωγῆς τοῦ καρποῦ αὐτῶν, καὶ μὴ δυναμένης νὰ ἐπεκταθῇ πέραν τοῦ περιστατικοῦ τούτου. ἐκτὸς ὅτε τεχνητὴ συντελέσῃ ἐπενέργεια· ἀλλὰ περὶ τούτου οὐδόλως ἐνασχολούμεθα ἐνταῦθα· περιοριζόμεθα εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ ἐπίλοιπον μέρος, τὸ τελειότερον τοῦ φυτικοῦ βασιλείου, πόαι δηλονότι θάμνοι, καὶ τὰ τοιαῦτα, δύναται νὰ ταξινομηθῇ εἰς δύο ἀρχικοὺς τρόπους αὐξήσεως.

Ὁ εἷς τούτων συνίσταται εἰς τὴν κατὰ διάμετρον αὔξησιν αὐτῶν, καθ' ἣν φθάνουσι τὸ ὡρισμένον αὐτῶν ὕψος, μετὰ τὸ ὁποῖον κτῶνται κορμοῦ οὗ ἡ διάμετρος αὐξάνει ἀνεπαισθήτως. Ἡ προσθήκη νέας ὕλης εἰς τοιούτου εἴδους κορμὸν γίνεται διὰ τῆς παρενθέσεως ἐπιμήκων ἰνῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ξύλου παρὰ τῷ κέντρῳ· διὸ τὰ δένδρα ταῦτα ἐκλήθησαν *Ἐνδογενῆ ἢ Μονοκοτυλήδονα.*

Ὁ ἕτερος συνίσταται εἰς τὴν καθ' ὕψος καὶ κατὰ διάμετρον αὔξησιν ἀπὸ τῆς βλαστήσεως. Ἡ προσθήκη νέας ὕλης εἰς ὑφὴν τοιαύτην γίνεται διὰ τῆς παρενθέσεως ἐπιμήκων ἰνῶν μεταξὺ φλοιοῦ καὶ ξύλου, ἀπὸ τῆς περιφερείας ἀρχομένης· διὸ τὰ δένδρα ταῦτα ὠνομάσθησαν *Ἐξωγενῆ ἢ Δικοτυλήδονα.*

Ὑπάρχουσιν ἀληθῶς τινὲς τροποποιήσεις τῶν δύο τούτων τρόπων τῆς αὐξήσεως τῶν δένδρων· ἀλλὰ τούτους παραλείπομεν ὡς μὴ σπουδαίους καὶ οὐδόλως ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐνδιαφέροντας.

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν δύο τούτων κλάσεων ἀνήκει τὸ γένος τῶν φοινίκων καὶ τινα ἄλλα δενδρα τῶν τροπικῶν. Οὐδὲν ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι τὰ φυτὰ ταῦτα ζῶσι πολὺν καιρόν. Ὑπέθεσαν, τῷ ὄντι, ὅτι τινὲς κοκοφοίνικες τῆς Βρασιλίας εἶχον ἡλικίαν 600—700 ἐτῶν, καὶ ὅτι ἄλλοι τινὲς ἔφθασαν τοὺς τρεῖς περίπου αἰῶνας· ἀλλ' ὁ τρόπος τοῦ ὑπολογίζειν τὴν ἡλικίαν τῶν δένδρων εἴτε ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ φλοιοῦ δρατῶν κρίκων ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ κορμοῦ, εἴτε ἐκ τῆς σχέσεως τῶν γηραιοτέρων, ὧν ἡ ἡλικία εἶναι ἄγνωστος, πρὸς τὰ νεώτερα τὰ γνωστὰ τὴν ἡλικίαν, βασίζεται ἐπ' εἰκασίας μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς φυσιολογίας. Ὁ τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων σπουδασθεὶς φοῖνιξ δὲν ἐνισχύει τὴν γνώμην ὅτι τὰ δενδρα ταῦτα φθάνουσιν εἰς ἔσχατον γῆρας. Οἱ Ἄραβες νομίζουσιν ὅτι ταῦτα δὲν ζῶσι δύο ἢ τρεῖς αἰῶνας· ἄλλως αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς αὐξήσεως τῶν ἐνδογενῶν δένδρων, οἷα οἱ φοίνικες, φαίνεται ἀποκλείων τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν πέραν ὡρισμένης χρονικῆς περιόδου.

Τὴν μεγαλητέραν διάμετρον εἰς ἣν ὁ κορμὸς αὐτῶν δύναται νὰ φθάσῃ κτῶνται πρὶν ἢ ἀρχίσωσι τῆς καθ' ὕψους αὐξήσεως, καὶ μετὰ ταῦτα, ἅπασαι αἱ ξυλώδεις ἶνες ἅς· ἕκαστον νέον φύλλον παράγει *ἀναγκαίως* κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν του, εἰσδύουσιν εἰς τὸ κέντρον τοῦ δένδρου. Ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι, αἱ ξυλώδεις ἶνες, αἵτινες προηγουμένως ὑπῆρχον ἐν τῷ κέντρῳ, κατέλιπον τὴν θέσιν των καὶ ὠθήσθησαν πρὸς τὴν περιφέρειαν, τῆς δ' ἐνεργείας ταύτης ἐξακολουθούσης ἡ περιφέρεια, ἥτις τὸ πρῶτον ἦν τρυφερᾶ σκληρύνεται βαθμηδὸν διὰ τῆς πιέσεως ἀπὸ τῶν ἔνδον πρὸς τὰ ἔξω, μέχρις οὗ τέλος φθάσῃ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν εἶναι πλέον ἐπιδεκτικὴ οὐδεμιᾶς νέας συνθλίψεως· τούτου γενομένου τὰ κεντρικὰ μέρη κτῶνται στερεότητος διὰ τῆς συνεχοῦς εἰσαγωγῆς, βοηθείᾳ τῶν φύλλων, νέου ξύλου ὠθοῦντος τὸ παλαιὸν πρὸς τὰ ἔξω, μέχρις οὗ ὁ κορμὸς ὁλόκληρος γενῇ ἴσος σκληρὸς καὶ καταστῇ ἀνίκανος προσλήψεως νέας ὕλης· διότι *τὸ ἅπαξ σχηματισθὲν μένει διὰ παντὸς τοιοῦτον καὶ οὐδέποτε ὑπὸ τῶν περιβαλλόντων μερῶν ἀπορροφᾶται.* Κτηθέντος τοῦ βαθμοῦ τούτου, ὅπερ δὲν βραδύνει νὰ συμβῇ ὡς πρὸς τοὺς κορμοὺς, οἵτινες σπανιώτατα εἰσὶν ὕψους ποδὸς, καὶ οὐδέποτε διαμέτρου δεκαοκτὼ δακτύλων, τὸ δένδρον ὀφείλει νὰ ἀπολεσθῇ διότι ἡ βιοσιμοτης αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἐντελοῦς ἐνεργείας ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν τῶν φύλλων, ἡ δὲ παῦσις τοιαύτης τινὸς ἐνεργείας εἶναι

παῦσις τοῦ ὅλου. Ἰδοὺ οἱ λόγοι οἱ ἀναγκάσαντες ἡμᾶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὰ ἐνδογενῆ δένδρα, οἷα οἱ φοίνικες, οὐδέποτε φθάνουσιν εἰς ἔσχατον γῆρας, καὶ ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ὑπάρξεώς των ὀφείλει νὰ ἦναι ὡρισμένη ἐν ἑκάστῳ εἴδει, καὶ τοῦτο ἐκ τῆς δυνάμεως ἣ κατέχουσι τοῦ νὰ πέμπωσιν ἀπευθείας τὰς ξυλώδεις ἶνας πρὸς τὸ κέντρον.

Ἀλλ' ὅμως διαφόρως ἔχει τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ ἐξωγενῆ δένδρα· διότι δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἡ διάρκεια τῆς ὑπάρξεώς των, οὐδὲ ὑπάρχει τι φυσικῶς ἀδύνατον ἐν τῇ δοξασίᾳ, ὅτι εὑρίσκονται ἔτι καὶ σήμερον δένδρα χρηματίσαντα μάρτυρες τοῦ κατακλεισμοῦ τοῦ Νῶε. Πρῶτον, ἡ νέα ὕλη τοῦ ξύλου ἡ σχηματιζομένη σταθερῶς ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν ἐξωγενῶν τούτων δένδρων, ἐμφιλοχωροῦσα ὑπὸ τὸν φλοιὸν παρὰ τῇ περιφερείᾳ τοῦ κορμοῦ, ἀκολούθως δὲ αὐτὸς ὁ φλοιὸς ἀποκαταστὰς ἐπιδεκτικὸς ἐκτάσεως ἀορίστου, ἀποδεικνύει ὅτι οὐδεμία συμπίεσις δὲν ἐγένετο ὑπὸ τῶν νεωστὶ σχηματισθέντων μερῶν εἰς τὰ προϋπαρχοντα· τοὐναντίον, ὁ φλοιὸς ἀενάως ὑποχωρεῖ ὅπως τοποθετηθῇ τὸ ξύλον κάτωθεν, ἐνῷ καὶ αὐτὸ τὸ ξύλον εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, προσπεφυκὼς ἐπὶ τοῦ διαδεχομένου αὐτό, χωρὶς αἱ δι' αὐτοῦ ζωϊκαὶ δυναμεις νὰ πάσχωσιν ἐκ τῆς συνθλίψεως· διότι ὁ μεγαλείτερος βαθμὸς τῆς ζωϊκότητος ἑδρεύει εἰς τὸ νεωστὶ σχηματιζόμενον ξύλον· ἐν δὲ τοῖς γηραιοῖς ξύλοις τὰ ἔτη τοῦ βίου σβένυνται παρὰ τῷ κέντρῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἑκάστη ὁμόκεντρος περιφέρεια ἔχει ὕπαρξίν τινα, κατὰ μέγα μέρος ἀνεξάρτητον τῆς προηγηθείσης, ὁ θάνατος τοῦ μέρους τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐξωγενοῦς δένδρου δὲν ἐπάγει οὐδαμῶς τὴν μείωσιν τῆς ζωϊκότητος τῆς περιφερείας. Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι τὰ κοῖλα δένδρα εἶναι εὐρωστότατα, τὰ δὲ ὑγιεστερα συχνάκις διεφθαρμένα κατὰ τὴν καρδίαν, ἤτοι τὴν ἐντεριώνην· Ὄντος λοιπὸν τοιούτου τοῦ τρόπου τῆς αὐξήσεως τῶν ἐξωγενῶν δένδρων, τὰ δένδρα ταῦτα δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς σειρὰν κυλίνδρων κούφων, αὐξανόντων βαθμηδὸν καὶ ἐνηρμοσμένων μὲν ἐπὶ τῶν δέ· οὕτως ἐνεργούσης τῆς φύσεως, νων τοῦ δὲ τελευταίου κυλίνδρου ἔχοντος ἰδίαν ζωτικότητα ἀνεξάρτητον, πρόδηλον, ὅτι, ἐὰν ἐμφανισθῶσιν εὐνοϊκαὶ περιστάσεις κατὰ τὴν αὔξησίν του, τὰ ἄτομα τοῦ εἴδους ἐκείνου δύνανται νὰ ἐξακολουθῶσιν ὑπάρχοντα μέχρις αἰώνων· ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ἤθελεν δικαιολογηθῇ ὁ θάνατός των, μὴ ὑπαρχόντων τινῶν περιστατικῶν, ἐν οἷς συγκαταλεκτέα ἀναγκαίως καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς τροφῆς αὐτῶν, ἥτις δύναται νὰ ἐπέλθῃ αἴφνης ἕνεκα καταστροφῆς τῆς θρεπτικῆς ὕλης ἐν τῷ ἐδάφει ἔνθα αὔξουσι, καὶ ὁ πνιγμὸς ὁ προξενηθεὶς εἴτε δι' ἐλλείψεως τοῦ φωτὸς εἴτε διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ ἀέρος.

Διὰ τῶν ῥηθέντων ἐξηγεῖται κάλλιστα τὸ θετικὸν τῆς μεγάλης ἡλικίας δένδρων τινῶν. Σημειοῦμεν πρὸς τούτοις ἐκ τῶν πολυαρίθμων τοιαύτης φύσεως παραδειγμάτων τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα.

Εἰς Ἐλλερσλίαν, πατρίδα τοῦ Wallace, χώραν τρία μίλλια Μεσημβριοανατολικῶς ἀπέχουσαν τοῦ Παϊσλεῖ, παρὰ τὴν Γλασγόβην, ὑπάρχει δρῦς, περὶ ἧς κατὰ παράδοσιν λέγεται, ὅτι εἰς τοὺς κλῶνας αὐτῆς ἐκρύβη ὁ ἀρχηγὸς οὗτος μετὰ τριακοσίων φατριαστῶν. Ἂν καὶ τὸ συμβεβηκὸς φαίνηται ἀπίθανον, εἶναι ὅμως ἀναντίῤῥητον, ὅτι τὸ δένδρον τοῦτο κατὰ τὴν ἐκ παραδόσεως ἐποχὴν, ἤτοι περὶ τὴν 14ην ἑκατονταετηρίδα, ἦτο ἀντικείμενον ζωηροτάτης περιεργείας. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι τόρα ὀφείλει νὰ ἦναι ἡλικίας ἑπτακοσίων περίπου ἐτῶν. Οἱ κλῶνες οὐτοῦ ἄλλοτε ἐκάλυπτον, ὡς λέγουσιν, ὁλόκληρον στρέμμα τῆς Σκωτίας. Ἀλλὰ τὸ δυστυχὲς δένδρον, ἕνεκα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος ἔγινε θῦμα τῆς περιεργείας τῶν περιηγητῶν· διότι οἱ κλῶνες του ἐξέλιπον βαθμηδόν, καὶ ἤδη δὲν μένει ἐξ αὐτοῦ ἢ ὁ κορμός.

Ἀναφέρονται καὶ πλεῖσται ἄλλαι δρῦς τεραστίας ἡλικίας, φθάσασαι, καθ' ἃ βεβαιοῦσι, τὸ 1,500 ἢ 1,600 ἔτος.

Ἐν Τράνῃ (Tran) ὑπῆρχε, τῷ 1798, φιλύρα (φλαμουριὰ) περιώνυμο, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1424, καὶ ἥτις εἶχε 50 ποδῶν περιφέρειαν. Ἡ ἡλικία τοῦ δένδρου τούτου δὲν ἦτο βεβαίως ἐλάσσων τῶν 580 ἐτῶν.

Τῷ 1776, ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Γρενάδας ὑπῆρχον κυπάρισσοι τινὲς περιβόητοι, ἃς ἐκόλουν, συμβάντος ἕνεκα, *κυπαρίσσους τῆς Σουλτάνας* (cupresos de la Sultana). Περὶ αὐτῶν πιστεύεται ὅτι ἦταν ἡλικίας 800—900 ἐτῶν.

Αἱ περίφημοι καστανέαι τοῦ ὄρους Ἔτνα, καὶ ἰδίως ἡ καλουμένη *Καστανέα τῶν ἑκατὸν ἵππων* (Castagna di cento cavalli), ἥτις περὶ τὴν βάσιν τοῦ κορμοῦ ἔχει περιφέρειαν 180 ποδῶν. Ἡ καστανέα τῆς Ἁγίας Ἀγαθῆς (Santa Agata) 70 περίπου ποδῶν περιφερείας, ἡ τῆς Nave, περιφερείας 164 ποδῶν· ὅλαι αὗται εἰσὶ βεβαίως ἀρχαιόταται· ἀλλ' οὐδὲν ἀκριβὲς περὶ αὐτῶν· μάλιστα ὑποθέτουσι τινὲς ὅτι τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δένδρων τούτων ἐσχηματίσθη ἐκ πέντε ἢ ἕξ δένδρων ἑνωθέντων εἰς ἕν.

Ἀγνοεῖται ἐπίσης ἡ ἡλικία μεγάλης τινος πλατάνου αὐξούσης εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Βουγιουκδερὲ, πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ἔχει 159 ποδῶν περφέρειαν, μετὰ κοιλότητος ἐσωτερικῆς 80 ποδῶν.

Ἡ καρυδέα ἐνίοτε φθάνει εἰς παχύτητα τεραστίαν, καὶ, τοῦτο εἰς ἡλικίαν πολὺ προχεχωρημένην. Ὁ Scamozzi, ἀρχιτέκτων Ἰταλὸς, λέγει ὅτι εἶδεν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ἐν Λωραίνῃ, σανίδα καρυδέας ἔχουσαν 25 ποδῶν πλάτος, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ αὐτοκράτωρ Φριδερῖκος III, ἔδωκεν συμπόσιον μεγαλοπρεπές.

Ὀκτὼ ἐλαῖαι σώζονται εἰσέτι εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἐλαιῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ, αἵτινες, ὡς ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ, ὑπῆρχον πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἑπομένως ἔχουσιν ἡλικίαν τοὐλάχιστον 800 ἐτῶν.

Ἀναφέροντσι ἐπίσης παραδείγματά τινα περὶ ἀρ-

χαίων σμιλάκων. Εἰς τὸ Anker Wyke House, πλησίον τῆς Stanes, ὑπάρχει σμίλαξ τις ὅστις ἀνατρέχει πέραν τῆς συνελεύσεως τῶν βαρώνων Ἀγγλων εἰς Runymede, ὅτε ἐβίασαν τὸν βασιλέα Ἰωάννην νὰ ὑπογράψῃ τὸν μέγαν χάρτην. Τὸ δένδρον τοῦτο ἔχει 9 ποδῶν καὶ τριῶν δακτύλων διάμετρον· οἱ δὲ κλάδοι του καλύπτουσι διάστημα 207 ποδῶν περιφερείας. Οἱ σμίλακες τοῦ Fonntain S Abbay, εἰς τὴν Yorkshire, ἔχουσι πιθανῶς πλέον τῶν 1000 ἐτῶν· εἰς ἑτέρους δὲ ἀποδίδουσιν ἡλικίαν 2,500 ἢ 3,000 ἐτῶν.

Ἀλλ ὅσον μεγάλη, καὶ ἂν φαίνηται ἡ ἀρχαιότης αὕτη, δὲν πλησιάζει τὴν τῶν βαοβάδων τῆς Ἀφρικῆς εἰς ἣν ὁ Adamson ἀποδίδει 5,150 ἔτη, καὶ τὴν τῆς διστίχου κυπαρίσσου τῆς Chapaltepea, ἐν Μεξικῷ ἣν ὁ Doandelle νομίζει γηραιοτέραν τῶν ἀνωτέρω.

Πρὸς ἀναλόγισιν τῆς ἡλικίας τινῶν τῶν δένδρων τούτων μετεχειρίσθησαν δύο μεθόδους· πρῶτον συνέκριναν ταῦτα πρὸς ἕτερα γηραιὰ δένδρα γνωστὰ τὴν ἡλικίαν, ἀκολούθως ἔλαβον μέρος τῆς περιφερείας των καὶ τούτου τοὺς ὁμοκέντρους καὶ ὁρατοὺς κύκλους ἠρίθμησαν. Εἰς τὰ ἐξωγενῆ δένδρα, ὁ ξυλώδης κίλινδρος ἑνὸς ἔτους διαχωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἑπομένου ἔτους δὶ οὐσίας πυκνοτέρας, ἥτις δεικνύει τὴν θέσιν ἐν ᾗ ἐσταμάτησεν ἡ φυτικὴ δύναμις ἑκάστου ἔτους.

Ἡ πρώτη μέθοδος εἶναι ἀρκετὰ ἀκριβὴς ὅπως δώσῃ ἰδέαν προσεγγίζουσαν εἰς τὴν ἀλήθειαν· καὶ διὰ τὴν δευτέραν δὲ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ ἐὰν ἤμεθα πεπεισμένοι ὅτι οἱ παρατηρηταὶ ἔλαβον ἅπασαν τὴν ἀναγκαίαν πρόνοιαν ἵνα μὴ ἀπατηθῶσι. Ὁ Δόκτωρ Lindley, ἐν τῇ *εἰσαγωγῇ εἰς τὴν Βοιανικὴν*, σελ. 66 ἀπέδειξεν ὅτι ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀνισότητος τῶν ὁμοκέντρων περιφερειῶν τοῦ ξύλου εἰς ἀμφότερα τοῦ κορμοῦ τὰ μέρη, ὑπόκειται εἰς πλάνην οὐ μικρὰν, ὅστις ἐξετάζει αὐτὰς πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἰσὶ τὰ μάλιστα συμπεπυκνωμέναι· καὶ ἴσως ἡ μνησθεῖσα τεράστιος ἡλικία τῶν κυπαρίσσων καὶ τῶν βαοβάων πηγάζει ἐκ τοιαύτης τινὸς πλάνης.

Α. Κ.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΕΝ ΜΑΝΤΟΥΑΙ

Ἡ Ἀγορὰ τῆς Μαντούας εἶναι εὐρύχωρος πλατεῖα, περιβαλλομένη κατὰ κεφαλὴν καὶ τὸ δεξιὸν μέρος ὑπὸ τοῦ Κακουργοδικείου. Περὶ τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἀρχαίου τούτου οἰκοδομήματος ἀνυψοῦνται δύο πύργοι, εἷς ὁ τοῦ Ὡρολογίου τῆς πόλεως, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Κωδωνοστασίου, διαδίδων εἰς πεντακισχίλια μίλια πέριξ τὸν ἀργυρόεντα ἦχον πολλῶν κωδώνων, τῶν καλλίστων τῆς Λομβαρδίας, ὧν αἱ μεγαλοπρεπεῖς συμφωνίαι κλονοῦσι τὴν πόλιν κατὰ τὰς μεγάλας θρησκευτικὰς ἑορτάς. Μεγάλη καὶ ὡραία ἀψὶς ὑποστηρίζει τὴν πτέρυγα τοῦ οἰκοδομήματος τούτου. Ὑπὸ ἑκάστην γραμμὴν τόξου εὑρίσκεται ἀργιλλοπλαστεῖον. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν σιταποθηκῶν, αἵτινες κεῖνται περὶ τὴν εἴσοδον τῆς ἀγορᾶς, θόλος ἐπαιώνιος καὶ ὑπερμεγέθης, φωτιζόμενος περὶ τὸ κέντρον ὑπὸ στενῆς αὐλῆς, ἄγει, διερχομένης ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα, εἰς ἑτέραν πλατεῖαν ἑστρωμένην ψιφηδωτῶς, ὅπου πολλάκις ὁ κύφων καταδεικνύει τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ τὸ ἀνίσχυρον τῶν νόμων. Ἀριστερὰ πρὸς τὸ βάθος, ἡ ἀγορὰ περιβάλλεται ὑπὸ παραπηγμάτων (παράγκας) ἐμπόρων χοιρείου κρέατος, τυροῦ, βουτύρου καὶ τῶν τοιούτων, ἅτινα ὁρίζουσι τὴν πλατεῖαν τετραγωνικῶς. Πέραν τῶν καλυβῶν τούτων· εἰς ἀπόστασιν μέτρων τινῶν πρὸς τὴν ὁδὸν, φαίνονται μεγαλοπρεπεῖς ἀψίδες, ἐν' αἷς οἱ ἔμποροι τῶν ἐριούχων καὶ τῶν τοῦ συρμοῦ διακοσμημάτων ἐκθέτουσι τὰ ἐκ τῶν Γερμανικῶν ἐργοστασίων πολυτιμότερα καὶ ὡραιότερα προϊόντα. Παρὰ τὴν ὄψιν τῶν καταστημάτων τούτων, ἤτοι μεταξὺ τῶν στυλῶν, κινητὰ ἐργαστήρια ἐμπορίσκων βαμβακονημάτων, μεταξονημάτων, ταινιῶν καὶ τῶν τοιούτων, ἐμποδίζουσι τὸ φῶς τοῦ νὰ εἰσέρχηται ἐλευθέρως εἰς τὰ μνησθέντα ἐμπορικὰ καταστήματα.

Ἡ περιγραφεῖσα ἀγορὰ, τοποθετημένη σχεδὸν εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, περὶ τὸ στόμιον τῆς Ἰουβερίας, παρὰ τὰς πύλας τοῦ ἐπισημοτέρου ναοῦ τῆς Μαντούας, οὐ μακρὰν της μητροπόλεως, καὶ πλησίον τῶν δικαστηρίων, εἶναι ἡ μᾶλλον συχναζομένη συνοικία τῆς πόλεως. Κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀπαντᾷ τις αὐτόθι πληθὺν ἀνθρώπων εἰς κίνησιν, καὶ βλέπει χαρακτῆρα ὅλως ἐμπορικόν. Ἐν Παρισίοις,

ὅπου ὅλαι αἱ ὁδοὶ εἶναι σχεδὸν ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλας, δὲν δύναταί τις νὰ συλλάβῃ ἰδέαν κεντρικῆς συνοικίας ἐπαρχίας τινός. Εἴκοσι, τριάκοντα, καὶ πολλάκις τεσσαράκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι συγκεντροῦνται εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ὡς ἐκ τῶν ὑποθέσεών των, ἢ τῶν ἀναγκῶν τῆς πολυτελείας· καὶ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι κινοῦνται, συνωθοῦνται, ὑπάγουσιν, ἔρχονται ἐντὸς τοῦ μικροῦ διαστήματος τῶν τεσσάρων ἢ πέντε ὁδῶν. Τοιαύτη εἶναι ἡ συνοικία τῆς *Ἀγορᾶς τῶν Λαχάνων* ἐν τῇ Μαντούᾳ. Βλέπει τις πολλάκις ἑκατὸν ἀνθρώπους ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου συμπιεζομένους καὶ ἀναμένοντας μετ' ἀνυπομονησίας ἕκαστος τὴν σειράν του, ὅπως ἀγοράσῃ τὸ ζητούμενον· διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προτιμῶσι μᾶλλον νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε ἄπρακτοι, παρὰ ν' ἀγοράσωσι παρ' ἄλλου ἐμπόρου τὰ ὀψώνιά των. Ἐν τούτῳ φαίνεται θρησκευτική τις ἐμπιστοσύνη, ἀποκατασταθεῖσα εἴτε διὰ τῆς συνηθείας εἴ-ε διὰ καλῆς τοῦ ἐμπόρου συμπεριφορᾶς. Ὁ θαμένης (μουστερὴς) πορεύεται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ δεῖνα ἐργαστήριον. Ὁ ἔμπορος ἀναγνωρίζει τοὺς ἀγοραστάς του ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἑτέρας ἄκρας τῆς μεγάλης ἀψίδος, καὶ γινώσκει θετικώτατα ὅτι πρὸς αὐτὸν διευθύνονται.

Ἡ συνοικία αὕτη, ἥτις ὡς εἴρηται οὐδέποτε κενοῦνται, βρύθει λαοῦ τὴν πρωΐαν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἡ συνοικία αὕτη συχνάζεται ἀφ' ὅλων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, οἵτινες διαβαίνουσι πορευόμενοι εἰς τὴν ἀγοράν. Πλούσιοι, πτωχοί, πολῖται, χωρικοί, κεφαλαιοῦχοι, ἐργάται, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, ὅλοι τρέχουσι πρὸς τὴν γαστρονομικὴν ἐκείνην πλατεῖαν ἥτις τοὺς περιπεριμένει κεκοσμημένη μεγαλοπρεπῶς ὡς δὶ ἡμέραν ἑορτάσιμον. Ἄπειροι κλάδοι δάφνης στολίζουσι τὰ πήγματα, ἐφ' ὧν διαπρέπουσιν οἱ τυροὶ τοῦ Λοδὶ (parmesan), τῶν ὁποίων τὸ φλεβῶδες καὶ διαλάμπον κύταλον περικοσμεῖται διὰ φύλλων πρασίνων Τὰ πλήρη κιτρίνου βουτύρου βαρέλια ἵστανται ὑπὸ ἡμιφαρίου λευκοτέρου καὶ αὐτῆς τῆς χιόνος. Αἱ ἀλαντοῖδες, τὰ χοιρομήρια, αἱ τεταριχευμέναι γλῶσσαι περιβάλλονται ὑπὸ λεπτοτάτου χάρτου δικτυοειδῶς κεκομμένου. Ἀγγεῖα μεγαλοπρεπῆ, ἀγαλμάτια καὶ σκεύη ἀργιλλόπλαστα παντὸς εἴδους στολίζουσι τὴν ἀψίδα. ἐνῷ ἀφ ἑτέρου οἱ σιτέμποροι, ἐκθέτοντες ἐπὶ τοῦ προσθίου τῶν ἐργαστηρίων των σωροὺς ἀλεύρου, σίτου, βρόμου, σίτου Τουρκικοῦ καὶ ξηροὺς φασηόλους ἐρυθροὺς ἢ μέλανας, ἀποτελοῦσι, διὰ τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων, εἰκόνα θαυμασίαν.

Ἡ ἀγορὰ διαιρεῖται εἰς ἓξ ἢ ὀκτὼ σειρὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων πλατεῖαι ὁδοὶ εἰσὶ κατεσκευασμέναι διὰ τοὺς ἀγοραστάς. Τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν κατέχουσιν οἱ ὀωπῶλαι καὶ ὀρνιθοπῶλαι, τὰς δὲ λοιπὰς οἱ λαχανοπῶλαι καὶ ἀνθοπῶλαι. Ἐντὸς τοῦ πρασινίζοντος ἐκείνου περιβόλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἡ πρωϊνὴ αὖρα κατέρχεται ὅπως ἀπέλθῃ ἀκολούθως πεφορτισμένη τοῦ ἡδυπαθοῦς ἀρώματος τῶν ῥόδων καὶ τῶν ἴων, τῶν καλλιεργηθέντων ἁδραῖς δαπάναις ἐντὸς θερμῶν ἀνθοβώλων, τὰ πάντα χαρά, τὰ πάντα εὐθυμία. Μυρίαι ἠχηραὶ φωναὶ ἀνυψοῦντο συνάμα ὅπως ἀναγγείλωσι τὸ ἐμπόρευμα καὶ προσκαλέσωσι τοὺς ἀγοραστάς, ἀμιλλώμεναι ἐνταυτῷ μεταξύ των, τίς νὰ καταπνίξῃ τὴν ἄλλην· ἡ δὲ νεανική, ὀξεῖα καὶ εὔθυμος φωνὴ τῆς *μάγκας* (gamin) τῆς Μαντούας, τοῦ τέκνου τούτου τῆς θείας Προνοίας, τοῦ ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ ἐλπίζοντος, διασχίζει τὴν τύρβην ἐκείνην διὰ τῆς ἁπλοϊκῆς λέξεως *καλάθι*. Ἡ *μάγκα* φέρει ἐπὶ τῆς ῥάχεως τέσσαρα ἢ πέντε καλάθια κρεμάμενα ἐκ ξυλίνου κρίκου ἀμελῶς διατεθειμένου ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Ἐπαναλαμβάνει δὲ τὴν κραυγήν του παίζων ἐνταυτῷ μετὰ τῶν συντρόφων του, καὶ κλέπτων καρποὺς ἀπὸ τὰ γραῦδια. Οτε δὲ ἡ ῥιπὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ πολίτου μακρόθεν καλέσῃ αὐτόν, πηδᾷ ὑπὲρ τὰ πλήρη ὠῶν κάνιστρα, διασκελίζει διὰ μέσου τῶν ἐκ λαχάνων σωρῶν, ὑπερπηδᾷ πᾶν ἐμπόδιον, καὶ πετᾷ πρὸς τὸν κύριόν του. Πληροῖ ἀκολούθως τὰ καλάθιά του μὲ τὰς προμηθείας τοῦ αὐθέντου, τὸν ἀκολουθεῖ ὡς κυνάριον, χωρὶς ποτὲ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν νὰ τῷ κλέψῃ τι, ἂν καὶ τοῦτο τῷ εἶναι λίαν εὔκολον· φθάσας δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πολίτου, λαμβάνει παρ' αὐτοῦ ἀμοιβὴν ἐκ δεκαπέντε ἢ εἴκοσι λεπτῶν, καὶ τὸν ἀποχαιρετᾷ παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μὴ τὸν λησμονήσῃ ἂν τυχὸν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀγοράν. Ἀφοῦ περφροντισμένως περιβάλῃ ἐντὸς χάρτου τὴν μικράν του περιουσίαν καὶ ἐξασφαλίσῃ αὐτὴν ἐντὸς τοῦ θυλακίου του, ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου ὁ ἀὴρ ἀντηχεῖ πάλιν ἐκ τῶν κραυγῶν του. Ἡ ἀσχολία τῶν δυστυχῶν ἅμα καὶ εὐτυχῶν τούτων ὄντων, εἶναι μεγίστη κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἀφιεροῖ εἰς τὰς γαστρονομικὰς προετοιμασίας, τὰ καλάθιά των τιμῶνται διὰ τῶν ὡραίων καὶ παχέων ἰνδιανῶν τῆς Μανδαναίας, διὰ τῶν σπανίων νησσῶν τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀδίγου, διὰ τοῦ εὐμεγέθους σελίνου τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, καὶ τῶν τοιούτων. Ἡ *μάγκα* γαυριᾷ ὁσάκις φέρει καλὰς προμηθείας ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, κρεμαμένας ἀπὸ τοῦ κρίκου του, ὅστις ἐν ὥρᾳ ὑπηρεσίας ταλαντεύεται χαριέντως ἐπὶ τοῦ ὤμου του Τότε ἀνυψοῖ τὴν κεφαλὴν ἀγερώχως καὶ ῥίπτει βλέμμα περιφρονητικὸν πρὸς τοὺς συναδέλφους του ἐκείνους τῶν ὁποίων τὸ φορτίον δὲν εἶναι τόσον βαρὺ ὅσον τὸ ἰδικόν του. Οἰκειοποιεῖται τότε τὰ καλάθιά του, καὶ διὰ τῆς φαντασίας πλουτεῖ ἐκ τοῦ ἐντὸς αὐτῶν πλούτου. Τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως περιφρονημένα ταῦτα πλάσματα, παίζουσι μὲ τὴν δυστυχίαν, ἀστειεύονται μὲ αὐτὴν, τὴν χλευάζουσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ τὴν προκαλοῦσι νὰ τὰ καταστήσῃ δυστυχέστερα. Ἡ *μάγκα* εἶναι ἀλλόκοτον παιδίον! παραδόξως πως πεινᾷ μόνον ὅταν ἔχῃ λεπτά. Αἱ λίβραι εἶναι διὰ παντὸς ἐξωρισμέναι ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του, καὶ μολαταῦτα εὑρίσκει πάντοτε χρήματα διὰ νὰ παίξῃ τὴν fuicula, παίγνιον ἀθῶον, ἁπλοϊκὸν ὡς αὐτὸ, καθ' ὃ, διὰ σιδηρᾶς σφαίρας σκοπεῖ, μεταξὺ ἐννέα ἐπὶ γῆς ὀπῶν, τὴν ἐν τῷ κέντρῳ Ἡ *μάγκα* εἶναι ἥρως, καθ' ἑκάστην ἐξερχόμενος νικητὴς ἐκ τῆς πάλης ταύτης· ἀμέριμνος, μὴ ἔχων οὐδέποτε οὔτε προτεραίαν, οὔτε ἐπαύριον· δυστυχὲς ὀρφανὸν παιδίον ἀδιακόπως μαχόμενον ἐκ τοῦ συστάδην κατὰ τῆς πενίας καὶ χλευάζον τὸν ἀνταγωνιστήν του. Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο πλάσμα ἔθεσεν ὁ δημιουργὸς ἐν τῷ

μέσφ πολυαρίθμου λαοῦ ὅπως ἐλέγξῃ τὰς μεγάλας του καὶ πολυσυνθέτους ἀνάγκας.

Τὸ ἰχθυοπωλεῖον ἐν Μαντούᾳ τοποθετεῖται εἰς τὴν διώρυγα τὴν διαβρέχουσαν τὴν πόλιν. Ἡ θέσις αὕτη εἶναι καταλληλοτάτη, εὐκολύνουσα τὴν διατήρησιν τοῦ ἰχθύος καὶ τῆς καθαριότητος ὑπὸ τὰς δύο ἀψίδας τὰς ἐναντίον ἀλλήλας κειμένας, καὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ ἔμπορος προφυλάττεται ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὴν χιόνα.

Πρὸς τὴν ἀγορὰν ταύτην ἄγει ὁδὸς πλατυτάτη, ἥτις δι' ὅλην τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων πλήθει μαγείρων τῶν ἐπισήμων τῆς πόλεως οἰκιῶν, ἢ πλουσίων κεφαλαιούχων, τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦσι τὰ μνησθέντα κανοφόρα παιδία. Ἀλλὰ περὶ δείλην ὀψίαν, ἀναρίθμητος πληθὺς λαοῦ πληροῖ πανταχόθεν ὡς χείμαρρος τὴν ἀγορὰν ταύτην, ὅπως ὠφεληθῇ ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τῶν τιμῶν ἕνεκα τῆς λήξεως τῆς ἡμέρας· Ὁ μὲν πωλεῖ τὸν λέβητα του, ὁ δὲ ἀπολύτως ἀναγκαῖον ἀντικείμενον διὰ νὰ φάγῃ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἰχθύας. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῶν Λομβαρδῶν· τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν ζυγὸν ἀνέχονται μὲν μετὰ μεγίστης καρτερίας, τὴν ἡμέραν ὅμως τῆς εὐωχίας, διὰ πάσης θυσίας πρέπει νὰ εὐωχήσωσι· εὐωχεῖται τότε καὶ ὁ ἐργάτης ὡς καὶ ὁ πλούσιος, εὐωχεῖται καὶ ὁ πένης ὡς καὶ ὁ ἐργάτης· διότι ὁ λαὸς τῆς Μαντούας δὲν λησμονεῖ ποτὲ τοὺς δυστυχεῖς, καὶ ὅταν ἔχῃ τι περιττὸν τὸ φυλάττει δι' αὐτούς. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἔχει τὸ περιττὸν τοῦτο· ἂν καὶ μὲ μεγάλην αὐτοῦ θυσίαν, ὅμως τὸ ἔχει· καὶ ὅτε περὶ τὸ μεσονύκτιον, φωνή τις γοερὰ ἀκούεται εἰς τὴν πόλιν, *Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, δι' ἀγάπην τῆς Παναγίας, ἐλεήσατέ με τὸν πτωχόν!* ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, οὐδόλως ἀναλογιζόμενος τὰς θυσίας ἃς ὑπέστη ἕνεκα τῆς στιγμιαίας του βραστώνης, φέρει πρὸς τὸν ἐπαίτην τὰ λείψανα τοῦ δείπνου του. Ἰδοὺ οἱ ἀπόγονοι τῶν Λομβαρδῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀθωνος καὶ τοῦ Ἑρρίκου, τῶν Λομβαρδῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν εἶχον ἑτέραν πατρίδα ἢ τὴν πόλιν των, οὔτε ἄλλους ἀδελφοὺς ἢ τοὺς συμπολίτας των, οἵτινες κατεδυναστεύοντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ ἀρτιγεννοῦς φαιουδαλισμοῦ· καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, τὴν παραγαγοῦσαν τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν τῆς χερσονήσου, χρεωστεῖ ἡ Ἰταλία τὰς θρησκευτικὰς ἑορτάς της, τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν γενέθλιον γῆν, καὶ τὸ πρὸς τοὺς κατωτέρους αἴσθημα τῆς εὐσπλαγχνίας· ὅ,τι τότε ἦτο ἀναγκαῖα ἀπόρροια τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος κατέστη ἀκολούθως ἔθιμον καθιερωμένον, παράδοσις προσφιλής, λατρεία, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τοὺς προγόνους. Τὴν σήμερον, ὅτε ὅλαι αἱ δημοτικαὶ ἑορταὶ τοῦ μεσαιῶνος περιωρίσθησαν εἰς μόνον τὰς θρησκευτικάς, ὁ λαὸς ἀναμένει αὐτὰς ἀπλήστως, ὅπως διασκεδάσῃ καὶ διασπάσῃ τὸ μονότονον βίου ἐπιπόνου καὶ κοπώδους· καὶ ἀδιαφορῶν περὶ τῆς ἀφορμῆς των, δὲν θεωρεῖ ἐν αὐταῖς ἢ τὸ πανηγυρικόν, μέρος καὶ παραδίδεται εἰς ἁπάσας τὰς ἐπιθυμητὰς διασκεδάσεις.

Θελκτικὴ τῷ ὄντι εἶναι ἡ θέα τῆς ὁδοῦ τῶν *ἰχθυοπωλείων*, κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Ἂς φαντασθῇ τις ἐνώπιον δέκα ἢ δώδεκα ἐργαστηρίων, ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ εὑρισκομένων, ἐπιτετηδευμένην ἔκθεσιν πορτοκαλίων, λεμονίων, βαρελίων ἐξ ἰχθύων τεταριχευμένων περιβεβλημένων ἐκ καθαρῶν ὑφασμάτων καὶ μαζῶν τῆς Ἰταλίας (πάστα)! Ὅλα ταῦτα, μεταμορφωμένα ἀπὸ μυρίας μορφάς, διαφόρως διατεθειμένα δι' ἐπιτυχοῦς χρωματισμοῦ, καὶ περιτετυλιγμένα εἰς κλάδους δάφνης καὶ πορτοκαλέας, παρουσιάζοντα μακρόθεν εἰς τὸν θεατὴν ἰδιότροπόν τι μωσαϊκόν.

Αἱ πρὸς τὴν ὁδὸν αὕται ὄψεις, φωτιζόμεναι ὑπὸ κηρίων διαπεποικιλμένων, διατεθειμένων ἐν εἴδει λυχνιῶν ὑπὸ μαζῶν τῆς Ἰταλίας βοστρυχοειδῶς κεκομμένων, ὀδοντοτῶν καὶ διαφανῶν, ἀπηρτημένων ὅλων δι' ἀλύσων, μὲ ἕτερα ποικίλματα κρεμαστὰ τῆς αὐτῆς ὕλης, γοητεύουσιν ἀληθῶς τὴν ὅρασιν. Ἐπὶ τοῦ πεζοδρομείου, ἐνώπιον τῶν ἐργαστηρίων, βλέπεις πλῆθυν καραβιδοπωλῶν μὲ φανοὺς ὑπὲρ τὰ κάνιστρά των ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, μεταπωλητὰς καρπῶν σύροντας ἁμαξίδια πλήρη τοιούτων, κεκοσμημένα διὰ πολυαρίθμων φανῶν· τέλος βλέπεις ἀπειράριθμον λαὸν διευθυνόμενον κατεσπευσμένως πρὸς τὰς πεφωτισμένας ἀψίδας.

Αὐτόθι, ὁ ἰχθὺς τοῦ γλυκέως ὕδατος πλέει ἐντὸς ὑπερμεγέθους κάδου, ὁ δὲ τοῦ ἁλμυροῦ κεῖται ἥρεμος ἐντὸς καθαρωτάτων ξυλίνων κιβωτίων. Βομβισμὸς ὑπόκωφος συγχέει τὰς φωνὰς τῶν πωλητῶν, οἵτινες κραυγάζουσιν ὅλαις δυνάμεσιν, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ καταπνίξωσι τὴν διάτορον καὶ στεντόρειον φωνὴν τοῦ κατοίκου, τῆς Κιόζας (Chiozza), ὅστις ἐπαναλαμβάνει μὲ τόνον εὔρυθμον, *Ὀστρίδια!*

Ἀδυνατεῖ ὁ παρατηρητὴς νὰ ἴδῃ, κατὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνην ἡμέραν, ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν κατοίκων τῆς Μαντούας θλῖψιν, μέριμναν, σκυθρωπότητα, ἴχνος παρελθόντος ἄλγους, φόβον ἕνεκα ἀναποφεύκτου μέλλοντος, κοπώδους καὶ δυσχεροῦς. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην νομίζει τις ὅτι εὑρίσκεται εἰς κόσμον φανταστόν, εἰς χώραν μυθώδη, ἢ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν μακάρων.

Ἡ φυσιογνωμία τοῦ λαοῦ ἐκείνου εἶναι τότε μονοειδὴς καὶ μονότονος· οὐδεμία ἀντίθεσις προσώπων· οὐδεμία ποικιλία διαθέσεων· ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὅλοι οἱ πολῖται ἀποτελοῦσι ἕνα μόνον ἄνθρωπον, ἐντελῶς εὐχαριστημένον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους· ἢ μᾶλλον ἤθελε παρομοιάσει αὐτὴν μὲ παιδίον διεφθαρμένον, παραδιδόμενον τυφλῶς εἰς εὐθυμίαν ἀνέκφραστον καὶ ὀλεθρίαν.

Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἑσπέρας, ὅλαι αἱ ὁδοὶ εἶναι ἔρημοι· ὁλόκληρος ἡ πόλις λαμβάνει ὕφος σκυθρωπὸν καὶ μεγαλοπρεπές. Φαίνεται τότε βεβυθισμένη εἰς βαθὺ σκέψιν, εἰς ἔκστασιν ὑψηλήν, προπαρασκευαζομένη οὕτω ἵνα παρασταθῇ εἰς τὴν ἱερὰν ἀνάμνησιν τοῦ μυστηρίου τῶν μυστηρίων· κεκαλυμμένη δὲ ὑπὸ σκοτεινοῦ πέπλου, καὶ περιβεβλημένη ὑπὸ ἄκρας σιωπῆς, ἐπικαλεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν συγχώρησιν τῶν τέκνων, τὸ ὁποῖα κρύπτει ὑπὸ τὸν μητρικὸν αὐτῆς κόλπον.

Ἐν τούτοις τὸ πῦρ σπινθηρίζει ἐν ταῖς οἰκίαις, ἄπειρα κηρία καὶ μυρίαι λυχνίαι τὰς φωτίζουσι πανταχόθεν λαμπρῶς, ἡ τράπεζα παρατίθεται, καὶ ἡ οἰκογένεια ὁλόκληρος κάθηται πέριξ. Ἡ Ἔρις ἔσβεσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς αἱματόχρους αὐτῆς λαμπάδας, τὸ δὲ ἀμόλυντον πρόβατον εἰσήγαγε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν

ἐλπίδα· Ὁ ἀποδιωχθεὶς υἱὸς ἐπανέρχεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός του, ὑποσχόμενος μεταβολὴν διαγωγῆς, καὶ λαμβάνει θέσιν εἰς τὴν τράπεζαν· ὁ πατὴρ ἐναγκαλισθεὶς τὸ ἀπολωλὸς τέκνον του, ἀπευθύνει δέησιν πρὸς τὸν γεννηθησόμενον Σωτῆρα, ἔχει πλήρη πεποίθησιν, δίδει πίστιν εἰς τὴν μετάνοιαν τοῦ υἱοῦ του, καὶ ἀφοσιοῖ ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου. Ἡ πενθερὰ συνδιαλλάσσεται μετὰ τῆς νύμφης της, καὶ λησμονεῖ λέξεις τινὰς προσβλητικάς, ὅπως ἑορτάσῃ μετ' αὐτῆς τὴν πρώτην ἑορτὴν τοῦ Πάσχα τοῦ νέου νόμου, Πάσχα, οὐχὶ αἵματος καὶ ἐκδικήσεως, ἀλλὰ ἀγάπης καὶ χάριτος. Ἡ σύζυγος ἥτις πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν δὲν ἐτόλμα νὰ προσβλέψῃ τὸν σύζυγόν της· διότι λαλοῦσα πρὸς αὐτὴν εἶχε πρὸς στιγμὴν λησμονήσει τὰ καθήκοντά της, ἀνυψοῖ ἤδη πρὸς αὐτὸν τοὺς δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς της, ὁ δὲ σύζυγός της ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας, προφέρει λέξιν ἐπιεικείας, τὴν ἀσπάζεται ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ θέτει αὐτὴν εἰς τὰ δεξιά του. Ἄλλοτε καὶ αὐτὸς ὁ πρόσφυξ ἐπανήρχετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του, καὶ κατέλειπεν ἀτιμωρητὶ τὴν πόλιν μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Αἱ ἁλύσεις τοῦ δεσμώτου διεσπῶντο ἐνώπιον τῆς θυσίας τοῦ Θεανθρώπου, καὶ τὰ δεσμωτήρια ἔμενον ἔρημα ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς γενέσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁποίων καὶ ὁπότων θελγήτρων ἔβρυθεν ἡ τελετὴ ἐκείνη!

Ἡ ὁμόνοια ἐπικρατεῖ πανταχοῦ, ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη εὐχάριστος ἡ ἀκόλουθος ἀγαθοεργίας, διαλάμπει ἐφ' ὅλων τὰ βλέμματα· πᾶσα λέξις εἶναι δεῖγμα ἀγάπης, πᾶς στεναγμὸς σημεῖον χάριτος· Τότε τὰ περίφημα tortelli διαδίδουσιν εἰς τὴν αἴθουσαν τὴν ἡδυπαθῆ αὐτῶν ὀσμήν· ἡ βαθεῖα τῶν συνδετυμόνων σιωπὴ ἀποδεικνύει, πόσην ἀξίαν δίδουσιν εἰς τὸ ἐξαίσιον τοῦτο ῥόφημα, τὸ ἐντὸς λίμνης προσφάτου βουτύρου πλέοντος. Ἀλλὰ τὸ κρέας λείπει παντελῶς ἐκ τοῦ δείπνου τούτου· διότι τότε δὲν ἐπιτρέπεται ἢ ὁ ἰχθὺς μυριοτρόπως παρεσκευασμένος. Οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ φάγῃ κρέας πρὸ τοῦ μεσονυκτίου! Ἅμα ὅμως ἡ ὥρα αὕτη σημάνῃ, ἡ τράπεζα τοῦ πλουσίου ἀλλάσσει θέαν· διότι τότε τὰ ἀγρευτὰ κρέατα, αἱ ὄρνιθες, καὶ ὁ μόσχος διαδέχονται τοὺς ἰχθύας, ὁ δὲ δεῖπνος παρατείνεται μέχρι μεσονυκτίου. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν τάξιν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐργατῶν· διότι οὗτοι, ἅμα σημάνῃ τὸ μεσονύκτιον, ἐγκαταλείπουσι τὴν τράπεζαν καὶ πορεύονται πρὸς τοὺς ναούς· αἱ δὲ γυναῖκες, οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδία ἀκολουθοῦσι τὸν οἰκογενειάρχην, καὶ ὑπάγουσι νὰ δεηθῶσιν ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ.

Αὐτὴ ἐκείνη ἡ πόλις, ἥτις πρὸ δύο μόνον ὡρῶν ἦτο μελαγχολικὴ καὶ σιωπηλή, λάμπει ἤδη ὁλόκληρος ὑπὸ μυριάδων φώτων, καὶ ἀντηχεῖ ἐκ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἤχου ἀπειραρίθμων κωδώνων. Τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως δίδει ὁ κώδων τῆς ἀγορᾶς διὰ τοῦ βαρυοῦ αὐτοῦ ἤχου, δεικνύων ἀνὰ πάντα κτύπον αὔξουσαν δύναμιν· ὁ δὲ ἱερὸς χαλκὸς τῶν λοιπῶν τῆς πόλεως κωδώνων ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πρόσκλησιν δι' ἤχων βαρέων ἢ ὀξέων, βραδέων ἢ γοργῶν, σιγαλῶν ἢ στεντορείων, καὶ ἀποτελεῖ συνῳδίαν μεγαλοπρεπῆ, ῥυθμὸν μελῳδικόν, διάλεκτον μυστηριώδη, τῆς ὁποίας αἱ συμφωνίαι ἠλεκτρίζουσι τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, οἵτινες μετὰ φανῶν, πορεύονται σωρηδὸν πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ ναός, ὅστις μέχρι τοῦδε ἔμενε σιωπηλὸς καὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ σκότους, ἐμψυχοῦται ἐκ τῆς φωνῆς τῶν ἐναερίων ἐκείνων πρεσβευτῶν, φωτίζεται ἐν τῇ στιγμῇ, ὡς ἐκ θαύματος, ὑπὸ μυριάδων κηρίων καὶ ἀπειραρίθμων λυχνιῶν, βρύθει λαοῦ, σκιρτᾷ ἀπὸ χαρὰν καὶ πληροῦται δι' ὑποκώφου ψιθυρισμοῦ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἠχὼ ἐπαναλαμβάνει, ὑπὸ τοὺς ἐπαιωνίους ἐκείνους θόλους τὰς ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ προφερομένας λέξεις καὶ τὰς συμφωνίας, οἵτινες ἐκ τῶν πύργων καὶ τῶν κωδωνοστασίων διαδιδόμεναι, σβένυνται εἰς τὸ ἄπειρον. Εἶτα αἴφνης οἱ θόρυβοι οὗτοι παύουσι ὅλοι συνάμα· τὸ ἐπὶ παρεκκλησίου κάλυμμα ἀνοίγεται, καὶ παρουσιάζεται εἰς τὴν θέαν τῶν εὐλαβῶν ἡ φάτνη τῆς Βηθλεέμ. Φαίνονται τότε οἱ ποιμένες ἐρχόμενοι νὰ προσκυνήσωσι τὸν Λυτρωτήν. Οἱ μάγοι, ὁ δηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀστέρος, σταματοῦσιν ἐν Βηθλεέμ, προσκυνοῦσι τὴν φάτνην καὶ προσφέρουσι πρὸς τὸν ἐνσαρκωθέντα Σωτῆρα λίβανον καὶ σμύρναν. Ὁ μηχανισμὸς τῆς σκηνῆς ταύτης εἶναι ἐξαίσιος, παράγων ἀποτέλεσμα φυσικὸν ἅμα καὶ ἐκπληκτικόν. Τῆς λειτουργίας τελεσθείσης, ὁ λαὸς ἐπανέρχεται εἰς τὰς ἑστίας του εὔθυμος καὶ φαιδρός.

Α. Κ.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΕΝ ΜΑΔΡΙΤΗ.

Ἡ νὺξ τῶν Χριστουγέννων εἶναι ἐν Ἱσπανίᾳ ἑορτὴ θρησκευτικῶς ἑορταζομένη ὑφ' ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν οἰκογενειῶν. Πρὸ πάντων ὅμως ὁ λαὸς ἀναμένει αὐτὴν κατ' ἔτος μετὰ νέας ἀνυπομονησίας, καὶ παραδίδεται κατ' αὐτὴν εἰς παντοίας εὐθυμίας.

Ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος ἤδη τῆς προηγουμένης τῆς 25 Δεκεμβρίου, ἡ πόλις τῆς Μαδρίτης φαίνεται ὡς εἰκών τις ζωηροτέρα τοῦ συνήθους. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἄρχονται νὰ καλύπτωνται ἀπὸ πήγματα, καὶ ἅπασα ἡ Ἱσπανία ἐξαποστέλλει εἰς αὐτὴν τὰ τέκνα της μὲ διάφορα προϊόντα, διὰ τὰ ὁποῖα ἑκάστη ἐπαρχία ἐγκαυχᾶται. Βλέπει τις τότε τὰς πύλας τῆς πρωτευούσης ἀνοιγομένας εἰς τὰς συνοδείας τῶν ἐμπόρων παντὸς εἴδους ἐδωδίμων· συνεχὴς παράταξις γίνεται τότε τῶν ὀρεοκόμων, τῶν ὁποίων οἱ ἡμίονοι προβαίνουσι μὲ βῆμα ἥσυχον καὶ κρότον μονότονον, ὄχι ὅμως καὶ δυσάρεστον ἕνεκα τῶν κωδωνίων των. Οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν κομίζουσιν οἶνον τῆς Βαλτεπιόνας, ἄλλοι ἔριον μελάγχρουν τῆς Ἱσπανίας, χρησιμεῦον εἰς κατασκευὴν νέων χιτώνων, δι' ὧν θέλουσιν κοσμηθῆ οἱ καλλωπισταὶ κατὰ τὴν μεγάλην χριστιανικὴν ἑορτήν. Οἱ Βαλενσιανοὶ

ἀναγνωρίζονται ἐκ τοῦ εὐθύμου αὐτῶν ὕφους, ἐκ τοῦ ἡμιγαλλικοῦ αὐτῶν τρόπου, ὁμιλοῦντες ἀδιακόπως, καὶ ἐνδεδυμένοι ὄντες κατ' ἴδιον ἐπαρχιακὸν ἔθος καθ' ὃ ἀφίνονται αἱ κνῆμαι γυμναὶ μέχρι τοῦ γόνατος, ἱματισμὸς ὅμοιος χεδὸν πρὸς τὸν τῶν ὀρεινῶν τῆς Σκωτίας κατοίκων· Βαδίζουν μὲ βῆμα εὔστροφον, φέροντες τὸν μανδύαν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν, ἀγέρωχοι διὰ τὰς μυώδεις αὐτῶν κνήμας, καὶ ὡς ὑποδημασίαν ἔχοντες σανδάλια ἐκ λινοῦ· οἱ Βαλενσιανοὶ εἰσὶν οἱ εὐπροσδεκτότεροι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους· οὗτοι φέρουν δύο ἀναπόρευκτα ἄρθρα διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, τὸ ἐξ ἀμυγδάλων καὶ καρύων ζυμαρικὸν, καὶ πορτοκάλια.

Ὄχι ὀλιγώτερον θέλει θαυμάσει τις τὴν ἄφιξιν τῶν ὀρνιθοβοσκῶν, οἵτινες ὁδηγοῦσι, ὡς εἰς μάχην, ἀπειράριθμον στρατὸν ἐκ παχέων ἰνδιανῶν μετὰ θαυμασίας εὐταξίας· φαίνεται παράξενον, τῳόντι, νὰ βλέπῃ τις ἕνα μόνον ἄνθρωπον, ὡπλισμένον μὲ μακρὰν καὶ λεπτὴν ῥάβδον, νὰ τακτοποιῇ ἑκατοντάδας ἐκ τῶν διποδων τούτων καὶ πτεροσκεπάστων πτηνῶν, ἅτινα πληροῦσι τὸν ἀέρα μὲ τὰς φωνάς των καὶ τὰ γουγλουκόματά των, ἐνῷ τὰ παιδία συναθροιζόμενα εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ παρευρεθῶσι κατὰ τὴν θορυβώδη ταύτην εἴσοδον, αὔξουσι ἔτι τὸν θόρυβον διὰ τῶν χοροποιῶν εὐφημιῶν των.

Ἀλλ' ὅμως τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον τῆς τελετῆς εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ τις τὴν ἐσχάτην ἀνησυχίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου· ὅτε ὁ στρατός του διῆλθε πλέον τὰς πύλας τῆς Μαδρίτης. Ἡ πεῖρα ἐδίδαξε συχνότατα τὸν ὀρνιθοβοσκὸν, ὅτι πλῆθος ἐχθρῶν ἐπαγρυπνοῦσι πάσας τὰς κινήσεις του, ἕτοιμοι πάντοτε νὰ ὠφεληθῶσι ἐκ τῆς μὴ μεγάλης αὐτοῦ προσοχῆς. Πᾶς κάτοικος τῆς Μαδρίτης θεωρεῖ ὡς τιμὴν νὰ φάγῃ κατὰ τὸ δεῖπνον τῶν Χριστουγέννων ἰνδιανόν· ἀλλ' ὅλοι δὲν ἔχουσι, δυστυχῶς, τὸ ἀναγκαῖον ἀργύριον πρὸς ἀγοράν τοιούτου· ὅθεν ὁ ὀρνιθοβοσκὸς διπλασιάζει τὴν προσοχήν του, ἀλλὰ ματαίως· διότι ἀφοῦ φθάσῃ εἰς τὸν ὡρισμένον τόπον πρὸς στρατοπέδευσιν τοῦ ἐκ πτηνῶν στρατοῦ του, καὶ ἐπιθεωρήσῃ αὐτὸν ὅπως πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ἀριθμοῦ, μετὰ λύπης του πληροφορεῖται ὅτι δύο ἢ τρεῖς δωδεκάδες, ἢ καὶ πλείονες ἐξ αὐτῶν ἐλειποτάκτησαν κατὰ τὴν πορείαν· ἀμηχανεῖ ὁ δυστυχὴς μεγάλως, ἐπειδὴ οἱ κλέπται τῶν ἰνδιανῶν οὐδὲν ἐξωτερικὸν κίνημα δεικνύουσι· αἱ πλατεῖαι πτύχες τῶν κεχρωματισμένων ἐπανωφορίων των οὐδόλως φαίνονται ἀλλοιωθεῖσαι, καὶ μολοντοῦτο δύναταί τις νὰ στοιχηματίσῃ, ὅτι, ἐὰν κατὰ σύμπτωσιν πνοῆς ἀέρος αἰφνηδίου ἢ μαγικῆς τινὸς ἐνεργείας, τύχῃ ν' ἀναπετασθῶσιν οἱ μανδύαι των, θέλει παρατηρήσει ὑπὸ τὸν μανδύαν ἑκάστου ἕνα Ἰνδιανὸν κεκλεμμένον. Ἀλλοίμονον! τὸ πτηνὸν τῶν Ἰνδῶν δὲν ἔχει κοινόν τι μετὰ τῆς ἀλώπεκος τοῦ Σπαρτιάτου, διότι φέρεται ὑπὸ τοῦ κλέπτου ἀτιμωρητί.

Ἕτερον δὲ στίφος προμυθέων, ὡσαύτως ἄξιον λόγου, εἶναι τὸ τῶν ἀλαντοπωλῶν, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἐκ τῆς Ἐσταμαδούρας φέροντες ἄφθονα ἐδώδιμα ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Ἐνταῦθα δὲ δὲν εἶναι ἀκατάλληλον νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ χοίρειον κρέας ἐκεῖ εἶναι εἶδος τι φοίνικος. διότι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀπαριθμηθῶσι τὰ διάφορα τρόφιμα ἅτινα οἱ κάτοικοι τῆς Ἐστραμαδούρας κατασκευάζουσιν ἐκ τοῦ ἀκαθάρτου τούττο ζώου. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰσέρχονται εἰς τὴν Μαδρίτην ἐπικαθήμενοι ἐπὶ τῶν προϊόντων των μὲ ἀτάραχον ἀξιοπρέπειαν. Ἡ Σοβαρότης εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῶν χαλκοχρόων προσώπων των, Οἱ ἡμίονοι κατακλίνουσιν ὑπὸ τὸ βάρος τούτου τοῦ εὐχύλου κρέατος, τοῦ μισητοῦ εἰς τὰ τέκνα τοῦ Μωϋσέως, καὶ τὸ ὁποῖον, ὅπως παραταθῇ εἰς τὴν τράπεζαν τῶν Χριστουγέννων, ἔλαβε διάφορα σχήματα καὶ ὀνομασίας.

Ἀδυνατοῦμεν ν' ἀπαριθμήσωμεν τοὺς ἄλλους ἐμπόρους τοὺς ἐρχομένους νὰ συνεισφέρωσι εἰς τὴν λάμψιν τῆς πανηγύρεως ταύτης, καὶ οἵτινες ἤθελον ἐξαρκέσει εἰς διατήρησιν ἑκατὸν γάμων τῆς Γαμάχης (Gamache) Οὐδεμία πρωτεύουσα τοῦ κόσμου εἶναι μᾶλλον ἀξία τοῦ θεάματος τῆς Μαδρίτης, ὅτε αἱ ἐπαρχίαι της τῇ κομίζωσι ἑκάστη τὸν φόρον της. Τότε εὑρίσκεται ἐν Μανδρίτῃ πᾶν προϊὸν τῆς Ἱσπανίας, οὐδὲν ὅμως αὐτόχθον τῆς μητροπόλεως, ἥτις τοσοῦτον εἶνε στεῖρα ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης εὐφορίας, ὥστε μόνον διὰ τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν της δύναται νὰ καυχηθῇ. Ἔχεται ἀληθείας, ὅτι ἀποκρινόμενοι οἱ Μαδριτινοὶ ὁσάκις οἱ Ἀνδαλούσιοι (Andalous) τοὺς ὁμιλοῦσι περὶ τῶν οἴνων των καὶ τῶν ἐλαίων των, οἱ δὲ Βαλενσιανοὶ περὶ τῶν καρπῶν των, καὶ οἱ Ἀστουρῖται περὶ τῶν εὐγενῶν προγόνων των! λέγουσιν. Ὦ! καὶ τὰ ὕδατα τῆς Μαδρίτης; Τί ὅμως ἄλλως μέλλει τὸν κάτοικον τῆς Μαδρίτης ἡ ἀφορία τῆς γῆς του, ὁπόταν, κατὰ τὴν τὸ τέλος τῆς δεκάτης πέμπτης τοῦ Δεκεμβρίου καὶ καθ' ὅλον τὸν Ἰαννουάριον εὑρίσκει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας παντὸς εἴδους καρυκεύματα, ὅσα ὁ Ἱσπανὸς δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ ὅπως ἑορτάσῃ μὲ μεγαλοπρέπειαν τὴν νυκτα τῶν Χριστουγέννων. Ὁποῖον γραφικὸν καὶ ὀρεκτικὸν ἐνταυτῷ προσφέρουσιν εἰς τὰ βλέμματά μας θέαμα, αἱ πυραμίδες ἐκεῖναι αἱ ἐκ πορτοκαλίων, τὰ ὄρη ἐκεῖνα τὰ ἐκ χοιρομηρίων, καὶ τὰ καταζήματα τῶν ζυμαρικῶν. Ο,τι ὅμως πρὸ πάντων θέλγει τὸν Μαδριτιανὸν, εἶναι ὁ στρατὸς ἐκεῖνος ὁ ἀπειράριθμος τῶν λευκῶν Ἰνδιανῶν, τῶν ὁποίων αἱ φωναὶ ἐκφράζουσι, τρόπον τινὰ, τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ ν' ἀγορασθῶσιν, σφαγιασθῶσιν, ἑψηθῶσι καὶ καταβρογχθισθῶσι.

Μεταξὺ ὅλων τούτων τῶν πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν, τῶν κατ' ἄμιλλαν συναλλασσομένων. Αἱ γυναῖκες καὶ ἐδῶ, ὡς καὶ πανταχοῦ, εἰσὶν ἀξιοπαρατήρητοι διότι αὐταὶ ἐξαιρετικῶς πωλοῦσι μόνον κάστανα καὶ τηγανίας ἄρτους ἐψημένους μὲ ἔλαιον, τὸ ἀληθὲς σύμβολον τῆς ἑορτῆς· διότι δι' αὐτῶν, κατά τινα παράδοσιν περὶ ἧς δὲν δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλωμεν, εὐωχήθησαν οἱ ποιμένες κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην νύκτα, καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου· καὶ αἱ πωλήτριαι λοιπὸν τῶν τηγανητῶν γνωρίζουσιν ὅλην των τὴν ἀξιοπρέπειαν· παρατηροῦνται σχεδὸν εἰς ἁπάσας τὰς γωνίας τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς τὰς θύρας τῶν καπηλείων μετὰ τοῦ κινητοῦ αὐτῶν καταστήματος, δραστηρίως ἐργαζόμεναι τὸ ἐπωφελὲς ἔργον των. Τὰ πάντα ἐνεργοῦσιν εἰς αὐτάς, αἱ χεῖρες, ἡ γλῶσσα, οἱ ὀφθαλμοὶ κτλ., οἱ

ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι οἱ μαῦροι οὓς βλέπεις λάμποντας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὡς νέφος ἐκ τοῦ τηγανίου ἀνυψουμένου καπνοῦ· καὶ τοὺς ὁποίους εὐτυχὴς ἤθελε νομισθῇ ὁ καλλωπιστής ἐὰν πρὸς στιγμὴν μόνον ἠδύνατο νὰ ἐφελκύσῃ πρὸς ἑαυτόν.

Ἀλλ' ἀφοῦ παρατηρήσῃ τις τὰς δραστηρίους ἐκείνας γυναῖκας, θέλει ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτῶν διὰ τῆς διαβάσεως συσσωματώσεώς τινος συνημένης· εἰς τὴν γενικὴν κίνησιν τῆς πόλεως. Καὶ αὐταὶ εἰσὶν χαρίεσσαι ἐργατικαὶ νεάνιδες, αἵτινες πορεύονται ἵνα ἀγοράσωσι νέον τι στόλισμα καὶ νὰ φανῶσι ὡραιότεραι εἰς τοὺς ἐρωτολήπτους τὴν πρωΐαν τῶν Χριστουγεννῶν, ἥτις εἶναι καὶ ἑορτὴ τῶν παιδίων διὰ τοῦτο βλέπει τις δωδεκάδα ἐξ αὐτῶν ἅτινα ὁ πάππος των μέλλει νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ εἰσάγων ὑατὰ εἰς ἐργαστήριον παιγνιδίων· πρὸς τούτοις καὶ τὸ σμῆνος ἐκεῖνο τῶν μοναχῶν, μαύρων, λευκῶν, φαιῶν, κυανῶν, λευκοφαίων, μὲ πρόσωπον κόκκινον καὶ ἀρκετὰ εὐτραφές, οἵτινες διαφέρουσι τῶν ὠχρῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου Βρούνου· ἀλλὰ μὴ λυπεῖσθε τὸν Φραγκισκάνον μετὰ τοῦ πενιχροῦ ὕφους του καὶ τοὺς γυμνοὺς πόδας του, ἡ εὐσέβεια τῶν ἐμπόρων Ἱσπανῶν τῷ γεμίζει τὸν μάρσιπον· θὰ εὐωχήσῃ καὶ αὐτὸς τὰ Χριστούγεννα ὡς καὶ οἱ πλουσιώτεροι τοῦ τόπου.

Ἐπὶ τέλους ἀπαντᾷ τις κλάσιν ἀνθρώπων ἐν Ἱσπανίᾳ ἀρκετὰ πολυάριθμον, τοὺς ἐπαίτας, τοὺς μονοφθάλμους καὶ τοὺς ἀνεστίους, οἵτινες εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ψάλλουν τὰ *Χριστούγεννα*· αἱ χεῖρες των εἰσὶ πλήρεις τοιούτων ἀσμάτων, ἅτινα πωλῶσιν ψάλλοντες αὐτὰ μὲ τὸν μονότονον ῥινικὸν αὐτῶν τόνον.

Α. Κ.

Η ΛΕΛΙΑ.

ΔΙΗΓΗΜΑ

Διαβάς τις τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Κοχία *Μεγάλην Γέφυραν* εἰσέρχεται εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἀσάσκας, τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ ὄρος *Ῥόζα*. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ὄρος, περὶ οὗ πιστεύεται ὅτι κατὰ διακοσίους πεντήκοντα μόνον πόδας εἶναι χαμηλότερον τοῦ Λευκοῦ ὄρους, καθίσταται ὁρατὸν εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Λομβαρδίας· ἀλλ' ἡ κοιλὰς ἔχει μεγαλειτέραν ἀξίαν τοῦ ὄρους, καὶ ἐφελκύει τὰ μεγιστα τὸν θαυμασμὸν τοῦ λαοῦ, διότι εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἐμπερικλείει τὸ κυριώτερον τῶν ἐπὶ γῆς ἐλατηρίων, ἐμπερικλείει χρυσόν.

Τὰ χρυσωρυχεῖα ταῦτα, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ἦσαν ἄλλοτε ἐπισημότατα· διότι ἡ σύγκλητος τῆς Ῥώμης περιώρισε τὸν αὐτόθι ἀριθμὸν τῶν δούλων εἰς πεντακοσίους μόνον, φοβουμένη μὴ οἱ ἐγχώριοι πλουτήσωσιν ὑπὲρ τὸ δέον. Προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ ἀριθμὸς τῶν δούλων τούτων ἐργατῶν ἀνεβη εἰς χιλίους, ἤδη ὅμως εἶναι πολὺ ὑποδεέστερος. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἐγχώριοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ θηρεύειν ἐλευθέρως, τινὲς δὲ μάλιστα ἐξ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ χρυσοθήρας καλοῦσι, ἔχουσι τοῦτο ὡς κύριον ἐπάγγελμα.

Διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὰς σκοτεινὰς καὶ θυελώδεις νύκτας, οἱ χρυσοθῆραι οὗτοι καραδοκοῦσι μικρὰς τινὰς λάμψεις ἐπὶ τῶν λοφίσκων ἀναφαινομένας, τῶν ὁποίων τὴν θέσιν τῆς ἀναφανήσεως μετ' ἐπιμονῆς ζητοῦσι τὴν ἐπαύριον πρωΐαν, ὄντες βέβαιοι ὅτι οἱ κόποι των θέλουσιν ἀνταμειφθῇ δι' ἱκανῆς ποσότητος χρυσίου Τὸ τοιοῦτον ἡμεῖς θεωροῦμεν ἀπίθανον καὶ ὅλως μυθῶδες. Ἂς ἀκούσωμεν ὅμως καὶ Ἰταλόν τινα φιλαλήθην, διηγούμενον πρός τινα ὁδοιπόρον τὴν ἀρχὴν τῶν κατὰ τὰς θυελώδεις νύκτας τῆς Ἀνσάσκας λάμψεων. Περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ γεγονότος οὐδόλως ἐγγυούμεθα πρὸς τοὺς ἀκροατάς μας· ἀναφέρομεν μόνον αὐτολεξεὶ τὴν διήγησιν τοῦ μνησθέντος Ἰταλοῦ.

« Εἶδον αὐτὰς ἰδίοις ὄμμασι, λέγει ὁ Ἰταλὸς· διαφέρουσιν αὗται ἐντελῶς τῶν φωσφόρων ἀτμίδων· Ἄλλοτε ἡ ἐκ τῆς Μεγάλης λίμνης πρὸς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Σουηδίας ἄγουσα ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Ἀνσάσκας· μοὶ συνέβη δέ ποτε, ἕνεκα τρομερᾶς καταιγίδος, νὰ διανυκτερεύσω εἰς τινα καλύβην, κειμένην εἰς τὸ βάθος ἀγρίας φάραγγος. Καθήμενος ἐπὶ σκάμνου καὶ θεωρῶν ἀπὸ τοῦ παραθύρου, παρετήρησα ἀμυδρὰς τινὰς λάμψεις ἐπὶ τῶν βράχων, κατὰ διαστήματα ἀναφαινομένας. Κατ' ἀρχὰς ἐννόμισα ὅτι ἦτο τὸ φῶς καλύβης τινος διαδιδόμενον διὰ τῶν παραθύρων· ἀλλὰ σκεφθεὶς ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ὄρους ἦτο ἀκατοίκητον, ἠγέρθην τοῦ σκάμνου μου, καὶ ἠρώτησα τοὺς φιλοξενοῦντάς με, τί ἦσαν ἄρα γε αἱ λάμψεις ἐκεῖναι; Ἐνῷ ἐλάλουν, ἡ λάμψις ἐσβέσθη αἰφνηδίως, ἀλλὰ μετὰ μίαν στιγμὴν ἀνεφάνη πάλιν εἰς ἕτερόν τι μέρος, ὡς ἂν ὁ φέρων αὐτὴν περιήρχετο τὸν βράχον. Ἡ καταιγὶς ἐξηκολούθη μετὰ τοσαύτης μανίας, ὥστε παρ' ὀλίγον ν' ἀνυψώσῃ ὑπὲρ τὰ ὄρη τὴν ἀθλίαν μας καλύβην καὶ τοὺς ἐντὸς αὐτῆς ξενίζοντας καὶ ξενιζομένους· ἡ δὲ νὺξ τοσοῦτον ἦτο σκοτεινή, ὥστε ὁ ὁρίζων συνεχέετο μετὰ τοῦ οὐρανοῦ.

— Νά τὴν πάλιν, ἀνέκραξα· τί εἶναι λοιπὸν αὐτό;

— Ὁ λύχνος τῆς Λελίας, ἀνεβόησε ζωηρῶς ἓν τῶν τέκνων τοῦ οἰκοδεσπότου· πατέρα, ξύπνα, Ἐ! Βαπτίστα, Βικτώρε! σηκωθῆτε, ἡ Λελία περπατεῖ εἰς τὸ βουνό·

Ἅμα ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἅπασα ἡ οἰκογένεια ἠγέρθη τῆς κλίνης, καὶ πάντες συνεσωρεύθησαν εἰς τὸ παράθυρον, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες ἠτενισμένους πρὸς τὴν λάμψιν ἐκείνην, ἥτις, ἂν καὶ κατὰ μακρὰ διαστήματα, ἐξηκολούθη ὅμως ν' ἀναφαίνηται ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Οἱ κάτοικοι τῆς καλύβης ἀδεστάκτως συνήνεσαν νὰ μὴ διηγηθῶσι ὅ,τι ἐγνώριζον περὶ τῆς λάμψεως ἐκείνης, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως νὰ μὴ προφέρω οὐδὲ λέξιν ὅταν αὗται ἀνεφαίνοντο ἐπὶ τοῦ βράχου, καὶ νὰ τοὺς ἀφίσω νὰ παρατηρήσωσι προσεκτικῶς τὸ μέρος ἐν ᾧ διέλαμπον.

« Διὰ νὰ καταστήσω τὸ διήγημά μου καταληπτὸν, πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι οἱ χρυσοθῆραι καὶ οἱ γεωργοὶ ἀποτελοῦσιν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἀνσάσκας δύο τάξεις ὅλως διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ ἐπάγγελμα τῶν πρώτων θεωρεῖται ὡς αἰσχρὸν ὑπὸ τῶν λοιπῶν κατοίκων, οἵτινες πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν δι' ἐπιτη-

δεύματος συστηματικωτέρου· καὶ πραγματικῶς, τὰ ἤθη τῶν χρυσοθηρῶν ἔχουν τι ἐπιλήψιμον· ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλως ἀδικαιολύγητοι ἐὰν θεωρήσωμεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν τὴν ἔποψιν τῆς φιλελευθερίας. Εἶναι μέθυσοι καὶ φιλέριδες, σήμερον πλουτοῦσι καὶ αὔριον λειμώττουσι· ἑνὶ λόγῳ ὑπόκεινται εἰς ὅλας τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς δυσχερείας αἵτινες καταμαστίζουσι τοὺς μὴ ἔχοντας ἔργον μόνιμον, ὡς π. χ. τοὺς χαρτοπαίκτας.

Ἐν τοσούτῳ ο χρυσοθῆραι εἶναι θαῤῥαλέοι, τολμητίαι καὶ συνήθως ὡραιότατοι. Δαπανῶσι γενναίως ὅ,τι ἀπήλαυσαν εὐκόλως. Σήμερον κοιμῶνται νήστεις, ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ὡς τὰ θηρία, αὔριον, ἐὰν ἡ τύχη τοὺς εὐνοήσῃ, περιφέρονται εἰς τὸς ὁδοὺς εὔθυμοι καὶ χαρίεις. Ὡς πλάσματα θεοῦ καὶ αὐτοί, ἀκοντίζουσιν ἐνίοτε τὰ ἐρωτικά των βλέμματα πρὸς τὰς κόρας τῶν οἰκογενειαρχῶν, καὶ, μολονότι σπανίως τοῖς προσφέρεται ἡ χεὶρ, ἐγγίζουσιν ὅμως ἐνίοτε τὰς τρυφερὰς καρδίας τῶν νεανίδων τῆς Ἀνσάσκας. Ὁσάκις οἱ ἐρωτικοὶ στεναγμοὶ των τύχωσι κακῆς ὑποδοχῆς, ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τῶν συντρόφων των, τῶν ὁποίων οἱ βραχίονες εἶναι ἀνοικτοὶ πρὸς ἀνθρώπους γενναίους καὶ ἀπηλπισμένους. Τότε μεταβάλλουσιν ἐπάγγελμα καὶ διασκορπίζονται εἰς τὰς μεγάλας ὁδοὺς ὅταν αἱ μὲν νύκτες ἦναι σκοτειναὶ, οἱ δὲ ὁδοιπόροι ὀλίγον ἀπρόσεκτοι· ἢ προσκολλῶνται εἰς τὰ σώματα τῶν τακτικῶν ἐκείνων λῃστῶν, οἵτινες κλέπτουν κατὰ μυριάδας, καὶ τῶν ὁποίων τὰ λάφυρα εἶναι ἐπαρχία ἢ βασίλειον ὁλόκληρον.

Ὁ Φραγκῖσκος Μαρτέλης ἦτο ὁ ὡραιότερος χρυσοθήρας τῆς κοιλάδος τῆς Ἀνσάσκας· ἦτο μὲν θηριώδης, ἀλλ' ἡ θηριωδία του, ἥτις ἦν ὁ τύπος τῆς φυλῆς του, ἐκαλύπτετο ὑπὸ τοσούτων προτερημάτων, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ γεωργοὶ (τοὐλάχιστον ὅσοι δὲν εἶχον θυγατέρας ἀγάμους) εὑηρεστοῦντο τὰ μέγιστα ἐκ τῆς συναναστροφῆς του. Ὁ Φραγκῖσκος ἔψαλλε μετὰ τοσαύτης γλυκύτητος καὶ μελαγχολίας, ὥστε τὰ γραΐδια ἔχυνον δάκρυα κρουνηδὸν ὁσάκις τὸν ἤκουον. Ἡ φωνή του εἶχε τι ἀριλὲς καὶ παθητικὸν, δι' οὗ ἐνεποῦτο βαθέως εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀκροατοῦ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας.

Ἐκ τῶν κορασίων τῆς κοιλάδος μόνη ἡ Λελία, θυγάτηρ ἑνὸς τῶν πλουσιωτέρων κατοίκων τῆς Ἀνσάσκας, δὲν εἶχεν ἀκούσει τὸν Φραγκῖσκον ψάλλοντα. Ὅλαι αἱ ἄλλαι νεάνιδες, ἐν τῷ κρυπτῷ ἢ ἐν τῷ φανερῷ, ὑπὸ τὴν μίαν ἢ ὑπὸ τὴν ἄλλην πρόφασιν εἶχον ἱκανοποιήσει τὴν περιέργειάν των.

Ἡ Λελία ἦτο ἑκκαιδεκαετὴς μόλις· ἀλλ' ἡ ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων λιβρῶν Αὐστριακῶν προὶξ αὐτῆς εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς χώρας.

Ἡ Λελία εἶχε κανονικωτάτην καλλονὴν· τὸ ἀνάστημά της ὅμως ἦτο τόσον μικρὸν καὶ οἱ τρόποι τοσοῦτον δειλοὶ καὶ παιδαριώδεις, ὥστε ἐθεωρεῖτο εἰσέτι ὡς παιδίον. Οἱ πατέρες, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐρεθίσωσι τὴν φιλαυτίαν τῶν υἱῶν των, ἀπεκάλουν τὴν Λελίαν *κληρονόμον τοῦ Κὺρ Νικολοῦ*· ἀλλ' εἰς τὰ ὄμματα τῶν νέων ἡ Λελία ἦτο εἰσέτι πλάσμα ἀσήμαντον.

Ἡ μήτηρ αὐτῆς εἶχεν ἀποθάνει κατὰ τὸν τοκετόν· τὸ δὲ κοράσιον ἐπὶ πολλὰ ἔτη διεμφισβητήθη πρὸς τὸν θάνατον, ἐξ οὗ ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Καὶ μετὰ τὴν ἀσθένειαν ἀκόμη, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτο αὕτη, ἡ κατάστασις τῆς νεάνιδος δὲν ἦτο κατάστασις ἐντελοῦς ὑγείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας.

Ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῆς ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν ἄλλων νεανίδων τοῦ τόπου δὲν ἐγίνετο μόνον ἕνεκα τῆς εἰδικότητος τῆς σωματικῆς καταστάσεώς της, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα ἄλλου λόγου ἰσχυροτέρου ἴσως. Τὸ σῶμά της ἦτο μὲν ἀσθενές, ἀλλὰ τὸ πνεῦμά της ἦτο ἀρκούντως καλλιεργημένον. Ἡ μουσικὴ, τὴν ὁποίαν περιπαθῶς ἠγάπα, τῇ ἐνέπνευσε κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν· ἡ δὲ ποίησις τὴν ἀπεμάκρυνε τῆς σχέσεως ἀνθρώπων ἀμαθῶν καὶ ἀγροίκων.

Ὁ λόγος δὶ ὃν ἡ Λελία δὲν ἐζήτησε μέχρι τοῦδε ν' ἀκούσῃ τὸν διαθρυλλούμενον ἀοιδὸν Φραγκῖσκον, ἀφορμὴν εἶχε τὴν ὁρμέμφυτον αὐτῆς ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς χρυσοθήρας, ὧν τὸ ὄνομα μόνον τῇ ἐπροξένει τρόμον. Ἤκουσε δὲ τὰ περὶ τοῦ Φραγκίσκου παρὰ τῶν ἄλλων κορασίων λεγόμενα μετὰ τοῦ ψυχροῦ ἐκείνου ἐνδιαφέροντος μεθ' οὗ ἀκούομεν πολλάκις τὴν περιγραφὴν ζώου τινὸς ἄλλου ἡμιοφαιρίου, οὗτινος μᾶς περιγράφουσι τὸ κάλλος καὶ τὰς θηριώδεις ἕξεις.

Ἐπῆλθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ ἀτυχὴς Λελία ἤκουσε τὸν ἀοιδόν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὑρίσκετο μονη, ὡς συνήθιζεν, εἰς τὸν κῆπον τοῦ πατρός της, ὅπου ἐργαζομένη ἔψαλλε μὲ φωνὴν σιγαλὴν καὶ γλυκεῖαν. Τὸ περίφραγμα τοῦ κήπου πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπετελεῖτο ἐκ δενδρυλλίων, ἅτινα ἐκόσμουν τὴν κορυφὴν βαθείας χαράδρας· εἰς τὸ βάθος τῆς χαράδρας ταύτης ἔῤῥεεν ὁ ποταμὸς ὁρμητικὸς καὶ φρικαλέος· πέραν δὲ τῆς χαράδρας, πεντήκοντα περίπου βήματα μακρὰν, ὁ ὁρίζων περιεβάλλετο ὑπὸ σειρᾶς βράχων.

Τὴν φωνήν της ἡ Λελία σπανίως ὕψωνε τοσοῦτον ὥστε νὰ ἀκούηται ἡ ἐκ ταύτης ἠχὼ τῶν βράχων, καὶ μολαταῦτα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔκπληκτος ἡ νεᾶνις ἤκουσε τοὺς γλυκεῖς τόνους τῆς σιγαλῆς φωνῆς της ἐπαναλαμβανομένους ὑπὸ τῶν μαγικῶν ἐκείνων ἀοιδῶν τῆς κοιλάδος. Ἔψαλε καὶ ἑτέραν στροφὴν βροντωδέστερον ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν φορὰν ἡ πρόσκλησις ἔτυχεν ὑποδοχῆς. Φωνὴ γλυκεῖα καὶ μελωδικὴ ἐξηκολούθησε ψάλλουσα τὸ ᾄσμάτιον τῆς Λελίας ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου αὐτὴ εἶχε διακοπῆ.

Τὸ πρῶτον κίνημα τῆς Λελίας ἦτο ἡ φυγὴ· ἀλλ' εἰς αἴσθημά τι ἀπερίγραπτον ἐνδοῦσα ἐκάθησε πάλιν ἀκροαζομένη τὸ ᾄσμα, τέλος ἡ περιέργειά της ηὔξανεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε λάθρα καὶ ἡσύχως ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ χάνδακος τοῦ κήπου, ὅπως εἴδῃ εἰς τὴν κοιλάδα, ἢ πόθεν ἠφωνὴ ἤρχετο.

Ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ ἠχὼ τῶν ᾀσμάτων της ἦτο νεανίας τις κυβερνῶν σχεδίαν πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, ὡς πράττουσιν οἱ κάτοικοι τῶν Ἄλπεων ὁσάκις μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ προϊόντα των. Ἡ σχεδία εἶχε σταματήσει παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὑποκάτω τοῦ κήπου. Ὁ νεανίας ἐστηριγμένος ἐπὶ τῆς κώπης ἐπροσποιεῖτο ὠθῶν τὴν σχεδίαν εἰς

τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἔμενε προσηλωμένον πρὸς τὸν οὐρανὸν, ὡς ἂν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισιν ἀστέρος τινός· ἡ δὲ Λελία ἀρ' ἑτέρου ἐπείσθη ὅτι ὁ νεανίας τὴν εἶχε παρατηρήσει διὰ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καὶ ὅτι, θέλων νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχήν της μετεχειρίσθη τὸ μέσον τοῦτο διὰ νὰ μὴ τὴν τρομάξῃ.

Τοιοῦτον τοὐλάχιστον ἐφαίνετο τὸ σχέδιόν του· διότι ἀτενίσας ἐπί τινας στιγμὰς τὸ βλέμμα, ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ ὕφος τετσραγμένον, καὶ ὠθήσας διὰ τῆς κώπης τὴν σχεδίαν πρὸς τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ ἔγινε πάραυτα ἄφαντος.

Ὁ βίος τῆς Λελίας παρήρχετο ἥσυχος ὡς τὰ διαυγῆ λιμνάζοντα ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐλαφρὸν νέον νέφος δύναται νὰ σκοτίσῃ, καὶ τὸ κουφόπτερον ἔντομον νὰ διαταράξῃ. Τὸ μικρὸν τοῦτο συμβὰν τὴν κατέστησε σκεπτικὴν, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὴν τρυφερὰν αὐτῆς ἡλικίαν γλυκεῖς ῥεμβασμούς. Τὸ ἐρύθημα τῆς αἰδοῦς ἐκάλυπτε τὰς παρειάς της ὁσάκις διελογίζετο ἐπὶ πόσον καιρὸν ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐξηκολούθει νὰ τὴν βλέπῃ διὰ τῶν δένδρων τοῦ κήπου, καὶ ἠρώτα ἑαυτὴν, διατὶ ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχήν της ἀνεχώρησε σιωπηλός. Ας λύσωμεν ἡμεῖς τὸ ζήτημα ἀντὶ τῆς νεάνιδος. Εἰς τὸν μικρὸν τοῦτον δόλον ἐνυπῆρχεν εὐγένειά τις δὶ ἧς ὁ νεανίας ἐπροσπάθησε ν' ἀποφύγῃ τὴν ἔκπληξιν ἣν ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν Λελίαν ἡ ἐμφάνισις ξένου ἀνθρώτου εἰς τοιαύτην θέσιν· εἰς δὲ τὴν ταραχὴν μεθ' ἧς ἀπέστρεψε τὸ ὄμμα ἐνυπῆρχε μετριοφροσύνη.

Ἑβδομὰς ὁλόκληρος παρῆλθε, καὶ ἡ Λελία δὲν ἐπανεῖδε τὸν Ἀπόλλωνα τῆς νεανικῆς αὐτῆς φαντασίας. Ἀλλ' εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τοῦ χρόνου φαίνεται ὅτι, καὶ ἀπόντες, ἐγνωρίσθησαν· διότι κατὰ τὴν δευτέραν συνέντευξιν ἐχαιρετήθησαν καὶ συνωμίλησαν· ἀλλ' εἰς τὰς συνδιαλέξεις των δὲν ὑπῆρχέ τι μυστηριῶδες. Ἴσως ἦτο υἱὸς κατοίκου τινὸς τῆς ἄνω κοιλάδος, ὃν ἡ φήμη τῆς κληρονόμου τοῦ Κὺρ Νικολοῦ ἐφείλκυσεν, ὡς καὶ τόσους ἄλλους νέους. Δὲν ἐγνώριζε μὲν γράμματα, τὴν δὲ ποίησιν ἠγάπα μᾶλλον χάριν τῆς μουσικῆς ἢ χάριν αὐτῆς τῆς ἰδίας· ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Τὰ ἔργα τοῦ Πλάστου, ἅτινα ἐξετείνοντο ἐνώπιόν των, δὲν ἐμπεριεῖχον καὶ μουσικὴν καὶ ποίησιν; καὶ ἐὰν αὐτὰ ἐξηφανίζοντο τῆς θέας των, δὲν ἦσαν ἐγκεχαραγμένα βαθέως εἰς τὴν καρδίαν των; Ὁ νεανίας ἦτο εὔρωστος καὶ θαῤῥαλέος, καὶ τὰ προτερήματα ταῦτα ἰσοδυναμοῦσι μὲ τὸ κάλλος εἰς τὰ ὄμματα γυναικὸς ἀσθενοῦς καὶ δειλῆς. Ἔτρεχεν ἀφόβως ἐπὶ τὰ χείλη τοῦ βαράθρου, ἐῤῥίπτετο εὐτόλμως ἀπὸ βράχου εἰς βράχον ἐντὸς τοῦ ῥεύματος μετὰ τῆς εὐκαμαίας καὶ τῆς κουφότητος τοῦ αἰγάγρου. Ἦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡραῖος, ἀνδρεῖος καὶ ὑπερόπτης, καὶ μολαταῦτα τοιοῦτος ὢν ἐγονυπέτει μὲ διαλάμποντας ὀφθαλμοὺς καὶ μὲ παρειὰς περιφλεγεῖς ἐνώπιον τῆς τρυφερᾶς καὶ ἀσθενοῦς νεάνιδος, καθὼς οἱ ποιηταὶ λατρεύουσι τὸν ὠχρὸν Φοῖβον.

Ὁ κόσμος ὅστις μέχρι τοῦδε ἦτο διὰ τὴν Λελίαν μονότονος, ξηρὸς καὶ ὀχληρὸς, μετετράπη, ἤδη εἰς παράδεισον· ἓν μόνον πρᾶγμα τὴν ἐβασάνιζε πολύ. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς της, ἀρκετὸς καιρὸς εἶχε παρέλθει ἀπὸ τῆς γνωριμίας των· τὰ πάντα εἶχον ἐκμυστηρευθῆ ἀλλήλοις, τὰ πάθη των, τὸν ἔρωτά των, καὶ ἐντοσούτῳ ὁ ἐραστὴς τηςδὲν τῇ εἶπεν εἰσέτι τὸ ὄνομά του. Ἡ Λελία ἐμέμφετο ἑαυτὴν διὰ τὴν ἀπερίσκεπτον ὁρμήν της, ἀλλ' ἦτο ἤδη πολὺ ἀργά· ἀπεφάσισεν ὅμως νὰ τῷ ἀποσπάσῃ τὸ ἀπόκρυφον τοῦτο ᾆμα τῇ πρώτῃ συνεντεύξει.

— Τὸ ὄνομά μου; ἀπήντησεν ὁ νεανίας πρὸς τὴν εἰλικρινῆ ἐρώτησιν τῆς Λελίας, θὰ τὸ μάθῃς ἐντὸς ὀλίγου.

— Δὲν θέλω ἀντιῤῥήσεις. Πρέπει νὰ μοῦ τὸ εἰπῆς τώρα, ἢ τοὐλάχιστον αὔριον τὸ ἑσπέρας.

— Καὶ διατὶ αὔριον τὸ ἑσπέρας.

— Διότι αὔριον τὸ ἑσπέρας θὰ ζητηθῶ εἰς γάμον παρά τινος νέου ὡραίου καὶ πλουσίου, τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ μου εὐνοεῖ πολύ· καὶ, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, δὲν ἠμπορῶ ν' ἀθετήσω τὴν θέλησιν τοῦ πατρός μου, τοῦ μόνου δὶ ἐμὲ ἐπὶ τῆς γῆς προστάτου, ἄνευ λόγου βιαίου. Ω! δὲν γνωρίζεις τὸν πατέρα μου! ὁ πλοῦτος εἶναι μηδὲν ἐνώπιόν του προκειμένου περὶ τῆς εὐτυχίας τῆς θυγατρός του. Σὺ εἶσαι μὲν πτωχὸς, ἀλλ' εἶσαι ἀγαθὸς καὶ τίμιος, καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν θὰ τῷ φανῆς ἀνάξιος τῆς Λελίας.

Ἡ ἑσπέρα ἦτο σκοτεινοτάτη· ἀλλ' ἡ Λελία παρετήρησεν ὅτι ὁ ἐραστής της ἐμειδία ἐνῷ αὕτη ἐλάλει, καὶ ἐλπὶς εὐδαιμονίας κατέλαβε τὸ πνεῦμα της, ἡ δὲ καρδία της ἔπαλλε σφοδρῶς.

Ὁ νεανίας ἔμεινεν ἄφωνος ἐπί τινας στιγμὰς, καθ' ἃς ἐφαίνετο λίαν τεταραγμένος, τέλος ἀπεκρίθη μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης.

— « Αὔριον τὸ ἑσπέρας,

— « Ἐδῶ! . . . .

— « Ὄχι, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός σου, ἐνώπιον τοῦ ἀντιζήλου μου.

Ἐπῆλθε δε καὶ ἡ ἐπιοῦσα, καὶ κατὰ τὸ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔθιμον τῆς χώρας, ὁ ἐραστὴς. περὶ οὗ ἡ Λελία εἶχεν ἀναφέρει, ἐπαρουσιάσθη διὰ νὰ τῇ ζητήσει τὴν ἐπὶ τοῦ συνοικεσίου συναινεσίν της.

Ὁ γαμβρὸς ἤρεσκε τὰ μέγιστα πρὸς τὸν Νικολόν, διότι κατήγετο ἐκ τῆς μᾶλλον διακεκριμένης οἰκογενείας τῶν ἀπὸ τῆς κοιλάδος μέχρι τοῦ Μοντε Ῥόζα. Ὁ νεανίας ἦτο πλούσιος καὶ φρόνιμος μέχρι ψυχρότητος. Τί πλέον δι' ἕνα πατέρα;

Ἡ νέα ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκου, ὅπου ἀνέμενον αὐτὴν οἱ γέροντες ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειῶν.

Ἐνῷ ἐνεδύετο ῥεμβάζουσα, ἐθεώρει διὰ τῶν κιγκλίδων τοῦ παραθύρου ὅθεν ἡ θέα ἐπεκτείνετο πρὸς τὴν μεγάλην ὁδὸν, παρὰ τὴν ἄκραν τῆς ὁποίας οἱ δύο οἰκογένειαι μετὰ πολλῆς ἀγωνίας ἀνέμενον τὴν ἄφιξίν της· ἀλλὰ πόσον σκληροὶ ἦταν οἱ διαλογισμοί της κατὰ τοῦτο τὸ διάστημα! ἐνόμιζεν ἡ δυστυχὴς ὅτι τὰ διατρέξαντα ἦσαν ἁπλᾶ ὄνειρα, πλάσματα φαντασίας ἐξημμένης ὑπὸ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἐρημίας. Ἦτον ἄρα γε ἠπατημένη; Τὸ ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ ἐραστοῦ της μειδίαμα δὲν ἦτο ἄρα γε πρόδρομος σκληροῦ περιπαίγματος; ἢ μήπως κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ὥραν, καθ' ἣν

αὐτὴ παρεδίδετο εἰς τὴν ἀπελπισίαν, διεσκέδαζεν ἐκεῖνος τοὺς συναιτέρους του διηγούμενος τὴν πρὸς αὐτὴν ἀδυναμίαν της; Τοιαῦτα διελογίζετο ἡ ἀτυχὴς Λελία· διὰ νὰ ὑπακούσῃ δὲ εἰς τὰς πατρικὰς διαταγάς, ἐπορεύθη κλονουμένη καὶ μὲ παρειὰς διαπύρους εἰς τὸν οἶκον ὅπου ἀνέμενον αἱ οἰκογένεια . . . . . .

Ἡ θέα τοσούτων προσώπων τὴν ἐδειλίασεν· ἐπαλινδρόμησε δὲ μετὰ συστολῆς σχεδὸν παιδαριώδους· διότι τὰ ἐπ' αὐτὴν ἀτενιζόμενα ἀπαθῆ βλέμματα τῶν παρεστώτων, καὶ ἡ πανηγυρικὴ ἐκείνη σοβαρότητος, ἀπόῤῥοια ἀρχαίου ἐθίμου, ἐπάγωσαν τὴν καρδίαν τῆς νεάνιδος. Μεταξὺ ὅμως τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων, οὕτως εἰπεῖν, ἀγαλμάτων ὑπῆρχέ τις ἐρ' ὃν οἱ κανόνες τῆς ἐθιμοταξίας οὐδεμίαν ἐξήσκησαν ἐπιῤῥοὴν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ πατρὸς διέλαμψαν ἀπὸ χαρὰν, καὶ αἱ ἀγκάλαι του ἠνοίχθησαν ἐνώπιον τῆς Λελίας. Θεωρήσας ἀσκαρδαμυκτὶ ἐπί τινας στιγμὰς τὴν προσφιλῆ του θυγατέρα ἐνδεδυμένην λευκὴν ἐσθῆτα, περιέβαλε αὐτὴν εἰς τοὺς κόλπους του, καὶ τὴν ηὐχήθη ἐκ βάθους καρδίας.

— Τέκνον μου, τῇ εἶπε μειδιῶν ἅμα καὶ δακρύων, πολὺ σκληρὸν εἶναι δι' ἕνα γέροντα ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν θυγατέρα, τοῦ τόσον προσφιλοῦς εἰς αὐτὸν προσώπου, ἀλλ' οἱ νόμοι τῆς φύσεως εἶναι σεβαστοί. Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι ἐπλάσθησαν διὰ νὰ ἀγαπῶνται μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων· ἐκ δὲ τῆς συζεύξεώς των νέαι οἰκογένειαι θέλουσι κατοικήσει τὴν γῆν. Τοιαύτη ἡ πορεία τῆς φύσεως, τέκνον μου, καὶ τοιοῦτος ὁ προορισμὸς τῶν κορασίων· ἐπὶ δεκαὲξ ὁλόκληρα ἔτη ἐπαγρύπνουν ἐπὶ σὲ ὡς ὁ φιλάργυρος ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τοῦ θησαυροῦ του· καὶ τώρα σὲ ἐγκαταλείπω, σὲ τὸν μόνον μου ἐπὶ τῆς γῆς θησαυρόν. Ἓν μόνον ζητῶ ἀπὸ σέ, τέκνον μου, τὴν ὥραν ταύτην, νὰ μὲ ὑπακούσῃς, καὶ νὰ μὲ ὑπακούσῃς μετὰ χαρᾶς κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν προγόνων μας καὶ καὶ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ μας· Μετὰ ταῦτα ἄφες τὸν γέροντα εἰς τὴν εἰμαρμένην του· ἀρκεῖ ὅτι ἀφίνει τὴν θυγατέρα του εὐδοκίμονα, καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων του θέλουν εὐλογήτει τὴν μνήμην του· αὐτὸς ἤδη ἔπιε τὸ ποτήριον καὶ τῆς γλυκείας καὶ τῆς πικρᾶς ζωῆς ναί, τὸ ἔπιε μέχρι βάθους, ἀλλ' εὗρε μέλι· ναί, χάρις εἰς σὲ, Λελία, εὗρε μέλι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τελευταίαν σταγόνα.

Ἡ Λελία ἐῤῥίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της κλαίουσα· ἔκλυστε δὲ τοσοῦτον πικρῶς, ὥστε οἱ περιεστῶτες συγγενεῖς, λησμονήσαντες τὴν τυπικὴν αὐτῶν ἐθιμοταξίαν ἐπλησίασαν πρὸς αὐτὴν ἀνυπομονοῦντες· ὅτε δὴ Λελία ὕψωσε τὴν κεφαλὴν της παρετήρησαν ὅτι αἱ παρειαί της δὲν περιεῤῥέοντο ὑπὸ δακρύων, ἀλλ' ὅτι ἦσαν ὠχραὶ καὶ λευκαὶ ὡς ὁ Πεντελήσιος λίθος. Ψιθυρισμὸς ἠγέρθη μεταξὺ τῶν παρεστώτων, οἵτινες συμπάσχοντες εἰς τὰ δάκρυα τῆς Λελίας ἔλεγον ἀλλήλοις σιγαλῇ τῇ φωνῇ. « Τὸ δυστυχὲς κοράσιον! πόσον εἶναι εὐαίσθητον! δὲν ἐλησμόνησεν ἀκόμη τὰς παρελθούσας θλίψεις του. Ὁ πατὴρ ἦτο περίλυπος, καὶ ἔσπευσε νὰ δώσῃ πέρας εἰς τελετὴν, ἥτις ἐπεκτεινομένη ἠδύνατο νὰ βλάψῃ καιρίως τὸν εὐπαθῆ διοργανισμὸν τῆς θυγατρός του.

— Ἀρκεῖ, ἔλεγεν ὁ πατὴρ, ὅλα τελειώνουν μετὰ μίαν στιγμή· Λελία, δέχεσαι αὐτὸν τὸν νέον διὰ μνηστόν σου; Θάῤῥει, τέκνον, μίαν μόνην λέξιν, καὶ τὰ πάντα τελειώνουν.

Ἡ Λελία ἐπροσπάθησε ν' ἀποκριθῇ· ἀλλ' εἰς μάτην, ἔκλινε δὲ τὴν κεφαλὴν εἰς δεῖγμα συναινέσεως.

— Κύριοι εἶπεν ὁ Νικολὸς, ἡ θυγάτηρ μου παρεδέχθη. Ἀσπάσθητε τὴν μνηστήν σου, υἱέ μου, καὶ ἔπειτα εἰσερχόμεθα ὅλοι εἰς τὴν οἰκίαν νὰ πίωμεν τὸ ποτήριον τῆς συγγενείας.

Ἡ κόρη δὲν ἀπεκρίθη, ἀντεῖπε τυπολόγος τις γέρων, συγγενὴς τοῦ μνηστῆρος.

— Λάλησον λοιπὸν, κόρη μου, εἶπεν ὁ Νικολὸς, ἐξακοντίσας βλέμμα ὀργίλον ἅμα καὶ περιφρονητικὸν πρὸς τὸν λαλήσαντα, εἰπὲ μίαν μόνην λέξιν, καὶ τετέλεσται.

Δηϊνοίγοντο ἤδη τὰ ψυχρὰ καὶ ἄχροα χείλη τῆς Λελίας διὰ νὰ ὑπακούσωσι, ὅτε αἴφνης ἄνθρωπός τις, συντρίψας ἐκ τῆς μεγάλης του βίας τὴν θυρίδα τοῦ πυλῶνος τῆς αὐλῆς, ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς δμηγύρεως.

— Μὴ ἀποκριθῇς, ἀνέκραξε, σοὶ τὸ ἀπαγορεύω!

Ἡ Λελία ἔδραμε πρὸς αὐτὸν μὲ φωνὴν πνιγηρὰν· καὶ ἤθελε ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας του ἂν ὁ πατήρ της δὲν τὴν ἐμπόδιζε.

— Τί ζητεῖς ἐδῶ; εἶπεν ὁ πατὴρ πρὸς τὸν εἰσελθόντα, κακοῦργε. μέθυσε, κακόηθη, τί ζητεῖς;

— Δὲν δύνασαι νὰ μὲ ἐξυβρίσῃς Νικολὸ, εἶπεν ὁ ταραξίας, ἦλθα νὰ ζητήσω τὴν θυγατέρα σου εἰς γάμον.

«— Ἐσύ! ἀνέκραξεν ὁ πατὴρ μανιώδης.

«— Ἐσύ! ἐπανέλαβον οἱ γονεῖς μὲ θαυμασμὸν, περιφρόνησιν καὶ ἐμπαιγμὸν, ἕκαστος κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

— Μὴ παραφέρεσθε, εἶπεν ὁ αὐτὸς τυπικὸς γέρων ὅστις εἶχεν ἤδη λαλήσει· ἀῤῥαβῶνες οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουν μὲ ἔριδα δὲν τελειώνουν μὲ γάμον. Τὸ νὰ ζητήσῃ τις κόρην εἰς νόμιμον γάμον δὲν εἶναι οὔτε ἔγκλημα, οὔτε αἶσχος. Ἂς ἀποκριθῇ ἡ κόρη πρὸς τὸν νέον, καὶ τότε οἱ λοιποὶ ἀποσυρθῆτε ἐν εἰρήνῃ.

«— Καλὰ λέγει, εἶπεν ὁ μᾶλλον περίβλεπτος τῶν γερόντων. Ἀποκρίθητι, τέκνον μου, καὶ εὐθὺς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀναχωρεῖ.

«Ἡ Λελία ὠχρία καὶ ἐρυθρία ἀλληλοδιαδόχως. Προχώρησεν ἓν βῆμα, εἶτα διστάζουσα ἐσταμάτησε· προσέβλεψε πεφοβισμένως τὸν πατέρα της, καὶ τέλος ἔμεινεν ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα, περιστέλλουσα τοὺς βραχίονάς της ἐσταυρωμένους ἐπὶ τὸ στῆθος, ὡς ἂν ἐζήτει νὰ καθησυχάσῃ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας της.

— Λελία, εἶπεν ὁ γέρων Νικολὸς, ἐπιληφθεῖσα αὐτῆς τοῦ βραχίονος καὶ προσπαθῶν νὰ ὑποκρύψῃ τὴν ὀργήν του. γνωρίζεις αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον; Τὸν εἶδές ποτε προηγουμένως; Ἀπροκρίθητι, γνωρίζεις τὸ ὄνομά του;

»— Ὄχι!

«— Ὄχι! Βλέπεις, αὐθάδη! κακοῦργε! ἐλθὲ τέκνον μου· δὸς τὴν παρειάν σου πρὸς τὸν σύζυγόν σου, διότι τοιαύτη εἶτσι ἡ συνηθεια τῶν πατέρων μας, καὶ τοὺς κακούργους τοὺς διορθώνω ἐγώ!

Ἡ νεᾶνις ἐπροχώρησε μηχανῶς πῶς, ἀλλ' ἐνῶ ὁ νόμιμος μνηστὴρ ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τοὺς βραχίονας,

αὐτὴ τὸν ἀπέφυγε καὶ ὥρμησε κλονιζομένη πρὸς τὸν ἄλλον.

Στάσου! στάσου! ἀνέκραξαν οἱ συγγενεῖς, τί κάμνεις; ἐτρελλάθης; αὐτὸς εἶναι ὁ Φραγκίσκος ὁ χρυσοθήρας!

Ἡ νεᾶνις ἦτο ἤδη πλησίον τοῦ ξένου, ὅστις ἔμενεν ἀκίνητος ὡς βράχος, καὶ ἅμα τὸ ὄνομα τοῦτο προσέβαλε τὸ οὖς της, ἔπεσεν ἡμιθανὴς εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Ἡ ἐκ τούτου ἐπεισυμβᾶσα σύγχυσις εἶναι ἀπερίγραπτος. Μετέφερον τὴν Λελίαν ἀναίσθητον σχεδὸν εἰς τὸν οἶκον. Οἱ συγγενεῖς ὅλοι ἐκ συμφώνου μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσαν νὰ καθησυχάσωσι τὸν πατέρα, ὅστις ἤθελε νὰ φονεύσῃ τὸν χρυσοθήραν. Ὁ Φραγκίσκος ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον σιωπηλὸς καὶ τεθλιμμένος, τοὺς βραχίονας ἔχων ἐσταυρωμένους ἐπὶ τὸ στῆθος, ἀλλ' ὅταν τέλος αἱ κατ' αὐτοῦ ἀραὶ καὶ ὕβρεις τοῦ πατρὸς ἔπαυσαν, διότι αἱ δυνάμεις τοῦ γέροντος εἶχον πλέον ἐξαντληθῇ, τότε πλησιάσας αὐτόλμως πρὸς αὐτὸν, τῷ εἶπε.

═ Ἀνέχομαι ἀπὸ σὲ τὰς ὕβρεις ταύτας· ἠξεύρεις κάλλιστα ὅτι ἂν τινῶν ἐξ αὐτῶν εἶμαι ἄξιος, τοῦτο εἶναι μᾶλλον δυστύχημα τῆς θέσεώς μου παρὰ ἴδιόν μου σφάλμα. Ἂν δὲ ὁ τιμωρῶν τὸν αὐθάδη καὶ ὁ ἀποδίδων περιφρόνησιν ἀντὶ περιφρονήσεως, καλεῖται κακοῦργος, τότε εἶμαι καὶ ἐγὼ κακοῦργος. Ἀλλ' οὐδεὶς ἄνθρωπος ὀνομάζεται ἀλήτης ὅταν διαμένῃ εἰς τὸν τόπον τῶν προγόνων του καὶ ἀκολουθῇ τὸ ἐπιτήδευμά των. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ ὀλίγον σημαίνουν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἡ ἀληθὴς πρὸς ἐμὲ ἀποστροφή σου προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι εἶμαι πτωχὸς, καὶ τοῦτο, ὡς βλέπεις, εἶναι ὀλίγον σκληρόν. Ἐὰν ἤθελον νὰ συζευχθῶ τὴν θυγατέρα σου ἄνευ προικὸς, ἠδυνάμην νὰ τὴν λάβω καὶ χωρὶς τὴν ἀδειάν σου, ἀλλὰ προτιμῶ νὰ τὴν ἀφήσω μᾶλλον εἰς τὸ ἄνανδρον αὐτὸ ἀνθρωπάριον, παρὰ νὰ ἐκθέσω τὸ ἀθῶον τοῦτο καὶ τρυφερὸν πλάσμα εἰς τὴν πενίαν καὶ τὰς δεινοπαθείας ζωῆς ὁποία ἡ ἰδική μου. Διὰ τοῦτο ζητῶ ὄχι μόνον τὴν θυγατέρα σου, ἀλλὰ καὶ προῖκά τινα, ὅσῳ μικρὰ καὶ ἂν ἦναι· καὶ σὺ ἔχεις τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃς τι παρ' ἐμοῦ. Ἡ κόρη εἶναι ἀρκετὰ νέα εἰσέτι, καὶ τίποτε δὲν ἐπιταχύνει τὸν γάμον της. Δός μοι ἑνὸς ἔτους προθεσμίαν, ἑνὸς μόνου ἔτους, προσδιώρισον ποσόν τι εὐλογοφανὲς καὶ, ἂν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας, δὲν μετρήσω εἰς χεῖράς σου τὸ ποσὸν τοῦτο, ὑπόσχομαι ἐντίμως νὰ παραιτηθῶ πάσης ἀπαιτήσεως ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ προτίμησις τῆς θυγατρός σου μοὶ δίδει δικαίωμα.

═ Κάλλιστα, ἀπεκρίθη ὁ γέρων ὅστις εἶχε προηγουμένως λαλήσει, εἴμεθα σύμφωνοι. Ὁπωσδήποτε τὸ ἔτος ἤθελε παρέλθει μεταξὺ τῶν ἀῤῥαβώνων καὶ τοῦ γάμου. Ἐὰν ὁ Φραγκίσκος, μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς σήμερον, πρὶν τὸ ὡρολόγιον σημάνῃ μεσονύκτιον, καταθέσῃ ἐδῶ, εἰς νόμισμα ἢ εἰς χρυσὸν ἀκατέργαστον, τὴν ποσότητα τὴν ὁποίαν ἤμην ἕτοιμος νὰ καταθέσω ὡς μερίδιον τοῦ ἐγγόνου μου, ἐν ὀνόματι ὅλων κηρύττω ὅτι οὐδεμίαν θέλει ἀπαντήσει ἀντίστασιν εἰς τὴν θέλησιν τῆς κόρης, *ἐὰν ἡ θέλησις αὕτη διαρκέσῃ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον*. Ἡ ποσότης εἶναι τριῶν χιλιάδων λιβρῶν.

Γέλως περιφρονήσεως καὶ ἐμπαιγμοῦ ἠγέρθη μεταξὺ τῶν συγγενῶν.

═ Ναί, ναί, εἶπον ὅλοι ὁμοφώνως, ὀρθότατα ἐλάλησεν ἡ εὐγενία του· ἂς φέρῃ ὁ χρυσοθήρας τρεῖς χιλιάδας λίβρας, καὶ ἂς νυμφευθῇ τὴν Λελίαν Κὺρ Νικολὸ, ἡ πρότασις εἶναι γενναία, ἐπίτρεψόν μας νὰ μεσιτεύσωμεν ὑπὲρ τοῦ Φραγκίσκου, καὶ νὰ σοῦ ζητήσωμεν τὴν συγκατάθεσίν σου.

═ Κύριοι, εἶπεν ὁ χρυσοθήρας μετὰ ταραχῆς ἅμα καὶ ὀργῆς, τὸ ποσὸν τῶν τριῶν χιλιάδων λιβρῶν . . . Ἀλλὰ τὸν διέκοψαν διὰ καγχασμῶν γέλωτος.

═ Γενναία πρότασις, ἀνεβόησαν οἱ συγγενεῖς· δὸς τὴν συναίνεσίν σου, Κὺρ Νικολό!

Πολὺ καλὰ, παραδέχομαι, ἀπεκρίθη ὁ Φραγκίσκος μὲ ὑπεροψίαν καὶ ἀγανάκτησιν, καὶ ἀπεσύρθη μὲ κατεσπαραγμένην τὴν καρδίαν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀξιοσημείωτος μεταβολὴ παρετηρήθη εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ χρυσοθήρου ὄχι μόνον ἀπεσύρθη τῶν συναναστροφῶν τῶν συνεταίρων του, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν τιμίων ἀνθρώπων, ὅσοι τὸν εἶχον παραδεχθῇ εἰς τὰς οἰκίας των, εἴτε χάριν τοῦ φωνητικοῦ του ὀργάνου, εἴτε χάριν τῆς κοσμίου του διαγωγῆς. Δὶ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐνησχολεῖτο ἐντόνως εἰς τὸ ἔργον του· αἱ δὲ μεταβολαὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους οὐδόλως ἐμπόδιζον αὐτὸν τῆς ἐργασίας. Οὔτε αἱ καταιγίδες, οὔτε αἱ βροχαὶ τὸν ἠνάγκασαν ποτὲ ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν καλύβην του. Καθ' ἑκάστην, καὶ μάλιστα καὶ τὴν νύκτα πολλάκις, τὸν εὕρισκον εἰς τοὺς ἀγροὺς, εἰς τὰ ὄρη, ἢ εἰς τὰς ὄχθας τῶν χειμάῤῥων, Ὡς καὶ αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ βλέπῃ τὴν προσφιλῆ του Λελίαν, σπανίως ἀπελάμβανε τὴν ἡμέραν. Ὁ χρυσὸς μόνος ἦτο ὁ ἡμερήσιος αὐτοῦ διαλογισμὸς, ὅτε δὲ τὴν νύκτα συνηντῶντο εἰς τὴν ἐρημίαν, λέξεις μόνον τινὰς παρηγορίας καὶ ἐλπίδος ἀντήλλαττον. Ἡ δυστυχὴς Λελία ἐξεφράζετο διὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν, ἀλλ' ὁ χρυσοθήρας ἐφαίνετο πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ σταθερᾶς ἐλπίδος.

Ἐν τοσούτῳ αἱ ἡμέραι καὶ αἱ ἑβδομάδες παρήρχοντο, ἡ σελήνη ἀνενέωνε τὴν πορείαν της, τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐπλησίαζε, καὶ μέγα μέρος τῆς ποσότητος διέμενεν εἰσέτι εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν ὀρέων. Αἱ ἐλπίδες τοῦ χρυσοθήρου ἠλαττοῦντο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ. Δὲν ἠδύνατο ὁ δυστυχὴς πλέον νὰ ἐκφράσῃ οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν παρηγορίαν, ἥτις καὶ ἐκ τῶν ὀνείρων του εἶχεν ἐκλείψει. Καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀθυμίας περιέβαλλε τὴν Λελίαν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὅτε αὕτη τὸν ἠρώτα τὰ περὶ τῆς ἐργασίας του, ἔπειτα ἀπεμακρύνετο μετὰ σπουδῆς, ὅπως ἀναλάβῃ μηχανικῶς ἐργασίαν ἄνευ ἐλπίδος.

Ἀλλόκοτος καὶ μάλιστα ὑψηλὴ πολλάκις εἶναι ἡ σπουδὴ τοῦ γυναικείου πνεύματος. Ἡ ὑγεία τῆς Λελίας εἶχε προσβληθῇ ἐκ τῶν ἐκτεθέντων συμβάντων. Αἱ παρειαί της ἦσαν ὠχραὶ καὶ τὰ μέλη της ἐξησθενημένα· ἤδη ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κρυφίων μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της συνεντεύξεων εἶναι ὅλως διάφορον. Ὅσον ὁ χρυσοθήρας περιεβάλλετο ἀπὸ θλίψιν, τόσον ἡ ἐπιτυχία ἐφαίνετο ἀδύνατος· ἀλλ' ἡ Λελία ἐφαίνετο

θαρραλεωτέρα ἢ πρότερον, ὡς ἂν ἐπροσπάθει νὰ καταδαμάσῃ τὴν τύχην αὐτήν. Αἱ ἐλπίδες τῆς Λελίας ηὔξανον καθόσον καὶ ὁ φόβος καὶ ἡ ἀπελπισία τοῦ Φραγκίσκου· ἡ δὲ δύναμις· ἥτις ἐγκατέλιπε τὸν ἄλλοτε τόσον γενναῖον τοῦτον ἄνθρωπον, μετέβαινεν εἰς τὸ ἀσθενὲς κοράσιον. Καὶ αὐταὶ αἱ φυσικαὶ της δυνάμεις ἐπηρρεάσθησαν ὑπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ πνεύματός της. Τὸ νευρικὸν αὐτῆς σύστημα ἐφαίνετο ἐν καλλίστῃ καταστάσει, αἱ παρειαί της ἐχρωματίζοντο βαθμηδὸν, τὸ δὲ πῦρ τῶν ὀφθαλμῶν της κατέστη ζωηρότερον.

Ἡ ψυχρὰ καὶ νωθρὰ φαντασία τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἔχει εἰς τοιαύτας περιστάσεις οὐδὲ τὸ ἥμισυ τοῦ πολυμηχάνου τῆς ζωηρᾶς φαντασίας τῆς γυναικός. Ἡ Λελία ἀπελπισθεῖσα ἀπὸ τὴν τύχην, ἔστρεψε τὸ βῆμα πρὸς τοὺς ναοὺς, πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ πρὸς τοὺς μάρτυρας τοὺς μᾶλλον σεβαστοὺς τῆς χώρας. Ἐδεήθη αὐτῶν γονυπετὴς καὶ δακρυῤῥοοῦσα· ἐπεκαλέσθη καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀνείρους της, κατέφυγεν εἰς τὸ περὶ τύχης τῶν ποιημάτων τοῦ Δάντε· ἐπροσπάθησε νὰ ἐξαγάγῃ συμπέρασμα καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συμβολικῆς καὶ μυστηριώδους διαλέκτου τῶν ἀστέρων, τῆς οὐρανίου ταύτης ποιήσεως.

Τὸ ἔτος ἔκλινεν ἤδη πρὸς τὸ τέρμα του, καὶ τὸ ποσὸν ὅπερ ὁ χρυσοθήρας συνήθροισε, ἂν καὶ οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, ἀπεῖχεν ὅμως πολὺ τοῦ πραγματικῶς ἀπαιτουμένου. Ἐπῆλθε καὶ ἡ τελευταία ἡμέρα συνωδευμένη μὲ τρομερὰν καταιγίδα, καὶ ἡ νὺξ ψυχρὰ καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε τὸν χρυσοθήραν ἐργαζόμενον. Διηνεκῶς ὁ δυστυχὴς ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς οἰκίας τοῦ γέροντος Νικολοῦ· ὅτε δὲ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἀπεσβέσθη ἐν τῇ κοιλάδι, εἶδε μὲ συντετριμμένην καρδίαν, ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν παραθύρων τῆς οἰκίας ἀπειραρίθμων φώτων, ὅτι ἡ τελετὴ δὲν εἶχε λησμονηθῆ. Ἀλλ' ὀλίγος χρυσὸς ὃν εὕρισκεν εἰσέτι, τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἔρευνάν του, ὡς ὁ καταποντιζόμενος ἄνθρωπος προσκολλᾶται πρὸς τὸ ἐνώπιόν του ἐλάχιστον κλωνίον χόρτου. Ὁποῖος ἆρά γε τῆς Λελίας ὄνειρος τὸν ἀπησχόλει τὴν ὥραν ἐκείνην! Ἡ Λελία τὸν εἶχε παρακαλέσει νὰ μὴ παύσῃ τὰς ἐρεύνας μεχρισοῦ ὁ μακρυνὸς ἦχος τοῦ ὡρολογίου τῆς ἐκκλησίας ἤθελε διὰ παντὸς καταστρέψῃ τὰς ἐλπίδας των.

Ἐν τοσούτῳ ἡ τύχη τῷ ἐφαίνετο μειδιῶσα· εἶχεν ἀνακαλύψει μικρὰν τινὰ κάθετον φλέβα χρυσοῦ, καὶ δυνατὸν ἡ φλὲψ αὕτη, ἂν καὶ λίαν ἀσήμαντος, νὰ ὡδήγει εἰς ἑτέραν φλέβα ὀριζόντειον, ἀποτελοῦσαν *βάτρυν* τινὰ, ἤτοι σωρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ χρυσὸς εἶναι ἄφθονος καὶ ἐξωρύσιμος.

Ἐν τούτοις τὸ ἔργον ἦτο ἐπίπονον, καὶ αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺ, διότι αἱ δυνάμεις του εἶχον σχεδὸν ἐξαντληθῆ· ἡ καταιγὶς τῷ ἔπληττε τὸ πρόσωπον μὲ ὁρμὴν, τὸ δὲ σκότος ηὔξανεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἠσθάνετο ὁ δυστυχὴς τὰς δυνάμεις του ἐκλιπούσας· ψυχρὸς ἱδρὼς κατέῤῥεεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του· καὶ ὅτε αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἀπεχαιρέτησαν τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους, κατέπεσε κατὰ γῆς ἀναίσθητος.

Ἠγνόει πόσον καιρὸν εἶχε διαμείνει εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν, ὅτε ἀνεκλήθη εἰς τὴν ζωὴν ὑπὸ ἤχου ὁμοίου πρὸς ἀνθρωπίνην φωνήν. Ἡ καταιγὶς ἐμυκᾶτο τρομερὰ ἐπὶ τὸ ὄρος, τὸ δὲ σκότος ἦτο ἀπόλυτον· ἀλλὰ στρέψας τὴν κεφαλὴν εἶδε εἰς μικρὰν ἀπόστασιν φῶς· ἡ καρδία του ἤρχισε νὰ πάλλῃ ἐκ νέου. Τὸ φῶς ἐπλησίασε πρὸς αὐτόν, καὶ εἶδε μορφὴν ἀνθρωπίνην ἐνδεδυμένην μὲ λευκὰ ἱμάτια

— Λελία! ἀνέκραξε μετ' ἐπληξεως ἅμα καὶ τρόμου προσληπτικοῦ ἀνεγνωρίσας τοὺς χαρακτῆρας τῆς ὡραίας του ἐρωμένης.

— Μὴ χάνῃς καιρὸν, εἶπεν ἡ νεᾶνις, ἐμπορεῖς ἀκόμι νὰ κατορθώσῃς πολύ· ἡ ψυχή μου μοὶ τὸ λέγει, καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν ἀπατῶμαι· ἐγέρθητι καὶ ἔχε θάῤῥος! Ἐργάσου, ἰδοὺ φῶς· ἐγὼ κάθημαι ὑποκάτω τοῦ ψυχροῦ τούτου βράχου καὶ σὲ βοηθῶ μὲ δεήσεις πρὸς τὸν Θεὸν, διότι αἱ δυνάμεις μου δὲν μὲ ἐπιτρέπουν ἄλλην βοήθειαν.

Ὁ χρυσοθήρας ἀνέλαβε τὴν ἀξίνην του, καὶ ἐμψυχωθεὶς ὑπὸ τοῦ αἴσχους καὶ τοῦ πρὸς τὴν πίστιν τῆς νεάνιδος θαυμασμοῦ του, ἐπελήφθη τοῦ ἔργου μετὰ νέας ῥώμης.

— Θάῤῥει, ἐπανέλαβεν ἡ δυστυχὴς Λελία, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψει! Εὖγε! τόρα ἐργάζεσαι καλά! Παναγία μου βοήθησέ μας!

Ἓν μόνον παράπονον ἠκούσθη ἐκ τοῦ στώματος τῆς νεάνιδος.

— Τί ψύχρα μεγάλη! σπεῦσον, φίλε μου, διότι δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν χωρὶς φῶς.

Καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐπανελάμβανε. «Σπεῦσον.»

Ὦ! τί ἆρά γε ᾐσθάνετο τότε ὁ δυστυχὴς χρυσοθηρας, σκεπτόμενος τὰ δεινὰ τῆς τόσον τρυφερᾶς ἐκείνης νεάνιδος ἐκτεθειμένης τοιαύτην ὥραν ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ λίθου! Τὰ σπλάγχνα του κατεσπαράττοντο. καὶ κατέφερε μετ' ἀνηκούστου ζέσεως τὴν ἀξίνην ἐπὶ τοῦ ἀντηχοῦντος βράχου. Ὁ νεανίας εἰργάζετο εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ μέρους ὅπου ἡ Λελία ἐκάθητο, καὶ διήνοιγεν ἤδη τὰ χείλη του ὅπως τὴν παρακαλέσῃ νὰ πλησιάσῃ ὀλίγον τὸ φῶς, ὅτε ἡ νεᾶνις τῷ εἶπε

«— Σπεῦσον! σπεῦσον! ἡ ὥρα πλησιάζει — Μὲ περιμένουν εἰς τὴν οἰκίαν — μὲ περιμένουν, δὲν ἐμπορῶ νὰ μείνω περισσότερον. — Ὑγείαινε.

«Ὁ νεανίας προσέβλεψε, ἀλλὰ δὲν εἶδε πλέον φῶς.

Παράδοξος ἀναχώρησις! διατί ν' ἀναχωρήσῃ μόνη ἐνῷ ἤξευρεν ὅτι ὁ ἐραστής της εἰς τὸ σκότος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ; Μήπως ἡ καρδία της μετεβλήθη ἐν στιγμῇ ἀπελπισίας; Τοιαῦτα διελογίζετο ὁ δυςυχὴς χρυσοθύρας. Οἱ διαλογισμοὶ οὗτοι ἂν καὶ πικροὶ ἀνεχαίτισαν ὅμως τὸν ῥαγκῖσκον τοῦ νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τῆς ἐρωμένης του. Κλονισμὸς αἰφνήδιος τὸν ἠνάγκασε νὰ σταματήσῃ, ἡ καρδία του δὲν ἔπαλλε πλέον, ἐλειποθύμησε, καὶ ἤθελε πέσει καταγῆς ἐὰν δὲν ἐστηρίζετο ἐπί τινος βράχου. Ἀνελαβὼν τὰς αἰσθήσεις του, ἐπροσπάθησε ν' ἀνεύρῃ τὴν ὁδὸν καθόσον τὸ σκότος τὸ ἐπέτρεπε. Δὲν ἠδύνατο βεβαίως ν' ἀνακαλύψῃ ἀκριβῶς τὴν θέσιν ὅπου εἶχε καθήσει ἡ Λελία, ἀλλ' ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἤθελεν ἀναγνωρίσει τὰ παρακείμενα μέρη ἡ δὲ λευκὴ ἐσθῆς της, ἐὰν αὐτὴ ἦτο εἰσέτι ἐκεῖ, ἤθελε διαπεράσῃ κατά τι τὸ σκότος.

Καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἐξησκημένους πόδας τοῦ Φραγκίσκου, ἡ ὁδὸς, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης λάμψεως, ἦτο ἐπικίνδυνος, καὶ ἴσως τὸ εὔτολμον καὶ ἀξιοπρεπὲς μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπαρουσιάσθη εἰς τον πατέρα τῆς Λελίας, ἐχρώσταει εἰς τὴν ἐπασχόλησιν τοῦ πνεύματός του, ὅπερ ἀπῄτει τὴν καθ' ὁδὸν προσοχήν του.

— Νικολὸ, εἶπεν εἰσελθὼν, ἦλθον νὰ σὲ εὐχαριστήσω διὰ τὰ γενναῖά σου αἰσθήματα. Δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἐκτελέσω τὰς ὑποχρεώσεις μου εἰς τὴν ὡρισμένην προθεσμίαν, παραιτοῦμαι ὅθεν τῆς ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς θυγατρός σου ἀπαιτήσεώς μου

Ὁ νεανίας εἰπὼν ταῦτα διετίθετο ν' ἀποσυρθῇ βιαίως ὡς εἶχεν εἰσέλθει, ἀλλ' ὁ γέρων ἐπιληφθεὶς αὐτοῦ τοῦ βραχίονος·

— Ἀποχαιρέτησέ μας τοὐλάχιστον, εἶπε μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μὴ ἀναχωρῆς ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου ὠργισμένος. Συγχώρησόν μοι, τέκνον μου, τὰς ὑβριστικὰς λέξεις τὰς ὁποίας σοὶ εἶπον, κατὰ τὴν τελευταίαν μας συνέντευξιν.

—Ὦ! Φραγγῖσκε, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην σὲ εἶχα πρὸ ὀφθαλμῶν μου.

Καὶ ἀπέμαξε δάκρυ ῥέον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἰδὼν τὰ ἐκ τῆς βροχῆς καθυγρα καὶ κατεσπιλωμένα ἐνδύματα τοῦ νεανίου.

Ἔδωκα τὸν λόγον μου, Φραγκῖσκε, ὑγείαινε τέκνον μαυ. Τόρα κράξατε τὴν Λελίαν, καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ ἀπευκταῖον δυστύχημα.

Ὁ νεανίας ἀπεμακρύνετο βραδέως καὶ σιωπηλός· ἐπεθύμει ὁ δυστυχὴς, πρὶν ἀναχωρήσει, νὰ ἴδῃ τοὐλάχ. τὴν ἄκραν τῆς ἐσθῆτός της.

— Δὲν εἶναι εἰς τὸν θάλαμόν της, ἀνέκραξαν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας

Ἡ Καρδία τοῦ χρυσοθήρου κατεσπαράχθη. Ὅλοι τῆς οἰκίας ἦσαν ἐπὶ ποδὸς· ὑπηρέται καὶ συγγενεῖς ἔκραζον τρέχοντες τῇ δε κακεῖσε τὸ ὄνομά της· αἴφνης ὁ γέρων ἐφόρμησεν ἐκτὸς τοῦ θαλάμου, καὶ θεὶς τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ χρυσοθήρου τὸν ἐθεώρησε μὲ ὕφος ἐκστατικόν.

— Γνωρίζεις τίποτε περὶ τῆς θυγατρός μου; εἰπέ μου, σὲ ἐξορκίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος μας, εἰπέ μου ἂν τὴν ἐνυμφεύθης, καὶ σᾶς συγχωρῶ, σᾶς δίδω τὴν εὐχήν μου. Λάλησον! Διατὶ σιωπᾷς; εἰπὲ μίαν μόνην λέξιν, ποῦ εἶναι ἡ Λελία μου, ἡ ζωή μου, τὸ φῶς μου, ἡ ἐλπίς μου, τὸ παιδί μου! τὸ παιδί μου!

Ὁ χρυσοθήρας ἀνεσκίρτησεν ὡς ἂν εἶχεν ἀφυπνισθῇ ἀπὸ ὀνείρου· ἐθεώρει πέριξ ἔντρομος ὡς ἂν μὴ ἐννόει περὶ τίνος ἐπρόκειτο, καὶ φρικίασις θανάσιμος ἐκλόνισεν ὅλον του τὸ σῶμα.

— Φῶς! ἀνεβόησε, ὀγρήγωρα λαμπάδας, καὶ ἀκολουθῆτέ μου!

Καὶ ὥρμησεν εἰς τὴν ὁδὸν, ὅπου ἠκολούθησαν αὐτὸν οἱ παρεστῶτες, δώδεκα περίπου τὸν ἀριθμὸν ὅλοι, κρατοῦντες λαμπάδας ἠναμμένας, αἵτινες διέλαμπον ἐν τῷ μέσῳ τῆς καταιγίδος ὡς ἀστέρες μετέωροι. Ὁ δὲ χρυσοθήρας μόλις ἐκίνει τοὺς πόδας του· ἐταλαντεύετο τῇ δε κακεῖσε κινδυνεύων νὰ πέσῃ, ὡς ἄνθρωπος ἐκποτισμένος ὑπὸ τοῦ οἴνου.

Τέλος πάντων ἔφθασαν εἰς τὴν ζητουμένην θέσιν, ὅπου βοηθείᾳ τῶν λαμπάδων εἶδον πρᾶγμά τι λευκὸν εἰς τοὺς προποδας τοῦ βράχου· ἦτο ἡ Λελία. Ἔκειτο ἡ δυστυχὴς τὴν ῥάχην ἔχουσα ἐστηριγμένην κατὰ τοῦ λίθου· τὴν μίαν της χεῖρα εἶχεν ἐπὶ τῆς καρδίας, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὸν λύχνον, τοῦ ὁποίου ἡ φλὸξ εἶχε σβεσθῆ.

Ὁ νεανίας ἐγονυπέτησεν ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ γέρων ἀφ' ἑτέρου· αἱ λαμπάδες διέδιδον φῶς ὡς τὸ τῆς ἡμέρας. Ἀλλ' ἡ Λελία ἦτο ψυχρά! ψυχρά! ὡς ὁ βράχος!

Ὁ δυστυχὴς γέρων μείνας ἄνευ θυγατρὸς, ἐζήτησε νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ διὰ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἐρωτός της, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης νυκτὸς ὁ Φραγκῖσκος δὲν ἐφάνη πλέον.

Γοερὸς ἦχος ἀκούεται ἐνίοτε ἐπὶ τὸ ὄρος· οἱ ἐγχώριοι λέγουν τότε, ὅτι ὁ χρυσοθήρας ζητεῖ τὴν ἐρωμένην του ἐπὶ τῶν βράχων· καθ ἑκάστην δὲ θυελλώδη καὶ σκοτεινὴν νύκτα φαίνεται εἰσέτι ἐπὶ τὸ ὄρος ὁ λύχνος τῆς Λελίας, ἥτις περιφέρεται φωτίζουσα τὸ φάντασμα τοῦ ἐραστοῦ της ζητοῦντος χρυσόν.

Α. Κ.

Ο ΟΡΑΤΟΣ ΣΤΟΜΑΧΟΣ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1822, ὁ Ἀλέξιος Μαρτῖνος ἐμμισθος τῆς Ἀμερικανικῆς ἑταιρείας τοῦ ἐμπορίου τῶν διφθερῶν, ἐπληγώθη κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν διὰ πυροβόλου, οὗτινος ἡ σφαῖρα τοῦ ἀφῄρεσεν ἐκ τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὑποκειμένων μυῶν ὅσον ἑκτάσεως χειρὸς, ὥστε, καὶ ἀφοῦ συνουλώθη ἡ πληγὴ, πάλιν ἔμεινεν ὀπὴ εἰς τὸν στόμαχον αὐτοῦ ὅσον δύο καὶ ἡμίσεως δακτύλων περίπου περιφερείας.

Ἡ κοιλότης ὅθεν τοῦ στομάχου αὐτοῦ ἐφαίνετο, καὶ ἠδύνατό τις νὰ ἐξετάσῃ εὐκόλως τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰς ἐκκρίσεις, εἰσάγων ἐν αὐτῷ ἢ ἐξάγων ἐκ τῶν ἄνω, κατὰ βούλησιν, διαφόρους τροφὰς πρὸς σπουδὴν τῶν ἀλλοιώσεων, ἃς ὑπέστησαν συνουλωθείσης τῆς πληγῆς, ὁ Μαρτῖνος ἔχαιρε μεγίστην ὑγείαν, ἦτο τεχνίτης, ὑπανδρεύθη καὶ κατέστη πατὴρ οἰκογενείας. Ὁ δόκτωρ Βωμόντιος, Ἰατρὸς τῆς χώρας ἐκείνης, ἐν ᾗ συνέβη τὸ λεχθὲν συμβεβηκὸς, προσέλαβε τὸν Μαρτῖνον ὑπηρέτην διὰ πολλὰ ἔτη ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξετάσῃ ὄργανον, κατὰ σπανιωτάτην τύχην ἐκτεθειμένον εἰς τὴν ὅρασίν του. Τὰς παρατηρήσεις λοιπὸν τῆς ἐπιπόνου ταύτης σπουδῆς ἐδημοσίευσεν ἀκολούθως ὁ δόκτωρ Βωμόντιος, πρὸς ὃν ὀφείλομεν σημαντικὰς ἀναλύσεις διὰ τὴν ἀνθρώπινον φυσιολογίαν. Εὗρεν οὗτος τὸν ἐσωτερικὸν χιτῶνα τοῦ στομάχου ἔχοντα χρῶσιν ὑπόφαιον, μεταβάλλοντα τὸ χρῶμα καθόσον ἦτο πλήρης ἢ κενός. Ὁ χιτὼν οὗτος εἶχεν ἐπιφάνειαν βελουδωτὴν, καὶ ἦτο κεκαλυμμένως διαρκῶς ὑπὸ βλέννης τινὸς διαφανοῦς, ἐκκρινομένης ὑπὸ μικρῶν τινῶν ἀδενίσκων ὠοειδῶν, εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν βλεννομεμβράνην αὐτοῦ. Ὅτε λοιπὸν ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν οὐσία τις ἢ ἄλλο τι ἐρεθιστικὸν μὲ τὸν ἐσωτερικὸν χιτῶνα τοῦ στομάχου, ἔβλεπέ τις, διὰ μεγεθυντικῆς ὑέλου, ἀναριθμήτους μικρὰς κηλίδας καὶ καθαρὰ στίγματα ἀγγειονευρώδη, προερχόμενα ἐκ τῆς λαχνώδους μεμβράνης, ἐγκαρόνως τοῦ βλεννώδους χιτῶνος, καὶ διακρίνοντα ὑγρὸν καθαρὸν, διαυγές, ἄχρουν καὶ κατ' ἐπιπο-

λὴν ἐξῶδες· τὸ ὑγρὸν τοῦτο εἶναι πάντοτε καθαρῶς ὀξὺ καὶ εἶναι ὁ γαστρικὸς χυμὸς ὁ μεταποιῶν τὸ ἄμυλον τὸ θρεπτικὸν εἰς χυλόν. Ὁ δόκτωρ Βωμόντιος παρατηρεῖ, μετὰ πολλῆς πειθανότητος, ὅτι τὸ αἴσθημα τῆς πείνης παράγεται ὑπὸ διατάσεως ἕνεκα πληθώρας τῶν ἀγγείων τῆς γαστρὸς, ἅπερ δὲν δύνανται νὰ ἀπαλλαχθῶσιν τοῦ ἐμπεριεχομένου μέχρις οὗ ὁ στόμαχος δὲν ἐρεθισθῇ ὑπὸ τῆς τροφῆς. Καὶ ἀφοῦ δὲ θρεπτικὴ οὐσία ἐτέθη εἰς τὸν γαστρικὸν χυμὸν ἐκτὸς τοῦ τοῦ στομάχου, καὶ καθυπεβλήθη ὑπὸ θερμοκρασίαν 100 βαθμῶν τοῦ φαρεναχιτείου θερμομέτρου, θερμοκρασία ἣν ὁ δόκτωρ Βωμόντιος εὗρε καὶ εἰς τὸν στόμαχον οὖσαν, τὸ αὐτὸ χυμικὸν ἀποτελέσμα παρετηρήθη. Ἡ τεχνιτὴ αὕτη πέψις ἐν τούτοις χρήζει διπλασίου, τριπλασίου χρόνου παρ' ὅσον ὁ γαστρικὸς χυμὸς, ἐντὸς τοῦ στομάχου αὐτοῦ εὑρισκομένης τῆς οὐσίας.

Ὁ δόκτωρ Βωμόντιος ἐδημοσίευσε τοὺς βαθμοὺς τοῦ χρόνου, οἵτινες χρειάζονται πρὸς πέψιν τῶν διαφόρων θρεπτικῶν οὐσιῶν· ἄριστον ἐκ φαγητῶν ποικίλων ἐπέφθη μετὰ τὴν τρίτην καὶ ἓν τέταρτον ὥραν, ἀλλὰ πάσχοντος τοῦ στομάχου καὶ προσβεβλημένου ὑπὸ ναρκωτικῶν φαρμάκων, ἢ ὁπότε ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται ὑπὸ θυμοῦ τεταραγμένη ἢ ἄλλων ψυχικῶν καὶ ἰσχυρῶν συγκινήσεων, ἢ ἔτι ὁπότε αἱ τροφαὶ κατεπόθησαν ἐσπευσμένως, ὁ χρόνος τῆς πέψεως παρετείνετο, ἐνῷ ἀπεναντίας ἐπεβραχύνετο ἐὰν ἡ τροφὴ ἐμασσᾶτο μετ' ἐπιμασίας, διεβρέχετο μὲ σίελον, καὶ ἐὰν ἡ θερμοκρασία τοῦ στομάχου, ὡς ἡ τοῦ λοιποῦ σώματος, ὑψοῦτο μετὰ μετρίας ἀσκήσεως. Ἐκ τῶν φυτικῶν οὐσιῶν, ἡ ὄρυζα θᾶσσον μεταβάλλεται εἰς χυμὸν, τουτέστιν εἰς μίαν ὥραν· ἐκ δὲ τῶν ζωϊκῶν οὐσιῶν τὸ ἀγρευτὸν ἑψημένον κρέας εἶναι ἐκ πάντων τὸ μᾶλλον εὔπεπτον, μεταβαλλόμενον εἰς χυμὸν ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας καὶ 35 λεπτῶν, ἐνῷ τὸ βόειον ἑψημένον ἀπαιτεῖ τρεῖς ὥρας, τὸ τοῦ μόσχου καὶ τῆς ὄρνιθος 4 ὥρας καὶ ἓν τέταρτον.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΘΩΝΟΣ ΟΡΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΣΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ.

Μανθάνομεν ὅτι ὁ Κ. Σιμωνίδης ἐπώλησεν εἰς τὸ Βρεττανικὸν μουσεῖον τὰ ἑπόμενα πολλοῦ λόγου ἄξια χειρόγραφα.

1. Πλοῦς τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ Ἀρριανοῦ.

2. Περὶ τῶν Ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, ὑπὸ Φίλωνος μηχανικοῦ Βυζαντίου.

3. Πτολεμαίου Κλαυδίου Γεωγράφου τόμοι δύο μετὰ δύο πινάκων ὑδρογείων καὶ οὐρανίων πάνυ περιέργων.

4. Περὶ τῶν μεταστάντων ἐν πλήρει πίστει, πραγματεία Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (ἐρημίτου).

5. Χειρόγραφον Νικηφόρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

6. Χρονογραφία ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Νικηφόρου.

7. Ὑπόμνημα εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Βουργαρίας.

8) Τεμάχιον σημειώσεων Ἀνδρέου ἐπισκόπου Καππαδοκίας καὶ ἐπιστολὴ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου.

9. Φύλλα τινὰ Σκλαβωνικοῦ Εὐαγγελίου.

10. Τεμάχιον Εὐαγγελίου Ἑλληνικοῦ.

11. Ἀντίγραφον Εὐαγγελίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τινες σελίδες τῶν ἄλλων Εὐαγγελίων ἀρχαιόταται.

Τοὺς πολυτίμους τούτους φιλολογικοὺς θησαυροὺς εὑρῆκεν ὁ Κ. Σιμωνίδης εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Αθωνος ὄρους, ὅπου ὑποπτεύεται ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὑπὸ τῶν μοναχῶν κρυπτόμενοι. Ματαίως διάφοροι περιηγηταὶ ἀπεπειράθησαν νὰ τοὺς λάβωσι πρὸς τοῦ Κ. Σιμωνίδου· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπέτυχε μόνον ὡς ἐγχώριος καὶ ἔχων σχέσεις μετά τινων καλογήρων, διότι ὑπὸ φιλίας καὶ συγγενείας κινούμενοι ἀπεφάσισαν νὰ τῷ παραχωρήσωσι τὰ συγγράμματα ταῦτα καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια εὐεργετοῦντες οὕτως, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν γραμματολογίαν, ἴσως δὲ καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτόν.

Τινὲς διστάζουσι περὶ τῆς γνησιότητος τῶν προκειμένων χειρογράφων, καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ εἴχομεν μέχρι τινὸς ἀμφιβολίας ἕως οὗ οἱ ἔφοροι τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἀκριβῶς μετὰ τῶν εἰδικωτάτων περὶ τὴν τοιαύτην πραγματογνωμοσύνην φιλολόγων καὶ βιβλιοκριτῶν συνενοηθέντες ἠγόρασαν πολλὰ τῶν χειρογράφων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοὐναντίον ἀπέρριψε (1) τὰ πολύτιμα ταῦτα, ὡς νομίζομεν, λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, ὥστε καθ' ἡμᾶς ἐβλάβη τοσοῦτον ὅσον ὅτε ἀφῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἐλγεν τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Παρθενῶνος· ἔχει ὅμως ἴσως ἔτι καιρὸν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ ἀγοράσῃ τοὐλάχιστον ἓν μέρος ἐκ τῶν παραλειπομένων τῆς συλλογῆς τοῦ Κ. Σιμωνίδου.

---

(1) Ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις ὑπάρχει κατὰ τοῦτο ἀθῴα· ἀλλ' οἱ λόγιοι οἵτινες ἠθέλησαν ἢ διετάχθησαν νὰ γνωμοδοτήσωσιν ἦσαν τοσοῦτον ἀναξίως προκατειλημμένοι ὑπὸ κομματικῶν παθῶν, ὥστε ἐχρησμοδότησαν ὡς ἐκ Τρίποδος ὅτι ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου ἦσαν πλαστόγραφα. Εἰς τοῦτο ἐπέμειναν ὡς Μακαβαῖοι. Οὔτε τὸ εἶδος τῆς γραφῆς, οὔτε ἡ προσῳδία, οὔτε ὁ πίνος τῆς ἀρχαιότητος ἴσχυσε νὰ τοὺς μεταπείσῃ, καὶ ἴσως δὲ πρῶτον κατὰ συνείδησιν ἐξέφῃναν τὴν ἀλήθειαν, ὡς δυσωπούμενοι ὕστερον, ἢ χαριζόμενοι εἰς τοὺς πλειονοψηφοῦντας ἐναντίον ἐπαλινῴδησαν ὑπὸ ἀξιοκατακρίτου δειλίας!

Ἀπόδειξις καὶ τοῦτο μεταξὺ πλῆθος ἄλλων, ὅτι οὔτε εἰς τὰ γράμματα διασώζεται εἰλικρίνεια καὶ γενναιοφροσύνη καὶ φιλαλήθεια!! ἀλλ' ἐπικρατεῖ τὸ χαμερπὲς πάθος, ὁ ἄχαρις φθόνος, τὸ ἄδικον μῖσος καὶ ἡ ἀντιζηλία.